

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΟΜΕΑΣ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
‘ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΝΟΜΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ’

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΕΤΟΣ: 2015-2016

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
της Κουτσοπιά Μαρίας (Ωραιοζήλης)
Α.Μ. 815

**«Η εξέλιξη της έννοιας των ιστορικών τίτλων μέσα απο την
διεθνή νομολογία»**

Επιβλέποντες Καθηγητές

Γαβουνέλη Μαρία
Παζαρτζή Φωτεινή
Γουργουρίνης Αναστάσιος

Αθήνα 2017

ΚΟΥΤΣΟΥΠΙΑ ΜΑΡΙΑ- (ΩΡΑΙΟΖΗΛΗ)

A. M.: 815

«Η εξέλιξη της έννοιας των ιστορικών τίτλων μέσα από τη διεθνή νομολογία»

Copyright © [Κουτσουπιά Μαρία- (Ωραιοζήλη)], 2016

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα.

Οι απόψεις και θέσεις που περιέχονται σε αυτήν την εργασία εκφράζουν την συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

[Η παρούσα μελέτη παρουσιάζει την εξέλιξη της έννοιας των ιστορικών τίτλων μέσα από τη νομολογιακή αντιμετώπιση διεθνών διαφορών κυριαρχικής φύσεως. Στόχο αποτελεί η εξεύρεση ενός ορισμού για την έννοια των ιστορικών τίτλων/δικαιωμάτων καθώς και η σύγχρονη νομική τους διάσταση.]

1. Εισαγωγή: Διαφοροποίηση Εννοιών

1.1. Δικαιώματα κατά το Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο

Η έννοια του δικαιώματος και η έννοια του τίτλου στο δημόσιο διεθνές δίκαιο είναι δύο ευρέως διαδεδομένοι όροι σε Συνθήκες και Νομολογία και ο διαχωρισμός τους υπήρξε πάντοτε σαφής.

Τα δικαιώματα στο διεθνές δίκαιο σε αντίθεση με το εσωτερικό δίκαιο των κρατών μπορεί να έχουν ως υποκείμενο ένα φυσικό πρόσωπο ή ένα ολόκληρο κράτος. Τα ανθρώπινα δικαιώματα αναφέρονται και προστατεύονται κατά βάση στον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, αλλά και μέσα από πλήθος άλλων κειμένων¹. Ενώ από την άλλη πλευρά, τα δικαιώματα κρατών θεμελιώνονται και αυτά σε διεθνή κείμενα, όπως το σχέδιο Διακήρυξης Δικαιωμάτων και Καθηκόντων των κρατών² υπό τα Ηνωμένα Έθνη, όπως και σε διάφορα άλλα, διεθνή και ευρωπαϊκά,³ με προεξέχουσα την Σύμβαση του Μοντεβιδέο περί των Δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των κρατών, που αποκρυσταλλώνει εθμικό κατά βάση δίκαιο.

¹ Ενδεικτικά αναφέρονται: 1)European Convention on Human Rights 2)International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR) , 3) the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR) 4)the seven core treaties", which are:

a) Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW) (adopted 1979, entry into force: 1981)

b) Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination (CERD) (adopted 1966, entry into force: 1969)

c)Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD) (adopted 2006, entry into force: 2008)

d) Convention on the Rights of the Child (CRC) (adopted 1989, entry into force: 1989)

e) United Nations Convention Against Torture (CAT) (adopted 1984, entry into force: 1987)

f) International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of their Families (ICRMW or more often MWC) (adopted 1990, entry into force: 2003)

² Draft Declaration on Rights and Duties of States with commentaries , 1949 [adopted by the International Law Commission at its first session, in 1949, and submitted to the General Assembly as a part of the Commission's report covering the work of that session. The report, which also contains commentaries and observations on the draft declaration, appears in Yearbook of the International Law Commission, 1949- Text reproduced as it appears in the annex to General Assembly resolution 375 (IV) of 6 December 1949.]

³ Ενδεικτικά αναφέρονται ακόμη: 1) the Charter of the Organization of American States adopted in 1948, 2) the Charter of the Organization of African Unity adopted in 1963, 3) the Declaration on Principles of International Law concerning Friendly Relations and Co-operation among States (UNGA Res 2625 [XXV]; Friendly Relations Declaration [1970]), 4) the Declaration on Principles Guiding Relations between Participating States adopted in conference on Security and Co-operation in Europe, 'Final Act' [done 1 August 1975] (1975) 14 ILM 1292) (Helsinki Final Act (1975)

Ως δικαίωμα ορίζεται η παρεχόμενη εξουσία προς προστασία του έννομου συμφέροντος του υποκειμένου. Η εξουσία αυτή του υποκειμένου κράτους ή προσώπου προέρχεται πρωτογενώς εκ του φυσικού δικαίου, αλλά και εκ του νόμου ή και εκ συμβάσεως ή διεθνούς εθίμου. Μέσα από αυτά αναγνωρίζεται, επιβάλλεται, προστατεύεται και επανορθώνεται η εξουσία σε περίπτωση προσβολής της. Παράλληλα, ο νόμος και οι λοιπές πηγές δικαιωμάτων, παρέχοντάς τα, επιβάλλουν πάντοτε και τις αντίστοιχες υποχρεώσεις.⁴ Τα βασικότερα εκ των δικαιωμάτων που χορηγούνται στα κράτη μέσα από τα διεθνή κείμενα είναι η ανεξαρτησία, η κυριαρχία, η ισότητα και η διατήρηση των συνόρων και της ύπαρξής τους.

Η έννοια της ανεξαρτησίας εισήχθη το 1931, όταν προέκυψε η διαφορά μεταξύ της Γερμανίας και της Αυστρίας (σχετικά με το τελωνειακό καθεστώς). Το Διαρκές Δικαστήριο Διεθνούς Δικαιοσύνης (PCIJ), στα πλαίσια Συμβουλευτικής Γνωμοδότησης (Advisory Opinion), διατύπωσε την άποψη ότι μια οντότητα που δεν δύναται να εκπληρώσει το κριτήριο της νομικής ανεξαρτησίας, δεν θα πρέπει να θεωρείται από τη νομική κοινότητα ότι διαθέτει νομικό στάτους γενικότερα, πολλώ δε μάλλον κυριαρχία ή ανεξαρτησία ενώπιον τρίτων χωρών.

Αρκετές διεθνείς δικαστικές αποφάσεις έχουν ασχοληθεί με το ζήτημα της ανεξαρτησίας. Αποφάσεις του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης, όπως αυτή στην υπόθεση Lotus ή στην υπόθεση Νικαράγουα κατά ΗΠΑ για την ενίσχυση της δράσης των παραστρατιωτικών οργανώσεων, οδήγησαν τελικά στην διατύπωση της άποψης ότι, εφ' όσον ελλείπει ένας νομικός κανόνας απαγόρευσης μιας συγκεκριμένης συμπεριφοράς, το δικαίωμα στην ανεξαρτησία συνεπάγεται τη δυνατότητα για τα κράτη να συμπεριφέρονται ελεύθερα ως μέλη της διεθνούς κοινότητας.⁵

Το δικαίωμα του κράτους για κυριαρχία είναι στενά συνυφασμένο με αυτό της ανεξαρτησίας. Μάλιστα, αρκετές φορές ο ορισμός της κυριαρχίας περιλαμβάνει την έννοια της ανεξαρτησίας. Πάντως, το δικαίωμα κυριαρχίας ενός κράτους προϋποθέτει σίγουρα την παρουσία μιας κοινότητας, που αποτελείται από ένα έδαφος και πληθυσμό και διέπεται από μια οργανωμένη πολιτική εξουσία.

⁴ Philip Marshall Brown, *The Rights of States under International Law*, *The Yale Law Journal*, Vol. 26, No. 2 (Dec., 1916), par. 85-93

⁵ Sergio M. Carbone, Lorenzo Schiano di Pepe, *States, Fundamental Rights and Duties*, Encyclopedia entries, January 2009, Max Planck Encyclopedia of Public International Law [MPEPIL]

Με βάση τη διεθνή νομολογία και ειδικότερα την υπόθεση Ολλανδίας κατά Ηνωμένων Πολιτειών για τη νήσο Πάλμας⁶, κυριαρχία στις σχέσεις μεταξύ των κρατών σημαίνει το δικαίωμα του κράτους να ασκήσει μέσα στην επικράτεια του, αποκλειόμενης οποιασδήποτε άλλης εξουσίας, τις λειτουργίες του ως κράτος. Συνέπεια επομένως, του δικαιώματος της εθνικής κυριαρχίας, είναι η αντίστοιχη απαγόρευση του ίδιου να παρεμβαίνει σε θέματα που εμπίπτουν στην εσωτερική δικαιοδοσία των άλλων μελών.

Το δικαίωμα της ισότητας (ή ίσης μεταχειρίσεως), που θεμελιώνεται στο σχέδιο Διακήρυξης Δικαιωμάτων και Καθηκόντων των κρατών του 1945 (άρθρο 5), στη Διακήρυξη των Φιλικών Σχέσεων του 1970, στη Διακήρυξη του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας του 2000, όπως και σε άλλα κείμενα, ορίζει ότι όλα τα κράτη μέλη καταλαμβάνουν την ίδια θέση στο πλαίσιο της διεθνούς κοινότητας. Φέρουν επομένως όλα τα κράτη την ίδια νομική ικανότητα και τα ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις, ανεξάρτητα από το μέγεθος ή την ισχύ τους.⁷

Η δεσμευτικότητα καθενός εκ των ανωτέρω διεθνών κειμένων διαφέρει. Το σχέδιο Διακήρυξης Δικαιωμάτων και Καθηκόντων των κρατών φαίνεται να είναι μία απεικόνιση των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που υπέχουν τα κράτη υπό το διεθνές δίκαιο. Σύμφωνα με την διεθνή συζήτηση της 6^{ης} Επιτροπής, το παραπάνω κείμενο θα πρέπει να λαμβάνεται συνεχώς υπ' όψη από όλους τους ερμηνευτές δικαίου των κρατών μελών, ωστόσο προκειμένου να θεωρηθεί νομικώς δεσμευτικό, θα πρέπει να αποτελέσει περιεχόμενο συμβάσεως επικυρωμένο από τα κράτη. Επομένως, μόνο ως προς τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που πηγάζουν από ήδη θεμελιωμένες σε συμβατικά κείμενα αρχές, το σχέδιο Διακήρυξης Δικαιωμάτων και Καθηκόντων έχει δεσμευτική ισχύ, αποτελώντας πηγή δικαίου.⁸ Τον ίδιο βαθμό δεσμευτικότητας, παρά την πιο γενική διατύπωσή του, υπέχει και η Διακήρυξη Φιλικών Σχέσεων, ίσως και μικρότερη, καθώς πολλές από τις διατάξεις της δεν απεικονίζουν υποχρεώσεις διεθνούς δικαίου που αφορούν το σύνολο της διεθνούς κοινότητας. Η Διακήρυξη Φιλικών Σχέσεων δεσμεύει, με τις διατάξεις που για πρώτη φορά προβλέπει, μόνο τα κράτη που την έχουν υπογράψει και όχι όλα τα κράτη, όπως αναφέρεται στο κείμενό

⁶ Αναλύεται παρακάτω βλ. σελ. 55 επ.

⁷ H Kelsen, *The Draft Declaration on Rights and Duties of States*, AJIL 44,1950, p.259–276

⁸ *The American Society of International Law, International Law in the Twentieth Century*, Appleton Century Crofts,1969, p.269

της.⁹ Τέλος, η δεσμευτικότητα του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας του 2000¹⁰ είναι υψηλή ως προς τα 53 υπογράφοντα κράτη μέλη της Αφρικανικής Ενότητας, ωστόσο το ίδιο κείμενο δεν παράγει κανενός είδους δεσμευτικότητα για τα λοιπά κράτη της διεθνούς κοινότητας.¹¹

Τέλος, το δικαίωμα της διατήρησης της ύπαρξης και της συνέχειας του κράτους ορίζεται ως το δικαίωμά του να διατηρήσει, να συγκρατήσει, και να προστατεύσει την ανεξαρτησία, την κυριαρχία και την ισότητά του απέναντι στα άλλα κράτη. Κάποιοι βέβαια θεωρούν το συγκεκριμένο δικαίωμα ως απόρροια των προαναφερθέντων δικαιωμάτων, ενώ αντιθέτως άλλοι το αντιμετωπίζουν ως το μόνο θεμελιώδες δικαίωμα των κρατών. Σε κάθε περίπτωση, η ύπαρξη ενός «θεμελιώδους δικαιώματος για επιβίωση» του κράτους, έχει επιβεβαιωθεί και από το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης στην κρίση της υπόθεσης της νομιμότητας της απειλής ή χρήσης πυρηνικών όπλων, όπου το παραπάνω δικαίωμα αποτέλεσε τη νομική βάση για τη θεμελίωση του δικαιώματος του κράτους για αυτοάμυνα.¹²

1.2. Η έννοια των τίτλων στο Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο

Ενώ λοιπόν η έννοια του δικαιώματος του κράτους είναι, σύμφωνα με τα παραπάνω, μία έννοια που χρονολογείται πολύ βαθιά στο χρόνο της σύστασης της Διεθνούς Κοινότητας και το περιεχόμενό της έχει πλέον διασαφηνιστεί πλήρως, η έννοια του τίτλου, παρά την εξίσου συχνή αντιμετώπισή της στις υποθέσεις δημοσίου διεθνούς δικαίου, δεν τυγχάνει της ίδιας αναλυτικής αντιμετώπισης.

Ο όρος τίτλος στο διεθνές δίκαιο απαντάται κυρίως με την έννοια του εδαφικού τίτλου, που αναπτύχθηκε τον 18^ο με 19^ο αιώνα στην Ευρώπη, αποτελώντας το θεμέλιο της νομικής ικανότητας του κράτους για άσκηση κυριαρχίας σε

⁹ Gaetano Arangio Ruiz, *The United Nations Declaration on Friendly Relations and the System of the Sources of International Law*, Sijthoff & Noordhoff, 1979, p.145-146

¹⁰ Ονομάζεται: «Constitutive Act of the African Union» και φέρει την υπογραφή 53 κρατών, ενώ τέθηκε σε ισχύ, όταν τα δύο τρίτα των κρατών επικύρωσαν. Σήμερα, έχουν υπογράψει και επικυρώσει όλα τα κράτη της Αφρικής (53) εκτός από δύο, το Μαρόκο και το Δυτικό Σουδάν.

<http://www.au2002.gov.za/>

¹¹ Peter Wallensteen, Anders Bjurner, *Regional Organizations and Peacemaking: Challengers to the UN?*, Routledge, 2014, p.64

¹² *Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons*, Advisory opinion, ICJ GL No 95, [1996] ICJ Rep 226

συγκεκριμένη περιοχή. Η θεωρία σχετικά με τους εδαφικούς τίτλους, πηγάζει από το ιδιωτικό δίκαιο και προβλέπει πέντε τρόπους απόκτησης εδάφους, όπως η κατάληψη εδάφους, η επαύξηση, η υποδούλωση, η κτητική παραγραφή (praescriptio) και η εκχώρηση ή παραχώρηση¹³. Βεβαίως, κάποιοι από τους παραπάνω όρους αποτελούν πλέον παράνομους τρόπους κτήσης εδάφους από κράτη με βάση την αρχή της μη χρήσης βίας μεταξύ των κρατών. Η ανακάλυψη από την άλλη πλευρά, ως νομικός τρόπος κτήσης εδάφους δεν έγινε ομόφωνα αποδεκτή, καθώς ο τίτλος ο οποίος προέκυπτε μέσα από τις συμβολικές πράξεις που ακολουθούσαν την ανακάλυψη δεν θεωρούνταν πάντοτε ως ολοκληρωμένος τίτλος (ατελής-inchoate-ασυνάρτητος τίτλος).

Σήμερα οι εναπομείναντες τρόποι απόκτησης εδάφους από κράτος με νόμιμο τίτλο αποτελούν η επαύξηση και η εκχώρηση ή παραχώρηση, καθώς δεν υπάρχει έδαφος προς ανακάλυψη, ενώ όπως προαναφέρθηκε, η απαγόρευση χρήσης βίας κατέστησε και την κατάκτηση με υποδούλωση του άλλου κράτους, παράνομη.¹⁴

Τέλος, η κτητική παραγραφή (prescription) αποτέλεσε έναν από τους πιο αμφισβητούμενους τρόπους κτήσης εδάφους διεθνώς, ενώ παράλληλα αποτελεί συχνή πρακτική των κρατών. Η βασιμότητα της κτήσης εδάφους μέσω της παραπάνω τακτικής, υποστηρίζεται μέσα από τις αρχές της αποτελεσματικότητας, της αναγνώρισης και των ιστορικών τίτλων¹⁵.

Όπως γίνεται αντιληπτό, οι παραπάνω έννοιες, λίγο ή περισσότερο η καθεμία, είναι αρκετά αποσαφηνισμένες. Όταν όμως το ιστορικό στοιχείο παρεισφύρει στον σχηματισμό δικαιωμάτων, γίνεται λόγος για ιστορικά δικαιώματα και ιστορικούς τίτλους, οπότε οι δύο έννοιες συχνά συγχέονται, καθώς ένα ιστορικό δικαίωμα μπορεί να ενσωματώνεται σε έναν τίτλο και ένας ιστορικός τίτλος να φέρει πλήθος δικαιωμάτων.

1.3. Ιστορικοί τίτλοι και Ιστορικά Δικαιώματα μέσα από τη Σύμβαση του Δικαίου της Θάλασσας

¹³ Εμμανουήλ Ρούκουνας, Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο, Σειρά Δημοσίου Διεθνούς Δικαίου, 1, Νομική Βιβλιοθήκη 2011, σελ.197 επομ.

¹⁴ Jennings, Robert Y., and Arthur Watts, Oppenheim's International Law. Vol. 2. 9th ed. Harlow, UK: Longman, 1992

¹⁵ Brownlie Ian, Principles of Public International Law, 7th ed., Oxford University Press, 2008.

Οι ιδιαίτερης σημασίας, για την παρούσα μελέτη, διατάξεις της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας, αναφέρονται ρητά σε «ιστορικές» ακτές ή τίτλους σε δύο σημεία. Αρχικά, το άρθρο 10 (Περί Ακτών) προβλέπει ότι οι διατάξεις του που αφορούν επίδικες ακτές δεν εφαρμόζονται στις αποκαλούμενες «ιστορικές» ακτές. Ενώ σε άλλο σημείο, στο άρθρο 15, η Σύμβαση προβλέπει ότι ο γενικός κανόνας που διέπει την οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης δεν εφαρμόζεται σε περιπτώσεις ιστορικών τίτλων ή άλλων «ειδικών περιστάσεων». Εντύπωση προκαλεί μάλιστα η ομοιότητα των συγκεκριμένων διατάξεων με αυτές που προβλέπονται στα άρθρα 7 και 12 της Σύμβασης για τα Χωρικά Ύδατα και τη Συνορεύουσα Ζώνη.¹⁶

Ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα όταν γίνεται επίκληση ενός ιστορικού τίτλου από ένα κράτος, είναι το ποιός φέρει το βάρος απόδειξης ενός τέτοιου ισχυρισμού. Αυτό άλλωστε αποτελεί το πιο αόριστο και αδιευκρίνιστο κομμάτι του, η απόδειξη ότι ένας τέτοιος τίτλος έχει συσταθεί με κάποιον τρόπο αποδεκτό από το Διεθνές Δίκαιο. Το βάρος απόδειξης της ύπαρξης μίας ιστορικής ακτής ή ενός ιστορικού τίτλου, ανήκει σε αυτόν ο οποίος επικαλείται την ύπαρξή του για να υποστηρίξει έναν ισχυρισμό περί δικαιώματος του, που απορρέει από αυτόν. Οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, στην προσπάθειά τους να περιορίσουν το πέπλο ασάφειας γύρω από την έννοια του ιστορικού τίτλου, έθεσαν κάποια βασικά κριτήρια, με βάση τα οποία έκριναν ότι θα μπορούσε να εξεταστεί η ύπαρξη ιστορικού τίτλου (κυρίως για τις θαλάσσιες διαφορές). Συνοπτικά, διατυπώθηκε η θεωρία ότι για την θεμελίωση ενός ιστορικού τίτλου, ένα κράτος θα πρέπει να επιδεικνύει α) εμφανή και αποτελεσματική άσκηση εξουσίας επί του επίμαχου υδάτινου τμήματος, β) συνεχή άσκηση της παραπάνω εξουσίας, γ) συναίνεση¹⁷ από άλλα κράτη στην άσκηση αυτής της εξουσίας.¹⁸

Οι παραπάνω τιθέμενοι περιορισμοί είναι σύμφωνοι εν γένει με την άποψη που έχει διατυπώσει μέσα από τη νομολογία του το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης,¹⁹ αλλά και

¹⁶ Convention on the Territorial Sea and the Contiguous Zone, Geneva, Apr. 29, 1958, vol.516, p. 205: <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%20516/v516.pdf>.

¹⁷ Η τουλάχιστον η ανοχή: "The general toleration of foreign states with regard to the Norwegian practice is an unchallenged fact." at 139: "the general toleration of international community." Fisheries Case, at 138

¹⁸ Bernard H. Oxman, Memorandum of Limits in the Seas No: 112: "United States Responses to Excessive National Maritime Claims," U.S. Dept. of State, Mar. 9, 1992, Digest of U.S. Practice in International Law 1973, at 244 (A.W. Rovine ed.).

¹⁹ "Juridical Régime of Historic Waters, Including Historic Bays," commissioned by the Conference that adopted the 1958 Geneva Conventions on the law of the sea.

σύμφωνοι με τη θεωρία που έχει διατυπωθεί από τις σχετικές αρχές, όπως η μελέτη σχετικά με το «Δικαιοδοτικό Καθεστώς των Ιστορικών Υδάτων, συμπεριλαμβανομένων των Ιστορικών Ακτών».²⁰

Ως προς την φύση των διαφορών, τις οποίες η διεθνής νομολογία καλείται να διευθετήσει με βάση τα επικαλούμενα ιστορικά δικαιώματα, έως σήμερα περιορίζονται σε διαφορές που αφορούν θαλάσσια σύνορα και κυριαρχία επί εδαφών,²¹ καθώς και διαμάχες επί οριοθετήσεων και χρήσεων εδάφους και εσωτερικών υδάτων που εμπίπτουν στο δίκαιο της θάλασσας²². Τα άρθρα 10 και 15, ως προς το περιεχόμενό τους που αναφέρθηκε παραπάνω, περιορίζονται σε ρυθμίσεις αυστηρά γεωγραφικές και ουσιαστικές. Εφαρμόζονται μόνο σε σχέση με διαφορές που αφορούν ακτές και παράκτιους σχηματισμούς και όχι σε περιοχές της ΑΟΖ, της υφαλοκρηπίδας ή της ανοιχτής θάλασσας. Ως εκ τούτου, διαφαίνεται ότι το καθεστώς της ύπαρξης ή αναγνώρισης ιστορικών τίτλων, στο σύνολο του εύρους επίκλησης και εφαρμογής τους, δεν καλύπτεται από κάποιο διεθνές νομοθετικό κείμενο.

1.4. Στόχος της παρούσας μελέτης

Έχοντας υπ' όψη όλα τα ανωτέρω, η έρευνα που ακολουθεί αφορά την εξέλιξη της ασαφούς αυτής έννοιας των ιστορικών τίτλων μέσα από τη νομολογία των Διεθνών Δικαστηρίων, της Χάγης και του Διαιτητικού Δικαστηρίου. Στόχο αποτελεί η διερεύνηση των προϋποθέσεων, αλλά και των κοινών χαρακτηριστικών των ιστορικών τίτλων και των εξ' αυτών απορρεόντων δικαιωμάτων που παρουσιάζονται μέσα από τις αποφάσεις των Διεθνών Δικαιοδοτικών Οργάνων κατά την κρίση τους. Θα πρέπει ωστόσο εξ' αρχής να διευκρινιστεί ότι δεν περιλαμβάνεται το σύνολο της σχετικής με ιστορικά δικαιώματα νομολογίας, καθώς δεν ήταν εφικτή μία έρευνα τέτοιου μεγέθους. Αντιθέτως, έχει γίνει επιλογή των διασημότερων αποφάσεων στο

²⁰ Fisheries Case (U.K. v. Norway), 1951 I.C.J. 116 (Dec. 18), p. 130, 133, 138, 142; Land, Island and Maritime Frontier Dispute (El Salvador/Honduras), 1992 I.C.J. 350 (Sept. 11), paras. 384, 394, Int. Law Common, Juridical Régime of Historic Waters, Including Historic Bays, [1962] 2 Y.B. Int. L. Common 1, U.N. Doc. A/CN.4/143 [hereinafter UN Study].

Για το αντιστοιχο δεδικασμένο στο Ανώτατο Δικαστήριο των Ηνωμένων Πολιτειών βλέπε : United States v. Louisiana, 394 U.S. 11, 23 (1969), and United States v. California, 381 U.S. 139, 172 (1965).

²¹ Βλ. ενδεικτικά : El Salvador/Honduras, Continental Shelf (Tunisia/Libya), 1982 I.C.J. 18 (Feb. 24), Eritrea/Yemen, Award in the First Stage of the Proceedings, (Perm. Ct. Arb. Oct. 9, 1998) and Award in the Second Stage of the Proceedings, paras. 103, 107 (Perm. Ct. Arb. Dec. 17, 1999), http://www.pcacpa.org/showpage.asp?pag_id=1160

²² Βλ. παρακάτω σελ. 15 «Fisheries Case».

ζήτημα των ιστορικών τίτλων, οι οποίες συνέβαλλαν σημαντικά στη διαμόρφωση του περιεχόμενου της έννοιας των ιστορικών τίτλων με τη σημερινή τους μορφή, εάν ήθελε υποθέσει κανείς ότι τέτοιου είδους δικαιώματα υφίστανται έως σήμερα.

2. Η χρήση των τίτλων όπως σκιαγραφείται μέσα από τη παράθεση της νομολογίας, τα πρώτα δείγματα.

Ξεκινώντας κανείς να απαριθμήσει το πλήθος των διεθνών αποφάσεων που έχουν χρησιμοποιήσει, εξειδικεύσει ή διευρύνει την έννοια των ιστορικών τίτλων, θα πρέπει να θέσει ένα κριτήριο αναφοράς, εν προκειμένω, χρονικό. Από το 1933 με την απόφαση μεταξύ Δανίας και Νορβηγίας του “Eastern Greenland” και μέχρι το 2016 με την απόφαση της Σινικής Θάλασσας, η διεκδίκηση κυριαρχικών δικαιωμάτων και χρήσεων με βάση ιστορικούς τίτλους, συνεχίζεται κι εμπλουτίζεται από ολοένα και περισσότερες ερμηνείες κι εφαρμογές. Η διαμόρφωση της παραπάνω έννοιας αποτυπώνεται μέσα από την παρατήρηση και σύνδεση των στοιχείων που δίνονται στην παρούσα μελέτη από ένα σύντομο χρονολόγιο διεθνών αποφάσεων.

2.Α) Γενική θεώρηση

Όπως προκύπτει από την μελέτη των υποθέσεων διεθνούς δικαίου που αφορούν ιστορικά δικαιώματα, ο ιστορικός τίτλος αποτελεί μία ασαφή έννοια που πηγάζει από το εθιμικό δίκαιο. Στοιχείο που συνθέτει έναν ιστορικό τίτλο, με βάση την κατωτέρω νομολογία που ενδεικτικά (και όχι αποκλειστικά) παρατίθεται, μπορεί να αποτελεί ένας χάρτης, ένα έγγραφο, ένα Διάταγμα, μία Συνθήκη ή μία πρακτική άσκηση αποτελεσματικού ελέγχου. Η πρακτική αυτή μπορεί ακόμη και να αποτελεί τη μοναδική νομιμοποιητική βάση για την απόκτηση ενός ιστορικού τίτλου και δικαιώματος. Ωστόσο, πολλές φορές τα ανωτέρω θα πρέπει να συνδυάζονται διότι, ακόμη και αν αναγνωριστούν ως τίτλοι, δεν επιφέρουν ιστορικά δικαιώματα στα κράτη εάν δεν εξεταστούν και οι ιστορικές συνθήκες υπό τις οποίες αυτά προκύπτουν. Ενώ ειδικότερα, κάποιες μορφές τίτλων από τις προαναφερθείσες (ως επί το πλείστον οι χάρτες) έχουν απορριφθεί από τη νομολογία ως αυτοτελείς πηγές δικαιωμάτων και αντιμετωπίζονται μόνο ως συμπληρωματικές ενδείξεις. Επιπλέον, άλλες μορφές (όπως η μακροχρόνια πρακτική άσκηση εξουσίας), έχουν χάσει την αυτοτέλεια τους μέσα από την εξέλιξη της νομολογίας και, προκειμένου να αποτελέσουν δείκτη δικαιωμάτων, θα πρέπει να απουσιάζει ο τίτλος.

2.B) Εισαγωγή στα επιμέρους ζητήματα

Ακολούθως παρατίθενται και σχολιάζονται οι υποθέσεις δημοσίου διεθνούς δικαίου, οι οποίες έθεσαν τα θεμέλια γι' αυτό που έναν αιώνα αργότερα επικαλέστηκε η Κίνα στην υπόθεση της Νότιας Σινικής Θάλασσας, την προάσπιση κυριαρχικών δικαιωμάτων μέσω ιστορικών τίτλων. Τα ιστορικά δικαιώματα, στην πρώτη εκ των υποθέσεων που εξετάστηκε στην παρούσα μελέτη, είχαν ως βάση τους μια Συνθήκη με χρονολογία 1661, έναν χάρτη του 1897 και την μακροχρόνια άσκηση αποτελεσματικής εξουσίας επί της περιοχής (επικαλούμενα από τις δύο αντίθετες πλευρές). Το Δικαστήριο, επιδεικνύοντας αρχικά πνεύμα αναζήτησης της ουσιαστικής κυριαρχίας, παραγκώνισε τους τυπικώς νόμιμους τίτλους υπό επίκληση και έλαβε υπόψη τελικώς την μακροχρόνια άσκηση αλειίας από την Σουηδία, απονέμοντας αντίστοιχα κυριαρχικά δικαιώματα στην χώρα.

2.B.1 Πιο αναλυτικά, η υπόθεση Νορβηγίας- Σουηδίας έγινε διεθνώς γνωστή με τον όρο “Grisbadarna case” από την ομώνυμη υπό διεκδίκηση περιοχή. Η Βασιλική Απόφαση που εκδόθηκε το 1904²³ δεν πέτυχε την επίλυση της διαφοράς που προέκυψε μεταξύ Νορβηγίας και Σουηδίας σχετικά με τα θαλάσσια σύνορά τους. Οι δύο χώρες κατέφυγαν με κοινή συμφωνία στο Διαρκές Διαιτητικό Δικαστήριο, όπου μία Επιτροπή αποτελούμενη από τον Πρόεδρο του Δικαστηρίου (ουδετέρου κράτους) και από δύο μέλη (Νορβηγό και Σουηδό δικαστή), ανέλαβε να κρίνει την υπόθεση. Η κοινή συμφωνία των δύο κρατών προέβλεπε μεταξύ άλλων ότι το Διαιτητικό Δικαστήριο θα έπρεπε να αποφασίσει ποιο είναι το σημείο που ξεκινούν τα χωρικά ύδατα και πού θα έπρεπε να οριοθετηθεί η θαλάσσια ζώνη μεταξύ των δύο κρατών, ώστε να μη θίγεται η κυριαρχία τους σε νησιά, βραχονησίδες και υφάλους που δεν είναι πάντοτε υποθαλάσσιοι²⁴. Σε επόμενο άρθρο της ίδιας συμφωνίας, δινόταν ακόμη η αρμοδιότητα στο Διαιτητικό Δικαστήριο να κρίνει εάν το θαλάσσιο σύνορο θα έπρεπε εν μέρει ή εν συνόλω να οριστεί με βάση την Συνθήκη Οριοθέτησης και το Συνημμένο σε αυτή Χάρτη που συνήφθη το 1661. Σε περίπτωση που το Δικαστήριο έκρινε ως ανεφάρμοστη την παραπάνω Συνθήκη, τότε το Δικαστήριο όφειλε να

²³ “Royal Resolution of 15th March 1904”, εκδόθηκε από τον Βασιλιά Οσκαρ II, κοινό ηγέτη της Νορβηγίας και της Σουηδίας κατά την μεταξύ τους Ένωση που διήρκεσε από το 1844 έως το 1905. Η συγκεκριμένη απόφαση, είχε ως περιεχόμενο την έκκληση του Βασιλιά, που απευθύνονταν στις κυβερνήσεις των δύο κρατών της Ένωσης, να προχωρήσουν στην εκπόνηση κοινών μεταξύ τους νομοθετικών κειμένων.

²⁴ «*the lines bounding the zone which, in consequence of the claims of the Parties, may be the subject of dispute, shall not be drawn so as to include islands, islets, or reefs which are not always under water*», σελ.3 του σκεπτικού της Απόφασης

ορίσει τα νέα σύνορα και τις γραμμές οριοθέτησης, λαμβάνοντας υπόψη τις περιστάσεις, τα γεγονότα και το Διεθνές Δίκαιο.²⁵ Η Νορβηγία πρότεινε στο Διαιτητικό Δικαστήριο να εφαρμοστεί ο χάρτης που προσκομίστηκε εκ μέρους του Νορβηγικού κράτους μαζί με το αντίστοιχο Υπόμνημα. Η Σουηδία, από την άλλη μεριά, πρότεινε την εφαρμογή της αρχικής Συνθήκης του 1661 και του χάρτη του 1897 για κάποια σημεία, ενώ για άλλα αιτήθηκε να θεωρηθεί ότι δεν υπήρξε καμία ρύθμιση ποτέ.²⁶ Η περιοχή που συγκέντρωσε το μεγαλύτερο ενδιαφέρον του Διαιτητικού Δικαστηρίου ήταν αυτή της “Grisbadarna”, επί του εδάφους της οποίας έκρινε ότι α) επειδή το ψάρεμα των αστακών πραγματοποιούνταν για πολύ μεγαλύτερο χρονικό διάστημα και σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό και σε πολύ μεγαλύτερο αριθμό από Σουηδούς ψαράδες παρά από Νορβηγούς και β) επειδή το κράτος της Σουηδίας πραγματοποίησε για μεγάλο χρονικό διάστημα έργα και δραστηριότητες (έρευνες, τοποθέτηση φάρου) μεγάλου κόστους με την πεποίθηση ότι ήταν καθήκον της προς την επικράτειά της, ενώ η Νορβηγία επέδειξε πολύ μικρότερο ενδιαφέρον, η γραμμή θα έπρεπε να χαραχτεί έτσι ώστε να καταστεί έδαφος της Σουηδίας.²⁷

Το Διεθνές Διαιτητικό Δικαστήριο κατέστησε σαφές ότι για την κρίση της κυριαρχίας επί αμφισβητούμενου θαλάσσιου συνόρου δεν θα ελάμβανε υπ’ όψη μόνο τους ιστορικούς τίτλους αλλά το σύνολο των κανόνων του δικαίου της θάλασσας, σε συνδυασμό με την δημιουργία ιστορικών δικαιωμάτων βασιζόμενων στα αλιεύματα (κυρίως αστακούς), στα οποία δόθηκε ιδιαίτερα μεγάλη αξία. Σημαντική θεωρήθηκε και η κατάρτιση Συμφωνιών μεταξύ των χωρών που είχαν γίνει περίπου 200 χρόνια πριν, αλλά κυρίως συνυπολογίστηκε η μεταγενέστερη μακροχρόνια πρακτική των κρατών ως προς την συγκεκριμένη περιοχή, η οποία υπερίσχυσε και υπέδειξε τελικά το κυρίαρχο κράτος.²⁸ Πιο συγκεκριμένα, στην περίπτωση της Σουηδίας με τη Νορβηγία, τα δύο κράτη επικαλέστηκαν την Συνθήκη του 1661 μαζί με τον χάρτη του 1897, καθώς και την μακροχρόνια άσκηση αποτελεσματικής εξουσίας επί της

²⁵ The Grisbadarna Case, Norway vs Sweden, Award of the Tribunal <http://www.worldcourts.com/pca>,

²⁶ *Ibid.*

²⁷ The Grisbådarna Case, Norway v Sweden, Award, (1909) XI RIAA 155, (1910) XVII RGDIP 177, ICGJ 404 (PCA 1909), 23rd October 1909, Oxford Public International Law

²⁸ Robert Kolb, Case Law on Equitable Maritime Delimitation: Digest and Commentaries, Martinus Nijhoff Publishers, 2003, p. 7-8

περιοχής (η Σουηδία)²⁹. Το Δικαστήριο, παρακάμπτοντας τις ενστάσεις της Νορβηγίας, έθεσε ως κεντρικό κριτήριο για την λήψη της απόφασης οριοθέτησης³⁰ το τελευταίο εκ των στοιχείων, την άσκηση κυριαρχίας, υποβιβάζοντας τον ρόλο των δικαιωμάτων εκ των τίτλων σε σχέση με τα αναδυόμενα εκ της πρακτικής (μακροχρόνια αλιεία) δικαιώματα κυριαρχίας στην θαλάσσια περιοχή.³¹

2.B.2. Στην ίδια κατεύθυνση κινήθηκε το Δικαστήριο έως και είκοσι περίπου έτη μετά την διευθέτηση του καθεστώτος της Grisbadarna υπέρ της Σουηδικής πλευράς, αναγνωρίζοντάς της ιστορικά δικαιώματα εκ της αλιείας, όταν μία νέα διαφορά κυριαρχικής φύσεως αναδύθηκε ανάμεσα στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και την Ολλανδία. Η διαφορά υπήχθη τον Ιανουάριο του 1925 σε Διαιτησία κατόπιν σχετικής κοινής Συμφωνίας των μερών. Αποτέλεσε και αποτελεί μέχρι σήμερα ένα σημαντικό παράδειγμα διευθέτησης σε υπόθεση ξεκάθαρα κυριαρχικών διεκδικήσεων μίας περιοχής. Η Ολλανδία, όπως και οι Ηνωμένες Πολιτείες, διεκδικούσαν με την αίτησή τους στο Δικαστήριο την αναγνώριση της κυριαρχίας τους επί του εδάφους του νησιού Πάλμας. Το επίμαχο νησί δεν ανήκει στα μεγάλα της περιοχής, αφού είναι μόλις δύο μίλια σε μήκος και τα τρία τέταρτα του μιλίου σε πλάτος, με πληθυσμό λιγότερο από χίλια άτομα κατά το έτος έκδοσης της απόφασης καθορισμού κυριαρχίας επ' αυτού το 1932, ενώ η θέση του δεν θεωρήθηκε ποτέ στρατηγικής σημασίας. Ειδικότερα, βρίσκεται ανάμεσα σε Φιλιππίνες και Ινδονησία.

Η διαμάχη είχε ως αφετηρία το 1898, οπότε η Ισπανία παραχώρησε τις Φιλιππίνες στις Ηνωμένες Πολιτείες με βάση τη Συνθήκη των Παρισίων (1898). Το νησί Πάλμας, με βάση την ίδια Συνθήκη, θεωρήθηκε ως ευρισκόμενο εντός των ορίων της παραχώρησης της ευρύτερης περιοχής των Φιλιππίνων. Οκτώ χρόνια αργότερα, η Ολλανδία κοινοποίησε στις ΗΠΑ την διεκδίκηση του συγκεκριμένου νησιού κι ως εκ τούτου οι δύο χώρες υπήγαγαν τη διαφορά τη Διαιτησία. Διαιτητής ορίστηκε ο δικηγόρος Μάξ Χιούμπερ.³²

²⁹ Giampiero Francalanci, Tullio Scovazzi, Daniela Romanò, *Lines in the Sea*, Martinus Nijhoff Publishers, 1994, p.198

³⁰ Ο τρόπος οριοθέτησης που χρησιμοποίησε το Δικαστήριο έγινε αντικείμενο αρνητικού σχολιασμού: David Anderson, *Modern Law of the Sea: Selected Essays*, Martinus Nijhoff Publishers, 2008, p.487

³¹ Leonardo Bernard, *The Effect of Historic Fishing Rights In Maritime Boundaries Delimitation*, Centre for International Law, National University of Singapore LOSI Conference Papers, 2012

³² H. Mosler, *Judicial settlement of international disputes: International Court of Justice, other courts and tribunals, arbitration and conciliation : an international symposium*, Springer, 1974, p.524

Η διεκδίκηση των Ηνωμένων Πολιτειών βασίστηκε κυρίως στην διαδοχή του τίτλου κυριαρχίας της Ισπανίας στις Φιλιππίνες, όταν η Ισπανία ηττήθηκε στον Ισπανοαμερικανικό πόλεμο. Ο τίτλος αυτός είχε αποκτηθεί με την γενική αποδοχή της Ισπανίας ως της χώρας που ανακάλυψε πρώτη τη περιοχή των Φιλιππίνων, η κυριαρχία της οποίας υποστηρίζονταν όχι μόνο από τη Συνθήκη, αλλά και από χάρτες, χαρτογράφους και συγγραφείς της εποχής. Επιπλέον, οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής υποστήριξαν ως επικουρική βάση της κυριαρχίας τους στο νησί, το ότι η νήσος Πάλμας σχηματίζει ένα γεωγραφικό τμήμα που εμπίπτει στην ομάδα νήσων των Φιλιππίνων και είναι πιο κοντά σε αυτές από ότι στις Ινδίες. Έτσι, προσπάθησε να τεκμηριώσει μέσα από την αρχή της γειτνίασης το γεγονός ότι το νησί ανήκει στις Φιλιππίνες, επομένως ανήκει στα όσα της παραχώρησε η Ισπανία. Από την άλλη πλευρά, ο τίτλος της Ολλανδίας, στηριζόταν πρώτα απ' όλα στη συνεχή, αδιάλειπτη και αδιατάρακτη άσκηση κυριαρχίας στο νησί ήδη από το 1700, καθώς και στην ύπαρξη Συνεδριάσεων και έγγραφων συνεννοήσεων με τοπικούς ηγεμόνες, με τους οποίους βρισκόταν σε συνεχή επαφή η ολλανδική κυβέρνηση.

Στα επιχειρήματα των Ηνωμένων Πολιτειών, η Ολλανδία έδωσε την απάντηση ότι το γεγονός της ανακάλυψης από την Ισπανία δεν αποδείχθηκε, αλλά ακόμη και αν είχε αποδειχτεί και η Ισπανία είχε αποκτήσει τίτλο με μόνη την ανακάλυψη, αυτός είχε πλέον χαθεί, μετά από τη μακροχρόνια ολλανδική παραμονή.

Τα ζητήματα που τέθηκαν επομένως στο Διαιτητή της υπόθεσης ήταν ποικίλα και μείζονος σημασίας για το Διεθνές Δίκαιο. Το βασικότερο από τα θέματα ήταν εάν θα μπορούσε ο τίτλος που επικαλούνταν οι Ηνωμένες Πολιτείες να υπερισχύσει της αδιάκοπης και ειρηνικής άσκησης κυριαρχίας από την Ολλανδία. Ακόμη, η επίκληση του τίτλου εκ της γειτνίασης αποτέλεσε μία ακόμη παράμετρο προς επίλυση. Ο Ελβετός Διαιτητής, μέσα από την αναζήτηση της δικαιότερης λύσης απονομής κυριαρχίας διατύπωσε για πρώτη φορά την διεθνή αρχή πλέον ότι η εδαφική κυριαρχία ενός κράτους συνεπάγεται και την παράλληλη ανάληψη υποχρεώσεων από το κυρίαρχο κράτος.³³

Προκειμένου να δώσει απάντηση στο ζήτημα του τίτλου, ο Διαιτητής έκρινε αναγκαία την αξιολόγηση κάθε είδους αποδεικτικών μέσων προσκομισθέντων από τα

³³ Christina Leb, *Cooperation in the Law of Transboundary Water Resources*, Cambridge University Press, 2013, p.46

μέρη, δίνοντας έτσι την ελευθερία στο είδος τους, ωστόσο υπήρξε ιδιαίτερα επιφυλακτικός με το ζήτημα των χαρτών και της αξίας που πραγματικά είχαν.

Προχωρώντας στην αξιολόγηση των εκατέρωθεν στοιχείων κι επιχειρημάτων που είχε συγκεντρώσει, ο Ελβετός Διαιτητής κατέληξε αρχικά ότι ο τίτλος της Ισπανίας δεν είχε αποδειχτεί με κάποιο τρόπο και στηριζόταν μόνο στο γεγονός της ανακάλυψης του νησιού Πάλμας. Έκρινε, ως εκ τούτου, ότι ένας τέτοιος τίτλος που πήγαζε μόνο από την ανακάλυψη μίας περιοχής, ήταν ένας ατελής τίτλος, ο οποίος δεν θα μπορούσε να παραχωρηθεί περαιτέρω. Με βάση τα παραπάνω, η Ισπανία δεν θα μπορούσε νομίμως να συμπεριλάβει στις περιοχές που παραχώρησε με τη Συνθήκη των Παρισίων και την περιοχή του νησιού Πάλμας, εφ' όσον δεν διέθετε ολοκληρωμένο και σαφή τίτλο σε αυτό.³⁴ Προκειμένου να ολοκληρωθεί ένας τέτοιος τίτλος που επήλθε με την ανακάλυψη κάποιας περιοχής, θα έπρεπε η Ισπανία να ασκήσει πραγματική εξουσία με πράξεις της στο νησί, ξεκινώντας από απλές πράξεις, παραδείγματος χάρη με τη φύτευση σημαίας σε κάποια παραλία, όπως χαρακτηριστικά ανέφερε στην απόφαση του ο Huber. Αντιθέτως, η Ισπανία δεν πραγματοποίησε καμία απολύτως άλλη πράξη στο νησί μετά την ανακάλυψή του, προκειμένου να ασκήσει και να διατηρήσει το δικαίωμά της επάνω σε αυτό, χάνοντας έτσι την ολοκλήρωση ενός τίτλου που είχε ξεκινήσει να δημιουργεί.³⁵

Όσον αφορά το ζήτημα της γειτνίασης, οι Ηνωμένες Πολιτείες είχαν υποστηρίξει ότι το νησί Πάλμας ήταν αμερικανικό έδαφος, επειδή βρισκόταν πιο κοντά στις Φιλιππίνες από ό, τι στις ολλανδικές κτήσεις. Αξιολογώντας αυτή τη νομική βάση, ο Ελβετός νομικός διατύπωσε την γνώμη ότι δεν υπήρχε κάποια θεσπισμένη διεθνής αρχή που να στηρίζει μία άποψη όπως η παραπάνω, ότι κάποιο έδαφος που βρίσκεται κοντά σε ήπειρο ή νησί μεγάλου μεγέθους, λαμβάνει τίτλο εξ αυτών. Η απλή εγγύτητα δύο περιοχών δεν ήταν επαρκής αξίωση και σε περίπτωση που αυτή η νομική βάση γινόταν δεκτή ως γενική αρχή διεθνούς δικαίου, τότε θα οδηγούνταν τα Διεθνή Δικαστήρια σε αρκετά παράδοξες λύσεις κι αυθαίρετες αποφάσεις. Αντιθέτως, το μονομελές Διαιτητικό Δικαστήριο, υποστήριξε ότι η συνεχής και αδιατάρακτη

³⁴ *Ibid.*

³⁵ Philip C. Jessup, *The Palmas Island Arbitration, Territoriality and international law* by Cheltenham, UK ; Northampton, MA, USA : Edward Elgar Publishing, 2016, p. 232-240

άσκηση κυριαρχίας της Ολλανδίας στο νησί Πάλμας δημιούργησε έναν πραγματικό και ολοκληρωμένο τίτλο, δεδομένου μάλιστα ότι είχε την έναρξή της από το 1677.³⁶

Επιπλέον, ενώ δεν προσκομίστηκε καμία απόδειξη ότι στο νησί Πάλμας ασκούσαν κάποιο είδος δικαστικής ή διοικητικής εξουσίας από την κυβέρνηση των Φιλιππίνων, ή ότι αποτελούσε διοικητικό τμήμα τους, η ολλανδική εταιρεία των Ανατολικών Ινδιών είχε διαπραγματευθεί αρκετές συμφωνίες με τους τοπικούς άρχοντες του νησιού ήδη από τον 17ο αιώνα, ασκώντας παράλληλα κυριαρχία κι επιβάλλοντας και τον Προτεσταντισμό.

Προκύπτει λοιπόν ότι ένας τίτλος που είναι ατελής δεν μπορεί να υπερισχύσει ενός σαφούς τίτλου, χτισμένου μέσα από τη καλόπιστη, δημόσια, συνεχή, ειρηνική, αδιάκοπη και αδιαμφισβήτητη (έως το 1906) άσκηση κυριαρχίας, η οποία πλέον μέσα από αυτή την απόφαση φαίνεται να εξισώνεται με έναν πλήρη τίτλο. Εν αντιθέσει, ένας τίτλος που αποκτήθηκε με την ανακάλυψη μίας περιοχής είναι ένας ατελής τίτλος. Κι αν ακόμη υποθεθεί ότι θα μπορούσε να μεταβιβαστεί από την Ισπανία στις Ηνωμένες Πολιτείες, δεν έχει τη δύναμη να επηρεάσει και να αφαιρέσει από την Ολλανδία τον τίτλο που νομίμως είχε αποκτήσει (μέσω της κυριαρχίας της, που όταν συνήφθη η Συνθήκη (1898) μετρούσε ήδη 200 περίπου χρόνια), μέσω της Συνθήκης του Παρισιού, στην οποία δεν μετείχε καν η ίδια.

Η συγκεκριμένη απόφαση αποτέλεσε τη νομική βάση για αρκετές επόμενες,³⁷ αλλά και για την υπεράσπιση εδαφικών κτήσεων χωρών από γειτονικές τους, με μοναδικό επιχείρημα την εγγύτητα στα εδάφη.³⁸ Τα στοιχεία που εναπέθεσαν τα δύο κράτη στον διεθνή ζυγό της Δικαιοσύνης ήταν η Συνθήκη του 1898 (ΗΠΑ), ο ιστορικός τίτλος της ανακάλυψης της περιοχής (από την Ισπανία) και η μακροχρόνια πρακτική άσκησης αποτελεσματικής διοίκησης επί των περιοχών, αποδεικνυόμενη από επίσημα διοικητικά έγγραφα. Ο ζυγός έγειρε και αυτή την φορά προς την ουσιαστική κυριαρχία της περιοχής και όχι αυτήν που προέρχεται από νόμιμους τίτλους.

³⁶ Ως προς την αντικειμενικότητα της κρίσης του Δικαστή Huber: *Surya P Sharma, Territorial acquisition, disputes and international law*, Nijhoff, 1997.p.104

³⁷ Βλ. ενδεικτ. *Philippines v China*

³⁸ Βλ. ενδεικτ. Ελλάδα – Τουρκία (Αιγαίο Πέλαγος), «...Ο Τούρκος αρχηγός του CHP Κιλισντάρογλου είπε μάλιστα ότι 18 νησιά της Ελλάδας, ανήκουν στην Άγκυρα. Ειδικότερα δήλωσε: «Σε 18 νησιά κυματίζει η ελληνική σημαία. “Αυτά τα νησιά ανήκουν σε εμάς”. “Ακούμε τον κόκορα όταν λαλεί”. Εκεί υπάρχει η ελληνική σημαία. “Είναι σε κατάσταση κατοχής”.....»
:http://www.huffingtonpost.gr/2016/11/30/diethnes-tourkia-ellada-proklitikes-diloseis_n_13318690.html

Άλλωστε, όπως προαναφέρθηκε, ο τίτλος της Ισπανίας εκ της ανακάλυψης και μόνο δεν θεωρήθηκε επαρκής από το Διεθνές Δικαστήριο, που αναζήτησε τον πραγματικό δεσμό με την εδαφική επικράτεια.³⁹

2.B.3. Την ίδια πορεία ακολούθησε και η υπόθεση της ανατολικής Γροιλανδίας, με την αναγνώριση δικαιωμάτων απορρεόντων εκ της ουσιαστικής άσκησης κυριαρχίας και ελέγχου στην περιοχή, από την Δανία αυτή τη φορά.

Στο σημείο αυτό γίνεται για πρώτη φορά η νομολογιακή διατύπωση ότι «ως ιστορικά ύδατα νοούνται τα ύδατα εκείνα τα οποία διαχειρίζονται τα κράτη ως εσωτερικά, αλλά που δεν θα είχαν ουδέποτε τέτοιο χαρακτήρα εάν δεν υπήρχε ένας ιστορικός τίτλος.»⁴⁰ Κοινά είναι ωστόσο, σύμφωνα με τις δικαστικές αποφάσεις επί των ιστορικών δικαιωμάτων, τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται προκειμένου να προσδιοριστούν ιστορικά ύδατα και ιστορικά δικαιώματα, η μακροχρόνια διαρκής πρακτική και η αναγνώριση των κυριαρχικών δραστηριοτήτων από την διεθνή κοινότητα, αν και αποτελεί κοινή αρχή της διεθνούς νομολογίας ότι δεν υπάρχουν σε όλες τις υποθέσεις αντικειμενικά κριτήρια που κρίνουν τη νομιμότητα και τον σχηματισμό ενός ιστορικού δικαιώματος.⁴¹

Πιο αναλυτικά, στην υπόθεση ανάμεσα σε Δανία και Νορβηγία, το δικαστήριο (PCIJ) έκρινε σχετικά με τη νομιμότητα και την εγκυρότητα της κατάληψης της Ανατολικής περιοχής της Γροιλανδίας από τους Νορβηγούς την 10^η Ιουλίου 1931. Με πρόεδρο τον M.Adatci, η απόφαση παρέθεσε το σύνολο των αλλαγών και των γεγονότων που έλαβαν χώρα στην συγκεκριμένη περιοχή, δίνοντας έμφαση στην αλλαγή που επήλθε το 1776. Τότε ο Βασιλιάς της Δανίας εξέδωσε μία Διαταγή (Ordinance) η οποία ίσχυε και μέχρι την περίοδο εισόδου της διαφοράς στο Διαρκές Δικαστήριο Δικαιοσύνης. Με βάση αυτήν, η περιοχή της Γροιλανδίας πέρασε αποκλειστικά στην κυριαρχία της Δανίας. Τα πράγματα παρέμειναν έτσι έως την εποχή του Ναπολέοντα, όπου η ήττα της Δανίας, ως συμμάχου της Γαλλίας, την εξανάγκασε να υπογράψει την Συνθήκη του Κιέλου (1814).⁴² Με την συνθήκη αυτή, η Δανία παραχώρησε στην Σουηδία το βασίλειο της Νορβηγίας, εξαιρώντας ωστόσο

³⁹ Harry L. Roque Jr, *Palmas Arbitration Revisited*, Philippine law journal, 2002, vol. 77, issue 4, p. 440-462

⁴⁰ Fisheries Case (U.K. v. Nor.), 1951 I.C.J. 116, 130 (Judgment of Dec. 18).

⁴¹ Λεπτομέρειες του ιστορικού της υπόθεσης: Oscar Svarlien, *The Eastern Greenland Case in Historical Perspective*, Vol. 21, University of Florida Press, 1964

⁴² *Ibid.*

ρητά (στο άρθρο 4) την Γροιλανδία, τα νησιά Φερόε και την Ισλανδία. Από εκείνο το χρονικό σημείο κι έπειτα, μέχρι και το 1927, Δανοί κυρίως, αλλά και άλλης εθνικότητας εξερευνητές, ανακάλυψαν όλες τις περιοχές της Ανατολικής Γροιλανδίας. Μέσα σε αυτό το διάστημα εκδόθηκαν τρία τουλάχιστον Διατάγματα από το Βασίλειο της Δανίας σχετικά με την Γροιλανδία και τα εδαφικά και θαλάσσια όρια της περιοχής. Όλα βέβαια είχαν ως τίτλο αναφοράς την Διαταγή του 1776. Παρά τις ποικιλότροπες προσπάθειες της νορβηγικής πλευράς να διεκδικήσει την Γροιλανδία με την οργανωμένη εξερεύνηση, την δημιουργία κατοικιών και καταλυμάτων στην περιοχή, η δήλωση Ίλεν (Ihlen)⁴³ όπως έχει μείνει στην ιστορία από το όνομα του Νορβηγού Υπουργού Εξωτερικών που την έκανε, υπήρξε καθοριστικής σημασίας για την πορεία των πραγμάτων, καθώς το Δικαστήριο ανέλυσε ένα προς ένα τα στοιχεία της προκειμένου να καταλήξει στη νομική της φύση⁴⁴. Η δήλωση, που έγινε το 1919, είχε καταγραφεί στα Πρακτικά κατά τη διάρκεια επίσημης συζήτησης των Υπουργών Εξωτερικών Δανίας-Νορβηγίας σε απάντηση του ερωτήματος του Δανού ομόλογου για το εάν θα έβρισκαν εμπόδια τα σχέδια της Δανέζικης Κυβέρνησης για δανέζικη κυριαρχία επί του συνόλου της Γροιλανδίας. Ο Ίλεν απάντησε ότι η νορβηγική κυβέρνηση δεν θα έθετε εμπόδια στην διευθέτηση αυτού του ζητήματος.⁴⁵ Κατόπιν αυτής της δήλωσης, η κυβέρνηση της Δανίας προχώρησε στην αναζήτηση της διεθνούς πλέον αναγνώρισης της κυριαρχίας της επί της περιοχής και βρήκε θετική ανταπόκριση από το Λονδίνο, το Παρίσι, την Ρώμη και το Τόκιο. Η αλληλογραφία και οι 22 συναντήσεις μεταξύ Δανίας και Νορβηγίας που ακολούθησαν στην Χριστιανία μέχρι και το 1925 απέβησαν άκαρπες. Έληξαν με την έκδοση δύο δανέζικων νόμων και την επιβολή απαγόρευσης χρήσης των υδάτων και της περιοχής της Γροιλανδίας από εθνικότητες διάφορες της Δανέζικης. Στην συνέχεια, αφού οι δύο χώρες συμφώνησαν να προσφύγουν στο Διαρκές Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης, η Νορβηγία προχώρησε στην κατάληψη της περιοχής της Ανατολικής Γροιλανδίας. Καταλήγοντας στην παρανομία κι ακυρότητα της Νορβηγικής κατάληψης της Γροιλανδίας, το Δικαστήριο

⁴³ Σχετικά με τον χαρακτήρα της Δήλωσης Ίλεν: Malgosia Fitzmaurice, *Olufemi Elias, Contemporary Issues in the Law of Treaties*, Eleven International Publishing, 2005, p.14

⁴⁴ Christian Eckart, *Promises of States under International Law*, Bloomsbury Publishing, 2012, p. 98

⁴⁵ Η δεσμευτικότητα της Δήλωσης Ίλεν και οι συνέπειες της έχουν αναλυθεί πολλαπλώς, βλ. ενδ.: Michael J. Glennon, *Constitutional Diplomacy*, Princeton University Press, 1990, p.166, Obed Y. Asamoah, *The Legal Significance of the Declarations of the General Assembly of the United Nations*, Springer, 2012, p.66

διετύπωσε επίσης την θέση ότι: Η Δανία κατείχε έγκυρο (ιστορικό) τίτλο και δικαίωμα κυριαρχίας στην περιοχή αυτήν.⁴⁶

Προκειμένου επομένως, το Δικαστήριο να καταλήξει στην ύπαρξη ενός τέτοιου τίτλου κυριαρχίας υπέρ της Δανίας, συνυπολόγισε την άσκηση της κυριαρχίας στον συγκεκριμένο τόπο, την διάρκεια άσκησης της, καθώς και τις Επίσημες Διαταγές (Ordinance) του 1776-67 και ωρύτερα που εξεδόθησαν από τον Δανό Βασιλιά και αφορούσαν το σύνολο της περιοχής της Γροιλανδίας. Ωστόσο ιδιαίτερη βαρύτητα έδωσε το Διεθνές Δικαστήριο στην άσκηση ουσιαστικής διοίκησης και εξουσίας στην περιοχή από τη Δανία, θέτοντας τα δικαιώματα που προέκυπταν από αυτή σε υψηλότερη ιεραρχικά βαθμίδα από τα προβλεπόμενα στη Συνθήκη του Κιέλου.⁴⁷ Η συνεχής διοίκηση της περιοχής της Ανατολικής Γροιλανδίας από τη Δανία με την ανοχή των υπόλοιπων κρατών, θεωρήθηκε νόμιμος και ισχυρός τίτλος, δίνοντας συνέχεια στην νομολογιακή γραμμή αναζήτησης ιστορικών δικαιωμάτων μέσα από την πρακτική και όχι από τους τίτλους.⁴⁸ Οι έννοιες των ιστορικών δικαιωμάτων, τίτλων και υδάτων, αναλύθηκαν όπως και άλλοι διεθνείς όροι στην υπόθεση των αλιευμάτων (“Fisheries”).⁴⁹ Εκεί, το Δικαστήριο διετύπωσε την άποψη ότι ως ιστορικά ύδατα νοούνται τα ύδατα εκείνα τα οποία διαχειρίζονται τα κράτη ως εσωτερικά, αλλά που δεν θα είχαν ουδέποτε τέτοιο χαρακτήρα εάν δεν υπήρχε ένας ιστορικός τίτλος. Αξιοσημείωτο είναι πάντως ότι και η Σύμβαση του Δικαίου της Θάλασσας αναγνωρίζει επίσης την έννοια των ιστορικών υδάτων, περιορίζοντάς τα όμως στις «ιστορικές ακτές»⁵⁰. Η έννοια των ιστορικών υδάτων είναι διακριτή από αυτή των ιστορικών δικαιωμάτων, τα οποία σημαίνουν την διεκδίκηση της άσκησης κυριαρχίας ή συγκεκριμένων χρήσεων (αλιείας συνήθως) επί ενός εδάφους ή υδάτων, τα οποία συνήθως προορίζονται για διεθνή εδάφη και ύδατα, ή με βάση κάποιον τίτλο, «ανήκουν» σε διαφορετική σφαίρα κυριαρχίας. Κοινά είναι ωστόσο, σύμφωνα

⁴⁶ Maritime Delimitation in the Area between Greenland and Jan Mayen (Denmark v. Norway), Summary of the Judgment of 14 June 1993, <http://www.icj-cij.org/>

⁴⁷ Jens Brøsted, Territorial rights in Greenland: legal basis: view points and considerations, *Nordisk Tidsskrift for international Ret : Acta Scandinavica juris gentium*, vol. 54, 1985 p. 43-51

⁴⁸ David Freestone, Maritime boundary in the area between Greenland and Jan Mayen (Denmark v. Norway), *International journal of estuarine and coastal law*, 1989, vol. 4, p. 68

⁴⁹ LJ Bouchez, *The Regime of Bays in International Law* (Leyden: Sythoff, 1964) at 281; United States Department of State, Bureau of Oceans and International Environmental and Scientific Affairs, Limits in the Seas, No 112, United States Responses to Excessive National Maritime Claims (9 March 1992), at 8 [Limits in the Seas]; for general discussion of historic waters

⁵⁰ Fisheries Case (United Kingdom v Norway) (1951) ICJ Rep 116 [Anglo-Norwegian Fisheries Case], par. 130, Case Concerning the Land, Island and Maritime Frontier Dispute (El Salvador v Honduras, Nicaragua intervening) (1992) ICJ Rep 351, par. 384.

με τις δικαστικές αποφάσεις επί των ιστορικών δικαιωμάτων, τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται προκειμένου να προσδιοριστούν ιστορικά ύδατα και ιστορικά δικαιώματα, όπως η μακροχρόνια διαρκής πρακτική και η αναγνώριση των κυριαρχικών δραστηριοτήτων από την διεθνή κοινότητα. Ωστόσο, αποτελεί κοινή αρχή της διεθνούς νομολογίας ότι δεν υπάρχουν σε όλες τις υποθέσεις αντικειμενικά κριτήρια που κρίνουν τη νομιμότητα και τον σχηματισμό ενός ιστορικού δικαιώματος.⁵¹

2. B.4. Συγκεκριμένα, στην υπόθεση αυτή των «Αλιευμάτων», το 1953, το Ηνωμένο Βασίλειο από κοινού με την Βόρεια Ιρλανδία, είχαν προσφύγει κατά της Νορβηγίας. Αφορμή αποτέλεσε η έκδοση τότε ενός Βασιλικού Διατάγματος από την νορβηγική κυβέρνηση⁵², που αφορούσε τη βόρεια πλευρά της χώρας και είχε ως περιεχόμενο την οριοθέτηση της θαλάσσιας ζώνης της, περιορίζοντάς την, ούτως ώστε να έχουν δικαίωμα αλιείας μόνο οι Νορβηγοί ιθαγενείς. Το Ηνωμένο Βασίλειο αντέδρασε στην έκδοση του ως άνω Διατάγματος και αιτήθηκε από το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης να κρίνει εάν αυτή η οριοθέτηση που πραγματοποίησε η Νορβηγία για τη θαλάσσια ζώνη της υπήρξε ή όχι σύμφωνη με το Διεθνές Δίκαιο. Δεν επρόκειτο για αμφισβήτηση γενικότερα των θαλάσσιων ζωνών της Νορβηγίας, αλλά για τον τρόπο θέσπισης της συγκεκριμένης ζώνης αλιείας, η οποία ήταν ιδιαίτερου ενδιαφέροντος για την Αγγλία, καθώς Άγγλοι ψαράδες με υπερσύγχρονα για την εποχή πλοία εισέρχονταν πολύ συχνά στα ύδατα κοντά στις ακτές την Νορβηγίας, παρακωλύοντας το ψάρεμα των ντόπιων κατοίκων. Έτσι, αφού σημειώθηκαν αρκετά περιστατικά, η Νορβηγία εξέδωσε το επίμαχο Διάταγμα οριοθέτησης. Οι Άγγλοι ψαράδες δεν συμμορφώθηκαν με αυτό και η Νορβηγία προέβη σε συλλήψεις, οδηγώντας την Αγγλία να καταφύγει στο Διεθνές Δικαστήριο.⁵³

Οι ακτές της Νορβηγίας, όπως και πολλών άλλων χωρών, δεν αποτελούν ένα κλασσικό παράδειγμα ακτής που διαχωρίζει στεριά με θάλασσα αλλά συναπαρτίζονται από μικρούς διάσπαρτους βράχους, τα λεγόμενα «Skjaergaard». Για

⁵¹ Clive R Symmons, *Historic Waters in the Law of the Sea: A Modern Re-Appraisal* (Leiden/Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2008), chapt.4-5 p.45-56

⁵² Η ακριβής ονομασία του ήταν: “Royal Decree of 12 July 1935, relating to the Baselines for the Norwegian Fishery Zone as regards that part of Norway which is situated to the north of 66°28'8 N Latitude”, Βλ. Σχετ. Alex G Oude Elferink, *The law of maritime boundary delimitation : a case study of the Russian Federation*, Martinus Nijhoff, 1994, p.229

⁵³ Thomas Cottier, *Equitable Principles of Maritime Boundary Delimitation: The Quest for Distributive Justice in International Law*, Cambridge University Press, 2015, p.398

τον λόγο αυτό, η νορβηγική κυβέρνηση, προκειμένου να προβεί στην οριοθέτηση της ζώνης, δεν ακολούθησε την στάνταρτ διαδικασία που προβλεπόταν με βάση τις διεθνείς γενικές αρχές, αλλά εφάρμοσε το σύστημα των ευθειών γραμμών καθώς, όπως ισχυρίστηκε κατά την άμυνα της απέναντι στην Αγγλία, δεν ήταν δυνατό να χρησιμοποιήσει κατά την οριοθέτησή της τη μέθοδο που προέβλεπε το Διεθνές Δίκαιο.

Το Διεθνές Δικαστήριο, προκειμένου να κρίνει τη βασιμότητα των ισχυρισμών που προέβαλλαν οι δύο χώρες, στράφηκε πρώτα στην εξακρίβωση εάν οι διεθνείς αρχές μπορούσαν να εφαρμοστούν στην οριοθέτηση των ακτών της Νορβηγίας, μετά στην εξέταση της νομιμότητας του συστήματος που τελικά εφαρμόστηκε και, τέλος, στη συμβατότητα αυτού με το διεθνές δίκαιο.

Κατά την εξέταση των παραπάνω, το Διεθνές Δικαστήριο διαπίστωσε, πρώτον, ότι η χάραξη της θαλάσσιας ζώνης της Νορβηγίας είχε γίνει εν γένει δεκτή από την Αγγλία, η οποία δεν έφερε αντίρρηση σε αυτή παρά μόνο όταν οι νορβηγικές αρχές παρεμπόδισαν τα αγγλικά πλοία από το να ψαρεύουν σε αυτήν. Δεύτερον, ότι η μέθοδος που χρησιμοποίησε η Νορβηγία για την οριοθέτηση της ακτής της ήταν σύμφωνη με το Διεθνές Δίκαιο, αφού και αυτό προβλέπει ότι θα πρέπει η μέθοδος της χάραξης των θαλάσσιων ζωνών να προσαρμόζεται και να λαμβάνει υπ' όψη τις πραγματικές συνθήκες.⁵⁴

Σημαντικές ενστάσεις διατύπωσε το Ηνωμένο Βασίλειο και ως προς δύο συγκεκριμένα σημεία της οριοθέτησης, στις περιοχές Svaertholthavet και Lorrhavet, όπου ισχυρίστηκε ότι η Νορβηγία είχε ξεφύγει υπερβολικά από τις γραμμές που σχημάτιζαν οι ακτές της.⁵⁵ Στη πρώτη περίπτωση, το Δικαστήριο δικαιολόγησε την απομάκρυνση των γραμμών από τις ακτές της Νορβηγίας λόγω δύο μεγάλων φιόρδ που σχημάτιζαν την ακτή σε εκείνο το σημείο και ελήφθησαν υπ' όψη ως βάση. Στη περίπτωση του Lorrhavet, η απόκλιση της Νορβηγίας από τις γραμμές βάσεις λόγω των σχηματισμών των ακτών θεωρήθηκε ότι δεν ήταν πράγματι τόσο έντονη, αλλά δικαιολογούνταν από την ύπαρξη «ιστορικού τίτλου» υπέρ του νορβηγικού κράτους. Για τη συγκεκριμένη γραμμή οριοθέτησης, η Νορβηγία επικαλέστηκε ιστορικό τίτλο του 17^{ου} αιώνα ο οποίος αναφέρονταν συγκεκριμένα στα ύδατα της περιοχής

⁵⁴ *Ibid.*

⁵⁵ Eric Heinze, M. Fitzmaurice, *Landmark Cases in Public International Law*, Martinus Nijhoff Publishers, 1998, p.151

Lorphavet. Ο τίτλος αυτός χορηγούσε αποκλειστικά προνόμια ψαρέματος και κυνηγιού σε Νορβηγούς, γεγονός που αποτέλεσε δείκτη για το Διεθνές Δικαστήριο ότι η Νορβηγία έχει αποκλειστική κυριαρχία στο εσωτερικό αυτών των υδάτων. Επομένως, δεν μπορεί παρά η γραμμή οριοθέτησης να βρίσκεται στο σημείο που την όρισε η Νορβηγική κυβέρνηση.

Ο ιστορικός τίτλος που επικαλέστηκε η Νορβηγία στην υπόθεση των Αλιευμάτων και τον έκανε δεκτό το Δικαστήριο, υπήρξε τίτλος, που χορηγούσε το δικαίωμα αποκλειστικής χρήσης (αλιεία και κυνήγι) σε αυτή. Ο τίτλος αυτός ερμηνεύθηκε από το Διεθνές Δικαστήριο ως τίτλος κυριαρχίας στα συγκεκριμένα ύδατα, μία ερμηνεία ίσως λίγο τολμηρή, αλλά που προκύπτει λογικά μέσα από την ακολουθία των διεθνών αποφάσεων επί του θέματος.⁵⁶ Η αποκλειστική χρήση θαλάσσιας περιοχής, εφ' όσον πρόκειται για εσωτερικά ύδατα (και όχι για ανοιχτή θάλασσα ή διεθνές στενό), συνεπάγεται και αποκλειστική κυριαρχία του παράκτιου κράτους που κατέχει την άσκηση των χρήσεων. Καθίσταται εκ των ανωτέρω σαφές ότι ο ιστορικός τίτλος χρήσης του 17^{ου} αιώνα που απένειμε αποκλειστικά δικαιώματα αλιείας, καθώς και η πολυετής ανοχή της διεθνούς κοινότητας στην πρακτική οριοθέτησης που ακολούθησε η Νορβηγία, αποτέλεσαν τα δύο στοιχεία με βάση τα οποία αποκτήθηκε νόμιμα, σύμφωνα με το δικαστήριο, ιστορικό δικαίωμα αποκλειστικής αλιείας στην περιοχή. Ο τίτλος, και σε αυτή την περίπτωση, δεν αποτέλεσε παρά συμπληρωματικό στοιχείο, εμφανώς μικρότερου βεληνεκού από την πρακτική (άσκηση αποτελεσματικής κυριαρχίας) των κρατών.⁵⁷

2.B.5. Ακολούθως, στην ίδια γραμμή κινήθηκαν διάδικοι και Δικαστήριο στην υπόθεση της Ανταρκτικής, στην οποία ωστόσο ουδέποτε εξεδόθη απόφαση επί της ουσίας. Πιο συγκεκριμένα, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Βόρεια Ιρλανδία ενώθηκαν στην υπόθεση αυτή κατά της Αργεντινής και της Χιλής⁵⁸, καταθέτοντας στο Δικαστήριο το 1955 μία προσφυγή για την καθεμία από αυτές, με θέμα την διεκδίκηση κάποιων περιοχών της Ανταρκτικής.⁵⁹ Στρεφόμενη κατά τόσο της Χιλής

⁵⁶ United Kingdom v. Norway ,Written Submissions, International Court of Justice, December 18, 1951, <http://www.icj-cij.org/>

⁵⁷ L. C. Green, The Anglo-Norwegian Fisheries Case, 1951 (I. C. J. Reports 1951, p. 116), The Modern Law Review Vol. 15, No. 3 (Jul., 1952), p. 373-377

⁵⁸ Σχετικά με τους ισχυρισμούς της Χιλής για την Ανταρκτική: Luis S. Mericq, *Antarctica: Chile's claim*, National Defense University National Defense University, 1987

⁵⁹ Antarctica case : (United Kingdom v. Chile) : Order of March 16th, International Court of Justice , 1956 and Antarctica case : (United Kingdom v. Argentina) : Order of March 16th, International Court of Justice, 1956

όσο και της Αργεντινής, η Αγγλία διετύπωσε την κατηγορία ότι οι δύο χώρες προέβησαν σε καταπάτηση συγκεκριμένων περιοχών, νότια του 50^{ου} παράλληλου του νότιου γεωγραφικού πλάτους, οι οποίες και ανήκαν στην κυριαρχία της. Προσκομίζοντας λοιπόν τους τίτλους κυριαρχίας του, το Ηνωμένο Βασίλειο αιτήθηκε από το Δικαστήριο την αναγνώριση όχι μόνο αυτών, αλλά και την παραβίαση Διεθνούς Δικαίου που διέπραξαν οι δύο καθ' ών η προσφυγή χώρες.⁶⁰ Η υπόθεση ωστόσο, όπως και οι κυριαρχικοί τίτλοι κάθε χώρας, ουδέποτε κρίθηκαν, καθώς η Αργεντινή δεν ανταποκρίθηκε στην υπαγωγή της διαφοράς στην κρίση του Δικαστηρίου και αυτό απεφάνθη ότι δεν είχε την απαιτούμενη συναίνεση ώστε να κρίνει περαιτέρω. Οι διαμάχες για την περιοχή συνεχίστηκαν ακόμη και μετά την υπογραφή των Συνθηκών της Ανταρκτικής (υπεγράφησαν από 12 χώρες το 1959).⁶¹ Οι υποθέσεις της Ανταρκτικής, όπως αποκαλούνται οι αιτιάσεις που προέβαλλαν το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ιρλανδία προς διεκδίκηση των περιοχών της Ανταρκτικής, πληρούσαν τις προδιαγραφές για τον σχηματισμό ενός ακόμη σταθμού στη νομολογία περί ιστορικών τίτλων. Ακριβώς αυτούς και τα δικαιώματα που πηγάζουν από αυτούς επικαλέστηκαν οι προσφεύγουσες, με την αντίθετη πλευρά να φέρει ως αντεπιχείρημα την μακροχρόνια άσκηση κυριαρχίας στην περιοχή υπό την απόλυτη κάλυψη της Συνθήκης της Ανταρκτικής. Η Συνθήκη αυτή επιτρέπει τον νόμιμο σχηματισμό και την επίκληση τέτοιων δικαιωμάτων («entitlements», όπως ονομάστηκαν από πολλούς διεθνείς σχολιαστές της υπόθεσης⁶²). Η αποχή ωστόσο του Δικαστηρίου από διεθνή κρίση της ουσίας της διαφοράς, δεν επιτρέπει την εξαγωγή κανενός ασφαλούς συμπεράσματος ως προς την βαρύτητα των τίτλων ή της άσκησης πρακτικής (effectivites). Σε κάθε περίπτωση όμως, επιτρέπεται η παρατήρηση της επιμονής των κρατών στην διεκδίκηση και απόδειξη της κυριαρχίας επί εδάφους με βάση νόμιμους τίτλους. Και πάλι, αυτή αντιπαρατίθεται στην άσκηση εξουσίας επί του ίδιου εδάφους από διαφορετικό κράτος, δίνοντας αφορμή για

⁶⁰ Christopher C Joyner, *Antarctica and the law of the sea*, Dordrecht [u.a.] : Nijhoff, 1992.p.32

⁶¹ Λεπτομέρειες για το ιστορικό πλαίσιο των υποθέσεων της Ανταρκτικής: Adrian J. Howkins, *Frozen Empires: A History of the Antarctic Sovereignty Dispute Between Britain, Argentina, and Chile, 1939—1959*, p.234-

⁶² Ben Saul, Tim Stephens, *Antarctica in International Law*, Bloomsbury Publishing, 2015, Alex G. Oude Elferink, Donald R. Rothwell, *The Law of the Sea and the Polar Regions ,Interactions between Global and Regional Regimes*, Publications on Ocean Development, 2013

συζητήσεις περί του περιεχομένου των «entitlements», όπως το αντιλαμβάνονται τα κράτη και το Διεθνές Δικαστήριο.⁶³

2.B.6. Περνώντας στο δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα με την δικαστική πρακτική να έχει πλέον παγιώσει την θέση της περί της ανάγκης για ουσιαστική κρίση επί της κυριαρχίας βασισμένη στον έλεγχο κατά κύριο λόγο, της επίδικης περιοχής, η διεθνής νομολογία άρχισε να εξετάζει τους ιστορικούς τίτλους των κρατών βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων, με αποτέλεσμα η εφαρμογή τους, ενώ αρχικά φάνηκε να διευρύνεται, τελικώς να καταλήξει ολοένα και σπανιότερη. Στην υπόθεση Πορτογαλίας – Ινδίας που ακολούθησε, πραγματοποιήθηκε από το Διεθνές Δικαστήριο ένας άτυπος έλεγχος των προϋποθέσεων κτήσης ιστορικού δικαιώματος διέλευσης, καθώς αξιολογήθηκαν στοιχεία όπως η Συνθήκη της Πούνα (1779), η πρακτική που ακολουθήθηκε μετά την υπογραφή της, οι λεπτομέρειες στις διατάξεις της (τί είδους δικαιώματα χορηγούσε επ' ακριβώς), τα σχετικά επίσημα έγγραφα της εποχής (Διατάγματα), το όργανο έκδοσής τους (ο επίσημος Ηγεμόνας) και οι προβλέψεις που περιείχαν, καθώς και οι ενδείξεις αποδοχής κι εφαρμογής τους από τα δύο κράτη αλλά και την διεθνή κοινότητα.⁶⁴

Πιο αναλυτικά, στα τέλη του 1955 το Διεθνές Δικαστήριο δεν δίστασε να κρίνει επί της ουσίας αυτή τη φορά την υπόθεση κυριαρχικών δικαιωμάτων που ανέκυψε ανάμεσα σε Πορτογαλία και Ινδία. Τον Δεκέμβριο του 1955, οι δύο χώρες (Πορτογαλία και Ινδία) προσέφυγαν στο Διεθνές Δικαστήριο για τη διευθέτηση της μεταξύ τους διαφοράς σχετικά με το δικαίωμα διέλευσης της Πορτογαλίας από το έδαφος της Ινδίας.⁶⁵ Ο ισχυρισμός της Πορτογαλίας προς υπεράσπιση του δικαιώματός της έβρισκε έρεισμα στο γεγονός ότι το έδαφος της επί της Ινδικής Χερσονήσου περιλαμβάνει δύο λόφους, ανάμεσα και γύρω από τους οποίους είναι έδαφος της Ινδίας (περιοχές Dadra και Nagar Aveli). Η επικοινωνία μεταξύ των δύο πορτογαλικών περιοχών στην επικράτεια της Ινδίας καθώς και με άλλες παραλιακές περιοχές της Πορτογαλίας, ήταν δύσκολη έως αδύνατη, διότι δεν χορηγούνταν από

⁶³ Άλλωστε, η Συνθήκη της Ανταρκτικής του 1959 αποτελεί ουδέτερη Συνθήκη η οποία ούτε αναγνώρισε αλλά ούτε και αμφισβήτησε τα υπάρχοντα κυριαρχικά δικαιώματα προκειμένου να προετοιμάσει μία ειρηνική συμβίωση των δυνάμεων στην περιοχή. Saul, Ben and Stephens, Tim, Introduction in 'Antarctic in International Law', Legal Studies Research paper 14/24, Sydney Law School, 2014, p.6-7

⁶⁴ Sherri Burr, *Sum and Substance Quick Review on International Law*, West Academic, 2008 p.57

⁶⁵ Το αίτημα της Πορτογαλίας σχολιάστηκε εξ αρχής από την διεθνή θεωρία ως ένα από τα ελάχιστα δημοκρατικά αιτήματα εδαφικών διεκδικήσεων κατά της Ινδίας: Paul Francis Diehl, *A Road Map to War Territorial Dimensions of International Conflict*, Vanderbilt University Press, 1999, p.64

την Ινδία δικαίωμα διέλευσης υπέρ της Πορτογαλίας μέσω ινδικού εδάφους. Το περιστατικό που οδήγησε στην υπαγωγή της διαφοράς στο Διεθνές Δικαστήριο, υπήρξε η άρνηση της Ινδίας το 1954 να επιτρέψει την διέλευση Πορτογάλων ένοπλων αστυνομικών από την επικράτειά της, καθιστώντας αδύνατη την επιβολή και άσκηση της Πορτογαλικής κυριαρχίας στις δύο περιοχές της, με αποτέλεσμα να μην μπορέσει να καταστείλει μία εξέγερση κατ' αυτής στο εσωτερικό των εν λόγω περιοχών. Η Ινδία, θέλοντας να αποφύγει την εκδίκαση της διαφοράς και να απορριφθεί αυτή ως απαράδεκτη, προέβαλλε στο Δικαστήριο έξι σχετικές ενστάσεις, οι τέσσερις από τις οποίες απορρίφθηκαν και οι άλλες δύο θεωρήθηκαν τμήμα της ουσίας της υπόθεσης.

Το Δικαστήριο έκρινε τελικά, ότι η Πορτογαλία είχε το 1954 δικαίωμα διέλευσης επί της ινδικής επικράτειας μεταξύ των δύο λόφων που υπάγονταν στο δικό της κράτος. Το δικαίωμα αυτό ωστόσο, δεν θα ήταν απεριόριστο και θα έπρεπε να χρησιμοποιείται στον βαθμό και μόνο που ήταν απαραίτητο για την άσκηση της πορτογαλικής κυριαρχίας επί των περιοχών της. Επίσης, θα ίσχυε δικαίωμα της Ινδίας για έλεγχο των Πορτογάλων ιδιωτών, καθώς και των εμπορευμάτων που εισέρχονταν για διέλευση. Επιπλέον, ως προς τη διέλευση ενόπλων Πορτογάλων από το έδαφος της Ινδίας, κρίθηκε ότι η παρεμπόδισή τους δεν αποτελούσε ενέργεια αντίθετη προς τις υποχρεώσεις ανοχής της διέλευσης ιδιωτών κι εμπορευμάτων που είχε αναλάβει απέναντι στην Πορτογαλία, καθώς δεν επρόκειτο απλά για υπαλλήλους της γειτονικής της χώρας, αλλά για ενόπλους.

Όσον αφορά τα ζητήματα ουσίας, τα οποία και αξιολόγησε το Διεθνές Δικαστήριο προκειμένου να φτάσει στην παραπάνω απόφαση, αυτά αφορούσαν μεταξύ άλλων τους ισχυρισμούς της Ινδίας ότι το επίδικο δικαίωμα διέλευσης ήταν υπερβολικά ασαφές κι αντιφατικό. Σε απάντηση αυτού, αλλά και προς επίρρωση των διεκδικήσεών της, η Πορτογαλία έκανε επίκληση της Συνθήκης της Πούνα του 1779 και Διαταγμάτων χρονολογίας 1783 και 1785 από τον τοπικό Ηγεμόνα των Μάραθα⁶⁶, με βάση τα οποία προέκυπτε η ανάθεση των συγκεκριμένων δύο περιοχών

⁶⁶ Σχετικά με την Συνθήκη της Πούνα και τον Ηγεμόνα Μαράθα: René Jean Dupuy, *L'Avenir Du Droit International Dans Un Monde Multiculturel: Colloque*, Martinus Nijhoff Publishers, 1984, p.120

(Dadra και Nagar Aveli) και το συνακόλουθο δικαίωμα διέλευσης στην Πορτογαλία.⁶⁷

Η απάντηση της Ινδίας, όπως ήταν αναμενόμενο, ήταν η αμφισβήτηση της Συνθήκης της Πούνα. Προέβαλλε ότι δεν είχε έγκυρα τεθεί σε ισχύ και ότι σε κάθε περίπτωση τα Διατάγματα δεν επιβεβαίωναν τη δεσμευτικότητα της Συνθήκης και δεν απέδιδαν κυριαρχία στην Πορτογαλία επί των δύο περιοχών, αλλά απλώς συνομολογούσαν ένα δικαίωμα διέλευσης Πορτογάλων από έδαφος Ινδίας. Τον ισχυρισμό αυτό αντέκρουσε το Δικαστήριο, με το σκεπτικό ότι τα Διατάγματα δεν έθεταν ζήτημα αμφισβήτησης δεσμευτικότητας της Συνθήκης, ενώ χορηγούσαν σίγουρα το δικαίωμα διέλευσης προς άσκηση κυριαρχίας της Πορτογαλίας στα δύο χωριά. Επιπροσθέτως, το Δικαστήριο έλαβε υπ' όψη τη μεταβολή στο καθεστώς της συγκεκριμένης περιοχής, που επήλθε με την κυριαρχία των Βρετανών, οι οποίοι επικράτησαν των τοπικών Ηγεμόνων και των Διαταγμάτων τους. Οι Βρετανοί είχαν και αυτοί αναγνωρίσει την πορτογαλική κυριαρχία πάνω στα δύο χωριά. Άρα, η συνεπής με τα παραπάνω πρακτική των δυο κρατών, Πορτογαλίας και Ινδίας, υποδείκνυε την παραδοχή της Ινδίας σχετικά με το δικαίωμα διέλευσης⁶⁸.

Ένα ακόμη στοιχείο προς υποστήριξη της Πορτογαλικής πλευράς που αναγνωρίστηκε από το Διεθνές Δικαστήριο, αποτέλεσε η κοινή παραδοχή των δύο χωρών ότι επί Βρετανικής κατοχής, το πέρασμα των ιδιωτών από την επικράτεια της Ινδίας προς την Πορτογαλική περιοχή υπόκειτο σε απλό έλεγχο ρουτίνας, ενώ τα εμπορεύματα ως επί το πλείστον περνούσαν σχεδόν ανεμπόδιστα (με κάποιους κατά καιρούς φορολογικούς και τελωνειακούς ελέγχους και ρυθμίσεις) από τα δύο κράτη. Το Δικαστήριο, εκτιμώντας τα παραπάνω στοιχεία, διέτυπωσε την κρίση ότι αυτού του είδους η πρακτική αρκούσε για να διαμορφώσει δικαιοκάνονα ανάμεσα στα δύο κράτη.⁶⁹

Εντούτοις, στο ζήτημα του περάσματος εμπορευμάτων, όπως όπλα και πυρομαχικά, καθώς και αστυνομικών δυνάμεων, έγινε δεκτό ότι τέτοιου είδους μεταφορές κατά την διάρκεια της βρετανικής κατάληψης των περιοχών, πραγματοποιούνταν μόνο

⁶⁷ Τα στοιχεία που προέβαλλε στο αίτημα της η Πορτογαλία: Sharan Sharojini, *From Arbitration to Judicial Settlement*, Bookland, 1967, p.54

⁶⁸ Σχετικά με το καθεστώς της περιοχής κατά την περίοδο της διαφοράς: Alexandre Lobato, *Fundamentos da presença de Portugal na Índia*, Lisboa: Empresa nacional de publicidade, 1954

⁶⁹ Case Concerning Right of Passage over Indian Territory (Portugal v. India), Preliminary Objections, *The American Journal of International Law*, Vol. 52, No. 2 (Apr., 1958), pp. 326-337

κατόπιν έγκρισης από την βρετανική εξουσία κι έπειτα και από την ινδική. Δεν φάνηκε να υπάρχει όμως κάποια υποχρέωση της Ινδίας εκ νόμου ή συμφωνίας για έγκριση διέλευσης τέτοιου είδους στοιχείων.

Εκτιμώντας περαιτέρω τα παραπάνω, αλλά και μεταγενέστερα στοιχεία, όπως επιστολές, άδειες, συμφωνίες και καταγγελίες μεταξύ των δύο κρατών με αντιφατικό και ανομοιόμορφο χαρακτήρα, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι δεν υπάρχει θεμελιωμένο δικαίωμα διόδου υπέρ της Πορτογαλίας που να περιλαμβάνει μια παράλληλη υποχρέωση για την Ινδία να ανεχθεί ξένες ένοπλες δυνάμεις και πυρομαχικά στο έδαφος της.

Το τελευταίο ζήτημα προς εξέταση από το Δικαστήριο, μετά την διαπίστωση των παραπάνω, υπήρξε το εάν η Ινδία είχε παραβιάσει με την στάση της το δικαίωμα διέλευσης της Πορτογαλίας στο συγκεκριμένο περιστατικό που αποτέλεσε και την αφορμή για την διεθνή δικαστική κρίση της. Ωστόσο, τέτοιου είδους παραβίαση, ούτε διαπιστώθηκε, αλλά ούτε και αποτέλεσε ισχυρισμό της Πορτογαλίας. Ο ισχυρισμός της αφορούσε την παρεμπόδιση άσκησης της κυριαρχίας της μέσω των αστυνομικών της δυνάμεων στις δύο περιοχές της, που είχε ως επακόλουθο την ανατροπή του καθεστώτος σε μία εκ των δύο. Ως προς αυτό λοιπόν, το Διεθνές Δικαστήριο Δικαιοσύνης έκρινε ότι η ανατροπή του καθεστώτος στην πορτογαλική επαρχία είχε προκαλέσει αναστάτωση και στην γύρω ινδική επικράτεια, γεγονός που δικαιολογούσε την αυστηρή στάση κι απαγόρευση της Ινδίας (κατ' ενάσκηση του δικαιώματός της για ρύθμιση κι έλεγχο), για το συγκεκριμένο διάστημα, διέλευσης ξένων οπλισμένων στρατευμάτων από το έδαφός της.⁷⁰

Αναφορικά με το ζήτημα των ιστορικών τίτλων που έγιναν αντικείμενο επίκλησης στην συγκεκριμένη υπόθεση, φάνηκε ότι το Διεθνές Δικαστήριο έλαβε υπόψη και τέτοιου είδους στοιχεία για τον σχηματισμό της κρίσης του αξιολογώντας αυτά. Πρόκειται για στοιχεία όπως η Συνθήκη της Πούνα (1779), η πρακτική που ακολουθήθηκε μετά την υπογραφή της, οι λεπτομέρειες στις διατάξεις της (τί είδους δικαιώματα χορηγούσε επ' ακριβώς). Ακόμη, ελήφθησαν υπόψη και τα Διατάγματα, το όργανο έκδοσής τους (ο επίσημος Ηγεμόνας) και οι προβλέψεις που περιείχαν, καθώς και οι ενδείξεις αποδοχής κι εφαρμογής τους από τα δύο κράτη. Το Διεθνές

⁷⁰ <http://www.icj-cij.org> ,Right of Passage over Indian Territory (Portugal v. India), Summary of the Judgment of 12 April 1960

Δικαστήριο, εκτιμώντας όλα τα παραπάνω και παραμένοντας στην ίδια γραμμή νομολογίας, εξέδωσε μία ακόμη απόφαση, με την οποία έλαβε υπ' όψη συμπληρωματικά μεταξύ τους τρία στοιχεία: την ύπαρξη ενός νόμιμου τίτλου, την αδιάλειπτη άσκηση του δικαιώματος διέλευσης από την πορτογαλική πλευρά (effectivites) και την διεθνή σιωπηρή ανοχή αυτού του καθεστώτος. Συνεπεία των παραπάνω, το Δικαστήριο αναγνώρισε δικαιώματα χρήσης επί του ινδικού εδάφους (entitlements).

2.B.7. Αρκετά χρόνια αργότερα, τον Ιούλιο του 1991, το Διεθνές Δικαστήριο επιβεβαίωσε τη νομολογιακή γραμμή αναζήτησης ουσιώδους και αποτελεσματικού ελέγχου ως βασικό στοιχείο για τον σχηματισμό ιστορικών δικαιωμάτων, όταν η κυβέρνηση του Κατάρ υπέβαλε στο Διεθνές Δικαστήριο αίτημα προς εκδίκαση κατά του Μπαχρέιν, που αφορούσε την μεταξύ των δύο χωρών διένεξη επί των θαλασσιών συνόρων τους, αλλά και επί της κυριαρχίας στα νησιά Χαουάρ και σε κάποια κοπάδια της περιοχής.

Ως προς τη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου να κρίνει, αυτή, σύμφωνα με τα όσα ισχυρίστηκε το προσφεύγον Κατάρ, θεμελιώθηκε με δύο συμφωνίες ανάμεσα στις δύο χώρες, η μία εκ των οποίων συνήφθη ήδη από το 1987 και η δεύτερη τρία χρόνια αργότερα. Τόσο η έκταση, όσο και το ακριβές πεδίο δέσμευσης για διεθνή δικαιοδοσία στις διαφορές των δύο χωρών, καθορίστηκε με σαφήνεια μέσα από τις δύο συμφωνίες, το βασικό περιεχόμενο των οποίων είχε προτείνει το Μπαχρέιν. Παρά ταύτα, το Μπαχρέιν προκειμένου να υπεκφύγει της εκδίκασης της διαφοράς από το Διεθνές Δικαστήριο αμφισβήτησε ακόμη και τη βάση της δικαιοδοσίας του.

Με το τρόπο αυτό, το Διεθνές Δικαστήριο προέβη σε κρίση του βασικού αυτού ζητήματος της ύπαρξης ή μη δικαιοδοσίας. Στη διάρκεια αναζήτησης μίας συμφωνίας ως προς την υπαγωγή της διαφοράς σε διεθνή επίλυση, το Δικαστήριο πραγματοποίησε ιστορική αναδρομή σε βάθος είκοσι ετών τουλάχιστον, ξεκινώντας από τις πολλαπλές διενέξεις των δύο κρατών και τονίζοντας τις προσπάθειες για διευθέτησή τους. Οι προσπάθειες αυτές, που είχαν όπως φαίνεται τη μορφή διαμεσολάβησης μεταξύ των δύο κρατών, ξεκίνησαν για πρώτη φορά το 1976, από τον Βασιλιά της Σαουδικής Αραβίας που προσέφερε “good offices” με τη σύμφωνη

γνώμη των Εμίρηδων του Κατάρ και του Μπαχρέιν και κατέληξαν σε τριμερή συνάντηση το 1983 για την έγκριση μίας σειράς «Αρχών για την επίτευξη λύσης».⁷¹

Με βάση τις αρχές αυτές κατέστη σαφές ότι κάθε ζήτημα θαλάσσιας ή εδαφικής κυριαρχίας ανάμεσα στα δύο κράτη όφειλε να θεωρείται ενιαίο, αδιάσπαστο σύνολο υποθέσεων κι ως εκ τούτου να υπόκειται και σε ανάλογη, συνολική επίλυση. Τέσσερα χρόνια μετά τη συμφωνία για τις τέσσερις αρχές, ο Βασιλιάς της Σαουδικής Αραβίας, λειτουργώντας για άλλη μία φορά ως Διαμεσολαβητής, απέστειλε στους Εμίρηδες των δύο χωρών επιστολές με νέες προτάσεις, τις οποίες κι ενέκριναν. Η συμφωνία είχε και πάλι τη μορφή τεσσάρων αρχών. Μία εξ' αυτών προέβλεπε ότι όλα τα ζητήματα που θα ανέκυπταν μεταξύ των μερών, θα υποβάλλονταν σε κρίση από το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης, η απόφαση του οποίου θα έπρεπε να εκτελεστεί και από τα δύο κράτη. Και σε άλλο σημείο παρακάτω αναφερόταν η ανάγκη πλήρωσης των απαραίτητων προϋποθέσεων, προκειμένου να τεθεί η διαφορά υπό κρίση στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης, ώστε να ρυθμιστεί δεσμευτικά η διαφορά μεταξύ Κατάρ και Μπαχρέιν.⁷²

Λίγο αργότερα, το 1988, έπειτα και πάλι από προτροπή του Ηγεμόνα της Σαουδικής Αραβίας, ο εκπρόσωπος του Μπαχρέιν, κατά τη διάρκεια επίσκεψής του στο Κατάρ, παρέδωσε στον ομόλογο του από το Κατάρ μία επιστολή, γνωστή ως “Bahrainiformula”, με την οποία πρότεινε την με κοινή συναίνεση υπαγωγή κάθε εδαφικού ή θαλάσσιου ζητήματος στη δικαστική επίλυση. Η “formula” έγινε δεκτή δύο χρόνια αργότερα από το Κατάρ κατά τη διάρκεια διάσκεψης του Συμβουλίου Συνεργασίας Αραβικών κρατών, τα πρακτικά της οποίας είχαν καταγραφεί και υποδείκνυαν τη πρόθεση των κρατών να τηρήσουν τα συμπεφωνημένα μέσω των επιστολών “good offices”. Επιπλέον, τόσο το Κατάρ όσο και το Μπαχρέιν, όπως καταγράφεται στα πρακτικά, δήλωσαν βούληση να συνεχίσουν την αλληλογραφία προς επίλυση των διαφορών τους έως το Μάιο του 1991, οπότε και θα υπήγαγαν το ζήτημα στη Διαιτησία του Διεθνούς Δικαστηρίου. Ακόμη, με βάση τα όσα καταγράφηκαν στα πρακτικά από τις δηλώσεις των εκπροσώπων Κατάρ και Μπαχρέιν, προέκυπτε ότι η προσπάθεια εξωδικαστικής επίλυσης της διαφοράς τους θα συνεχιζόταν και μετά την υποβολή της υπόθεσης τους στη Διαιτησία και, σε

⁷¹ Για την σχέση της υπόθεσης Ελλάδας- Τουρκίας, Αθανάσιος Πλατιάς, Γεώργιος Λιάκης, *Η υπόθεση Qatar-Bahrain και η Ελληνική Υφαλοκρηπίδα*, <http://archive.papandreou.gr/>

⁷² Karin Oellers-Frahm, Stefan Oeter, *World Court Digest, 1991-1995*, Max Planck Institute for Comparative Public Law and International Law, 1997, p.432-440

περίπτωση που αυτή καρποφορούσε, τότε θα ακολουθούσε παραίτηση από το αίτημα προς επίλυση.

Όπως φάνηκε σύντομα, οι επιστολές και η διαμεσολάβηση του Σαουδάραβα Βασιλιά δεν επέφεραν το επιθυμητό αποτέλεσμα και ως εκ τούτου το Κατάρ προσέφυγε στο Διεθνές Δικαστήριο.

Βασιζόμενο στα ανωτέρω πραγματικά περιστατικά, το Κατάρ υποστήριξε ότι είχε επιτευχθεί ρητή και δεσμευτική συμφωνία υποβολής των διαφορών στο Διεθνές Δικαστήριο μέσω των ανταλλαγείσων επιστολών και του πρακτικού, τα οποία και θα έπρεπε να αποτελούν τη βάση της δικαιοδοσίας του. Το Μπαχρέιν, από την άλλη μεριά, όπως έχει ήδη αναφερθεί ανωτέρω, αμφισβήτησε το παραπάνω ισχυριζόμενο, ότι τα πρακτικά που καταγράφηκαν το 1990 κατά τη Διάσκεψη του Συμβουλίου Συνεργασίας δεν δύνανται σε συνδυασμό με τις επιστολές να αποτελέσουν νομικά δεσμευτικά κείμενα και βάση δικαιοδοσίας.⁷³

Προκειμένου επομένως το Διεθνές Δικαστήριο να επιλύσει τη διαφορά, θα έπρεπε να διευκρινίσει τη φύση των κειμένων στα οποία βασίζεται η προσφυγή του Κατάρ και το επιχείρημά του περί υπάρξεως Διεθνούς Δικαιοδοσίας. Από τα επιχειρήματα των δύο μερών προέκυψε κατά το Δικαστήριο ότι οι απόψεις τους συμπίπτουν ως προς την αποδοχή της νομικής δεσμευτικότητας των μεταξύ τους επιστολών, τις οποίες και θεωρούν ως διμερή-διεθνή συμφωνία. Αντιθέτως, τα δύο κράτη δεν αντιμετώπισαν με την ίδια οπτική και τη νομική φύση των πρακτικών. Σύμφωνα με το Μπαχρέιν, αυτά αποτέλεσαν απλά και μόνο μία καταγραφή της πορείας διαπραγματεύσεων και συνεπώς δεν θα μπορούσαν να θεωρηθούν Διεθνής Συμφωνία.⁷⁴

Εν συνεχεία, το Δικαστήριο προέβη στη δική του εξέταση του περιεχομένου των πρακτικών, παρατηρώντας ότι αυτά δεν αποτελούσαν απλή καταγραφή των διαβουλεύσεων. Αντιθέτως, απαριθμούσαν τις αναληφθείσες δεσμεύσεις των κρατών κι επομένως είχαν ως απόρροια τη δημιουργία δικαιωμάτων και υποχρεώσεων.

⁷³ Andrea Bianchi, Daniel Peat, Matthew Windsor, *Interpretation in International Law*, Oxford University Press, 2015 p.35 fn.70

⁷⁴ Σχετ. με την επιρροή της απόφασης του Δικαστηρίου στις Διεθνείς Αρχές: Emmanuel Decaux, *Affaire de la délimitation maritime et des questions territoriales entre Qatar et Bahreïn, fond arrêt du 16 mars 2001 (Qatar c. Bahreïn)*, *Annuaire français de droit international* vol. 47, 2001, p.177-240

Διέθεταν δηλαδή, με βάση το πόρισμα του Δικαστηρίου, την ισχύ διεθνούς συμφωνίας.⁷⁵

Το επόμενο ισχυρότερο επιχείρημα του οποίου έκανε χρήση το Μπαχρέιν, ήταν η ανυπαρξία βούλησης δέσμευσης των μερών κατά τη διάρκεια της καταγραφής των πρακτικών, ενώ επικαλέστηκε και τη μετέπειτα στάση των μερών ως απόδειξή της. Ωστόσο, η μετέπειτα στάση δεν θα μπορούσε να ευδοκιμήσει ως επιχείρημα, αφού κατά τον συμφωνηθέντα στα πρακτικά χρόνο, το Κατάρ προσέφυγε, όπως προβλεπόταν στο Διεθνές Δικαστήριο.

Θεωρήθηκε επομένως, ότι για την σύσταση ενός τίτλου ως βάση δικαιοδοσίας Διεθνούς Δικαστηρίου, δεν απαιτείται η ανίχνευση της βούλησης των μερών να δεσμευτούν και να προσφύγουν, αλλά αρκεί η πλήρωση των τυπικών στοιχείων, της έγγραφης διατύπωσης υποβολής της διαμάχης στο Διεθνές Δικαστήριο σε ορισμένο χρόνο και υπό τη πλήρωση ορισμένων αιρέσεων. Αντιθέτως, όπως παρατηρήθηκε και παραπάνω⁷⁶, κατά τη θεμελίωση ενός τίτλου κυριαρχίας ή δικαιώματος χρήσης θα πρέπει πρώτα να εξετάζονται όλα τα στοιχεία που συνδράμουν στην ορθή ερμηνεία του τίτλου.

Ως προς τα ζητήματα ουσίας της υπόθεσης, το Δικαστήριο πραγματοποίησε για ακόμη μία φορά, ιστορική αναδρομή προκειμένου να ανιχνεύσει την ύπαρξη ενός τίτλου κυριαρχίας επί των αμφισβητούμενων εδαφών. Κάνοντας μνεία της Βρετανικής και Οθωμανικής κατοχής της περιοχής, το Διεθνές Δικαστήριο υπογράμμισε την υπογραφή Συμφωνιών της Βρετανίας, τόσο με το Κατάρ όσο και με το Μπαχρέιν, σε διαφορετικό χρόνο αλλά με παρόμοιο περιεχόμενο.⁷⁷ Χρησιμοποιώντας ως αποδεικτικά στοιχεία τη στάση της Μεγάλης Βρετανίας προς το καθεστώς των νησιών που προέκυπτε από σχετικά έγγραφα, το περιεχόμενο Αγγλο-Οθωμανικών συνθηκών αλλά και την αλληλογραφία μεταξύ Βρετανίας – Κατάρ και Μπαχρέιν, το Δικαστήριο απέρριψε κάθε ισχυρισμό των δύο κρατών περί

⁷⁵ Glen Plant, *Maritime Delimitation and Territorial Questions between Qatar and Bahrain (Qatar v. Bahrain)*, *The American Journal of International Law*, Vol. 96, No. 1 (Jan., 2002), p. 198-210

⁷⁶ Βλ. σελ.28 απόφαση του ίδιου Δικαστηρίου (Mauritius vs United Kingdom) ως προς τα στοιχεία ενός τίτλου κυριαρχίας

⁷⁷ Σχετ. με το περιεχόμενο των Συνθηκών Κατάρ-Μπαχρέιν και Μ.Βρετανίας: Michelle Burgis, *Boundaries of Discourse in the International Court of Justice: Mapping Arguments in Arab Territorial Disputes*, BRILL, 2009, p.152

κτήσεως τίτλου κυριαρχίας με βάση την αποτελεσματική άσκηση εξουσίας στα επίμαχα εδάφη και απένειμε δικαιοσύνη.⁷⁸

Στην υπόθεση Κατάρ κατά Μπαχρέιν παρατηρείται ότι χρησιμοποιείται μία διμερής συνθήκη (Άγγλοι - Οθωμανοί) ως εφαρμοστέο κείμενο που υπονοεί την κυριαρχία Τρίτης χώρας. Το κείμενο αυτό της Συνθήκης δεν θα μπορούσε να αποτελέσει έναν ιστορικό τίτλο κυριαρχίας για το Κατάρ καθώς, παρ' ότι εμμέσως το αφορά, δεν είναι συμβαλλόμενο κράτος. Ωστόσο, μπορεί να ανιχνευθεί, όπως και έγινε, μέσω αυτής της Συνθήκης, η αντίληψη των τρίτων κρατών περί κυριαρχίας στη περιοχή, ενώ μπορεί να χρησιμοποιηθεί και ως ισχυρό αποδεικτικό στο Δικαστήριο. Επιπλέον, στις σκέψεις της ίδιας απόφασης για την απονομή μίας εκ των περιοχών χρησιμοποιείται ως βασικός τίτλος μία αγγλική διαιτητική απόφαση που είχε εκδοθεί το 1939 και στην έκδοση της οποίας είχαν συναινέσει τα δύο κράτη. Με βάση την παροχή αυτής της συναίνεσης το Δικαστήριο απέρριψε τον ισχυρισμό του Κατάρ περί μη δεσμευτικής φύσης της απόφασης για αυτό.⁷⁹ Επιπλέον, ως προς το επιχείρημα του Μπαχρέιν περί ιστορικού δικαιώματος αλιείας (εξαγωγής οστράκων) στον βυθό της επίμαχης περιοχής, το Διεθνές Δικαστήριο απορρίπτοντάς το απεφάνθη ότι ακόμη και εάν η εξαγωγή οστράκων διεξάγονταν από δύτες μόνο της μίας εθνικότητας (του Μπαχρέιν και όχι του Κατάρ), αυτό δεν θα οδηγούσε στην απόκτηση ιστορικού τίτλου κυριαρχίας επί του συνόλου των υδάτων, μη δεχόμενο την επίκληση «ειδικών περιστάσεων».⁸⁰ Την έννοια των «ειδικών περιστάσεων» διατύπωσε για πρώτη φορά σε μειοψηφούσα άποψη του ο Δικαστής Αρεχάγα στην υπόθεση Τυνησίας κατά Λιβύης, αναφέροντας ότι ο ιστορικός παράγοντας θα έπρεπε να λαμβάνεται υπ' όψη ακόμη και «ως ειδικές περιστάσεις», για την δημιουργία ιστορικών δικαιωμάτων. Στην περίπτωση του Κατάρ κατά Μπαχρέιν, το Διεθνές Δικαστήριο προσέθεσε δύο βασικές παραμέτρους στην έννοια των ιστορικών τίτλων.

⁷⁸ [http://www.icj-cij.org/Maritime Delimitation and Territorial Questions between Qatar and Bahrain \(Qatar v. Bahrain\), Summary of the Judgment of 1 July 1994](http://www.icj-cij.org/Maritime%20Delimitation%20and%20Territorial%20Questions%20between%20Qatar%20and%20Bahrain)

⁷⁹ Barbara Kwiatkowska, *The Qatar v. Bahrain Maritime Delimitation and Territorial Questions Case*, IBRU, 2003 p.14-19

⁸⁰ *“a) Three stages in territorial sea delimitation:*

– draw provisional median line

– consider if there is historic title

– consider if there are special circumstances

b) Need to determine relevant coastlines and influencing points for calculating median line

c) Special circumstances may exist where the equidistance principle may not be able to be applied”

Captain J. Ashley Roach *Baselines and baselines in Maritime Boundary Delimitation, (Qatar v. Bahrain, 2001 ICJ Rep., paras. 176, 280, 281) ,2011*

Η πρώτη αφορά το γεγονός ότι μέσω μίας Συνθήκης ανάμεσα σε τρίτα κράτη δεν δύναται να προκύψει ιστορικό δικαίωμα για τρίτο κράτος, παρά μόνο ένδειξη αναγνώρισης μίας πρακτικής, η οποία βέβαια συνοδευόμενη από παραπάνω στοιχεία οδηγεί στην απονομή τίτλου.

Όσον αφορά τη δεύτερη παράμετρο, αυτή σχετίζεται με την άσκηση συνεχούς αποτελεσματικής μακροχρόνιας πρακτικής. Το Διεθνές Δικαστήριο απέρριψε τέτοιου είδους ισχυρισμούς από τα δύο μέρη, καθώς έκρινε ότι οι ανταλλαγείσες επιστολές και η γενικότερη αλληλογραφία σχετικά με το εν λόγω ζήτημα δεν υποδεικνύει κανενός είδους πρακτική, καθώς και οι δύο χώρες (Κατάρ και Μπαχρέιν) διαφάνηκε ότι εναντιώνονταν η μία στην πρακτική της δεύτερης. Έγινε τέλος εμφανής η επίμονη στάση του Διεθνούς Δικαστηρίου ως προς το κριτήριο της μακροχρόνιας έλλειψης εναντίωσης- διεθνούς αποδοχής (στην μακροχρόνια πρακτική άσκησης αποτελεσματικού ελέγχου από ένα κράτος), προκειμένου να συναχθεί ο σχηματισμός κάποιου ιστορικού δικαιώματος⁸¹.

3.1. «Entitlements» και κτήση Ιστορικών Δικαιωμάτων: Η Υπόθεση Ερυθραίας κατά Υεμένης, Διεθνές Διαιτητικό Δικαστήριο, 1998

Ένα διαφορετικό, αλλά εξίσου ενδιαφέρον ζήτημα τέθηκε στην υπόθεση Ερυθραίας κατά Υεμένης σχετικά με την δυνατότητα μεταβίβασης ιστορικού τίτλου. Αν και σε πρώτο στάδιο η απάντηση είναι θετική, σε μεταγενέστερο δημιούργησε νέα νομολογιακά προβλήματα σχετικά με την εγκυρότητα δύο αντιφατικών μεταβιβασθέντων ιστορικών τίτλων. Το Διεθνές Δικαστήριο δεν κατέφυγε σε απόλυτες τοποθετήσεις, αλλά σε ad hoc εξέταση της πλήρωσης των λοιπών κριτηρίων απόκτησης ιστορικού δικαιώματος (μακροχρόνιας αποδοχής, διεθνούς αναγνώρισης, λοιπά επίσημα έγγραφα και χάρτες⁸²).

Η υπόθεση ξεκίνησε με την υποβολή της διαφοράς στη Διαιτησία βάσει συμφώνου το 1996 και έληξε με την έκδοση δύο αποφάσεων από το Πενταμελές Διαιτητικό Δικαστήριο, έχοντας δύο δικαστές του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης στη σύνθεσή του. Η πρώτη απόφαση αφορούσε ζητήματα κυριαρχίας και δικαιοδοσίας (1998), ενώ

⁸¹ Yoshifumi Tanaka, *Predictability and Flexibility in the Law of Maritime Delimitation*, Hart Publishing, Oxford and Portland, Oregon, 2006, p.299

⁸² Σχετικά με τους χάρτες κρίθηκε ότι δεν δύναται να αποτελέσουν αυτοτελές αποδεικτικό μέσο κυριαρχίας κράτους, κρίση η οποία επαναλήφθηκε στην Υπόθεση της Νότιας Σινικής Θάλασσας.

η δεύτερη που εκδόθηκε ένα χρόνο αργότερα αφορούσε την ουσία, ήτοι την θαλάσσια οριοθέτηση.

Η υποβολή της διαφοράς στη Διαιτησία αποτέλεσε προϊόν κοινής συμφωνίας των δύο χωρών, οι οποίες επιθυμούσαν την επίλυσή της και την καλλιέργεια συνεργασίας μεταξύ τους, προκειμένου να επιτευχθεί ειρήνη και σταθερότητα στην επίμαχη περιοχή.

Αντικείμενο της διαφοράς υπήρξε η κυριαρχία σε νησιά, βράχους και σκοπέλους σε ένα στρατηγικά κρίσιμο σημείο στη νότια Ερυθρά Θάλασσα. Οι εχθροπραξίες ανάμεσα σε Ερυθραία και Υεμένη οδήγησαν στη κατάληψη ορισμένων νησιών από τη μία χώρα και ορισμένων από την άλλη.⁸³

Ως εκ τούτου, η Διαιτησία, επρόκειτο να δώσει λύση σε ένα ζήτημα μείζονος σημασίας και, με βάση τη συμφωνία των χωρών για την υπαγωγή της υπόθεσης, έπρεπε να κρίνει δύο τμήματα. Ως προς το πρώτο, το Δικαστήριο κλήθηκε να κρίνει την εδαφική κυριαρχία στη περιοχή, ερμηνεύοντας και αξιολογώντας ιστορικούς τίτλους, αλλά και εφαρμόζοντας αρχές, κανόνες και πρακτικές του διεθνούς δικαίου.⁸⁴

Κατά το πρώτο μέρος, η απόφαση του Δικαστηρίου απέδωσε στις δύο χώρες συγκεκριμένα νησιά, βασιζόμενο σε ιστορικούς τίτλους που χρονολογούνταν τουλάχιστον 100 χρόνια πριν, καθώς και στην αρχή “effectivites”⁸⁵, της αποτελεσματικής άσκησης κυριαρχίας δηλαδή.

Επιπλέον, η Υεμένη βάσισε τα αιτήματά της κατά κύριο λόγο στον ιστορικό της τίτλο, μειώνοντας την αξία των χαρτών για τους οποίους ισχυρίστηκε ότι δε συνιστούν άμεση απόδειξη κυριαρχίας ή τίτλου. Ως προς τους ιστορικούς τίτλους κυριαρχίας για τη περιοχή, αναγνωρίστηκε αρχικά και από την Ερυθραία αλλά και από την Υεμένη, ότι τίτλο κυριαρχίας επί των περιοχών είχε η Οθωμανική Αυτοκρατορία κατά την περίοδο της κατάληψής της στη περιοχή, η προέλευση του οποίου δεν κατέστη δυνατό να διευκρινιστεί από το Δικαστήριο. Η Ερυθραία βεβαίως, παρά την ως άνω παραδοχή της, ισχυρίστηκε επιπλέον, ότι κατείχε και η ίδια τίτλο κυριαρχίας στη περιοχή, τον οποίο και απέκτησε με δυο τρόπους. Πρώτον,

⁸³ Jean-Pierre Queneudec, *The Eritrea-Yemen Arbitration : Its Contribution to International Law*, The Eritrea-Yemen arbitration awards 1998 and 1999, The Hague : T.M.C. Asser Press, 2005 p.3-5

⁸⁴ Barbara Kwiatkowska, *The Eritrea/Yemen Arbitration: Landmark Progress In The Acquisition Of Territorial Sovereignty and Equitable Maritime Boundary Delimitation*, IBRU Boundary and Security Bulletin 2000, Articles section p.66-86

⁸⁵ Σχετικά με την αρχή “effectivites”: Malcolm N. Shaw, *International Law*, Cambridge University Press, 2014, p.369

μέσω άσκησης αποτελεσματικής κυριαρχίας στη περιοχή κατά το διάστημα μετά την Οθωμανική Κυριαρχία και δεύτερον, μέσω της μεταβίβασης του τίτλου κυριαρχίας των Ιταλών στην Αιθιοπία, την οποία διαδέχτηκε μετά την ανεξαρτησία της το 1993 η Ερυθραία. Από την άλλη μεριά, η Υεμένη επιχειρηματολόγησε ότι ο δικός της «παραδοσιακός», ιστορικός τίτλος προέκυπτε από την ενσωμάτωση της Υεμένης στην Οθωμανική αυτοκρατορία η οποία και τον κατείχε, ενώ μετά τη διάλυσή της, ο τίτλος της κυριαρχίας στη περιοχή της νότιας Ερυθράς Θάλασσας πέρασε στην Υεμένη. Επιπλέον, τόσο η Υεμένη, όσο και η Ερυθραία, προσκόμισαν στο Δικαστήριο στοιχεία, με βάση τα οποία αποδεικνυόταν η πραγματοποίηση κυριαρχικών δραστηριοτήτων στη περιοχή, όπως η εξαγωγή πετρελαίου.

Λαμβάνοντας υπ' όψη όλα τα παραπάνω, το Δικαστήριο έκρινε την κυριαρχία για κάθε νησί διαφορετικά, κάνοντας μία δίκαιη κατανομή της, βασιζόμενο στα αποδεικτικά, στους ισχυρισμούς των δύο χωρών και στην αρχή αναλογικότητας. Στη συνέχεια προχώρησε στην επίλυση του δεύτερου τμήματος της υπόθεσης, αυτού της οριοθέτησης, το οποίο και όρισε με βάση τους κανόνες Διεθνούς Δικαίου. Οι δύο χώρες χαιρέτισαν τις αποφάσεις του Διαιτητικού Δικαστηρίου με ικανοποίηση, δηλώνοντας ότι από τη στιγμή της έκδοσής τους και κατόπιν της εφαρμογής τους, μία νέα εποχή συνεργασίας ξεκινά ανάμεσα στις δύο χώρες.

Τίθεται στο σημείο αυτό, με βάση την παραπάνω υπόθεση, το ζήτημα εάν και κατά πόσο δύναται ένας ιστορικός τίτλος κυριαρχίας να αποτελέσει αντικείμενο μεταβίβασης κατά τη διαδοχή κρατών, τους οποίους και επικαλέστηκαν τόσο η Υεμένη όσο και η Ερυθραία. Επιπροσθέτως, ένα σημαντικό ζήτημα που αντιμετώπισε το Διεθνές Διαιτητικό Δικαστήριο στη παραπάνω υπόθεση ήταν και η απονομή της κυριαρχίας επί εδάφους, σε περίπτωση προσκόμισης αντιφατικών τίτλων κυριαρχίας από δύο χώρες για την ίδια περιοχή. Στο σημείο αυτό, η σύγκρουση θα πρέπει να επιλύεται με βάση την *ad hoc* περίπτωση, την ιστορική πραγματικότητα καθώς και κριτήρια εγκυρότητας των τίτλων.⁸⁶⁸⁷ Οι ιστορικοί τίτλοι, εφ' όσον βρίσκονται σε

⁸⁶ Eritrea vs Yemen, Public International Law, B2015, Case Digests, p.1-8

⁸⁷ Θα πρέπει να σημειωθεί σχετικά με τη παραπάνω υπόθεση Διαιτησίας ότι η πρόσβαση σε λεπτομέρειες και πληροφορίες υπήρξε περιορισμένη καθώς η απόφαση Ερυθραίας και Υεμένης δεν υπάρχει δημοσιευμένη και μπορεί κανείς να λάβει γνώση μόνο έπειτα από αίτηση στον αρμόδιο Υπάλληλο του Διαιτητικού Δικαστηρίου, επομένως οι πληροφορίες που αναφέρονται είναι από σχετικά επιστημονικά άρθρα κι όχι από πρωτογενή πηγή: <https://pca-cpa.org>: «*The Eritrea-Yemen Arbitration Awards 1998 and 1999 with French translation. The Eritrea-Yemen Arbitration (1998-1999) is in more than one respect one of the most significant international arbitrations of the end of the twentieth century. It solved the problem of ownership of the southern islands of the Red Sea, the solution of which had been awaited since the end of the First World War. With its recognition of a*

αντίφαση μεταξύ τους, παρά τη νομιμότητα του τρόπου απόκτησης και την πληρότητα του περιεχομένου τους, καθίσταται εύλογο ότι δεν είναι δυνατό να αποτελέσουν την βάση για την κατανομή της κυριαρχίας εδαφών και χρήσεων . Σε αυτή την περίπτωση οι τίτλοι (entitlements⁸⁸) αποδυναμώνονται μέσα από την αλληλοεξουδετέρωση της ισχύος τους και περιορίζονται σε ρόλο συμπληρωματικών στοιχείων, που δεν αποτελούν ιστορικούς τίτλους (historical titles), αλλά συνδυαζόμενοι με τις ενδείξεις κυριαρχίας και κτήσης της περιοχής που διαθέτει το Διεθνές Δικαστήριο μέσα από τις ιστορικές πηγές, αποτελούν συνυπολογιζόμενα αποδεικτικά κατά την δικαστική απόφαση .⁸⁹

4.Η Μετατόπιση της Νομολογίας στην αξιολόγηση των ιστορικών τίτλων

4.Α) Γενική θεώρηση

Αφότου τα νομολογιακά κριτήρια για την ανίχνευση ιστορικών τίτλων είχαν πλέον θεμελιωθεί, το Δικαστήριο με την υπόθεση Μπουρκίνα Φάσο κατά Μάλι στράφηκε στην εκτίμηση της ισχύος των συστατικών στοιχείων ενός ιστορικού τίτλου σε περίπτωση που αυτά βρίσκονται σε αντίφαση. Εν συνεχεία, με πλήθος άλλων αποφάσεων διέκρινε τα χρήσιμα ή μη γνωρίσματα για την απονομή ιστορικού δικαιώματος. Έτσι, προέβη στην επίλυση της σύγκρουσης ανάμεσα σε τίτλους και άσκηση κυριαρχίας, η οποία ανακύπτει όταν αυτά τα δύο στοιχεία εισφέρονται στο Δικαστήριο για την στήριξη αντιθέτων ιστορικών δικαιωμάτων, ορίζοντας την προτεραιότητα του τίτλου και μεταβάλλοντας τελείως το τοπίο που είχαν συνθέσει οι προγενέστερες αποφάσεις. Το Διεθνές Δικαστήριο υποστήριξε ρητά πλέον την τυπική κτήση τίτλου απέναντι στην ουσιαστική άσκηση κυριαρχίας επί μίας περιοχής,

'traditional fishing regime' and crystallization of the criteria for maritime delimitation, it also made a significant contribution to the development of international law. In the recent case concerning Maritime Delimitations and Territorial Questions between Qatar and Bahrain the awards were cited by the International Court of Justice. This unique bi-lingual edition brings together in both English and French the two awards rendered in the Eritrea-Yemen Arbitration. In a succinct yet thorough introduction, Jean-Pierre Queneudec, Professor emeritus at the University of Paris I, has distilled the essence of the awards and their contribution to international legal discourse. ToordercontactT.M.C. Asser».

⁸⁸ Σχετικά με τα «entitlements» και τις προϋποθέσεις θεμελίωσης τους-την ανοικοδόμηση ιστορικού τίτλου(ειδικά για την ονομασία κρατών) βλ.: Ilias Bantekas, The Authority of States to Use Names in International Law and the Macedonian Affair : *Unilateral Entitlements, Historic Title, and Trademark Analogies*, Leiden journal of international law, vol. 22, issue 3,2009, p 563-582

⁸⁹ Rebecca Metzner, "Sharing the Fish '06: Allocation Issues in Fisheries Management", March 2006, Fremantle, Western Australia, Food and Agriculture Organization,p.69-70

υδάτινης ή εδαφικής. Η συγκεκριμένη προσέγγιση επαναδιατυπώθηκε στην υπόθεση Ελ Σαλβαδόρ κατά Ονδούρας, όπου μάλιστα έγινε και λεπτομερής αναφορά στην πρακτική που θα πρέπει να ακολουθείται κατά την εκτίμηση αποδεικτικών, όπως ο τίτλος και η αποτελεσματική άσκηση κυριαρχίας.

Με την απόφαση επί της διαφοράς Κατάρ κατά Μπαχρέιν, προστέθηκε μία ακόμη παράμετρος στην έννοια των ιστορικών τίτλων, η οποία αφορούσε την ισχύ μίας Συνθήκης ως ιστορικού τίτλου μη συμβαλλόμενου μέρους. Κρίθηκε ότι αυτή δύναται να αποτελέσει αποδεικτικό του κριτηρίου διεθνούς αποδοχής του καθεστώτος, αλλά σε καμία περίπτωση να δεσμεύσει το Δικαστήριο ως έγκυρος τίτλος κυριαρχίας. Στην ίδια υπόθεση έγινε για πρώτη φορά αναλυτική συζήτηση περί ειδικών περιστάσεων που θεμελιώνουν έναν ιστορικό τίτλο δικαιωμάτων, οι οποίες βέβαια δεν κρίθηκαν επαρκείς αυτοτελώς για να θεμελιώσουν έναν τίτλο, ενώ με μία δεύτερη προσέγγιση της μειοψηφούσας άποψης θα μπορούσε κανείς να θεωρήσει ως ειδικές περιστάσεις τις ιστορικές συνθήκες που υπάρχουν κατά την περίοδο σύνθεσης ιστορικού τίτλου.

Συμπληρωματικά με τα ήδη συλλεχθέντα νομολογιακά στοιχεία της έννοιας των ιστορικών δικαιωμάτων, λειτούργησε η κρίση στην υπόθεση ανάμεσα σε Νικαράγουα και Ονδούρα. Σ' αυτήν, ως δυνάμει ιστορικός τίτλος θεωρήθηκε τόσο η Συμφωνία Gómez-Bonilla (1894), που έθετε τα όρια μεταξύ των δύο χωρών, όσο και η παράγωγη αυτής Διαιτητική απόφαση του Βασιλιά της Ισπανίας. Τόσο στην πρώτη, όσο και στην δεύτερη περίπτωση, το αποτέλεσμα του Δικαστηρίου ήταν η επικύρωση αυτών, ως νόμιμων κι εκτελεστών τίτλων, σε συμπλήρωση με στοιχεία όπως η προηγούμενη ελεύθερη συναίνεση στην δημιουργία τους, αλλά και η εκ των υστέρων ρητή αποδοχή των συμμετεχόντων κρατών, η μακροχρόνια εφαρμογή τους μέσω πρακτικών (μέχρι την αμφισβήτηση), καθώς και η σαφήνεια της διατύπωσής τους. Στοιχεία όπως τα παραπάνω, θα μπορούσαν συγκεντρωτικά και σε ακολουθία με τα όσα διατυπώθηκαν σε προγενέστερη διεθνή νομολογία, να αποτελέσουν τα ενδεικτικά νομολογιακά κριτήρια για την ύπαρξη και την εγκυρότητα ενός ιστορικού τίτλου.⁹⁰

Όμοια υπήρξε και η συνεισφορά της υπόθεσης Ουκρανίας κατά Ρουμανίας, στην διαμόρφωση της έννοιας του ιστορικού τίτλου, όπου το Διεθνές Δικαστήριο

⁹⁰Pieter Bekker and Ana Stanic, 'The ICJ Awards Sovereignty over Four Caribbean Sea Islands to Honduras and Fixes a Single Maritime Boundary between Nicaragua and Honduras', *American Society of International Law*, issue 26, volume 11, October 17, 2007

επανέλαβε την απαίτησή του για σαφήνεια στις διατυπώσεις των κειμένων που αποτελούν ιστορικούς τίτλους. Μέσα από ένα περίτεχνα σμιλεμένο σκεπτικό όπου υπήχθη το ιστορικό, εξήχθη το συμπέρασμα ότι δεν απορρέουν ιστορικά δικαιώματα μέσα από έναν ιστορικό τίτλο με διατάξεις μελλοντικού χαρακτήρα.

Επιπρόσθετα στα συμπεράσματα της παραπάνω απόφασης, το Δικαστήριο αντιμετώπισε την περίπτωση της ασάφειας ενός ιστορικού τίτλου στην υπόθεση της Νικαράγουα κατά της Κολομβίας, στην οποία, ακολουθώντας προγενέστερη νομολογιακή αντιμετώπιση του ίδιου⁹¹ χρησιμοποίησε την πρακτική των κρατών, το προηγούμενο καθεστώς της αποικιοκρατίας, αλλά και χάρτες, προκειμένου να καλύψει τα κενά και να δώσει σαφή ορισμό του Αρχιπελάγους. Με την ίδια απόφαση τέθηκε επίσης το ζήτημα του μονομερούς αιτήματος κήρυξης ενός τίτλου άκυρου, στο οποίο το Δικαστήριο έδωσε αρνητική απάντηση με την σκέψη της μακρόχρονης θετικής εφαρμογής του ίδιου τίτλου εκ του αιτούντος κράτους.

Στην υπόθεση Χιλής- Περού, το Διεθνές Δικαστήριο εμπλούτισε την έννοια των τίτλων που λαμβάνονται υπ' όψη για την σύσταση ιστορικών δικαιωμάτων με παραμέτρους όπως η φύση, η γλώσσα του κειμένου, η λεπτομέρεια των προβλέψεων, η έλλειψη μελλοντικών διατάξεων⁹², η έκταση που κάλυπτε, καθώς και η αληθινή πρόθεση των μελών για δέσμευση.

Πέραν όμως των παραπάνω τυπικών στοιχείων των ιστορικών τίτλων, το Διεθνές Δικαστήριο στην υπόθεση του Μαυρικού κατά του Ηνωμένου Βασιλείου, προχωρώντας και ένα βήμα μπροστά από τα όσα διεκήρυξε περί ακυρότητας ενός ιστορικού τίτλου, διετύπωσε την θέση ότι ένας ιστορικός τίτλος δύναται να ακυρωθεί, όταν εκλείπει η νομιμότητα της αιτιώδους σχέσης πίσω από αυτόν (επίκληση εκβιασμού του Μαυρικού για παράδοση του Αρχιπελάγους Τσάγος στο βωμό της ανεξαρτησίας του).

Ενδιαφέροντα προβληματισμό προκάλεσε και η υπόθεση Κόστα Ρίκα κατά Νικαράγουα, στην οποία τέθηκε το ζήτημα της ερμηνείας ενός ιστορικού τίτλου διακοσίων ετών. Εδώ, το Διεθνές Δικαστήριο επέλεξε να πραγματοποιήσει ανάλυση του εν λόγω κειμένου με βάση την θεωρία της εξελισσόμενης ερμηνείας και όχι με την κλασσική ερμηνεία του χρόνου συνομολόγησής της, επιτυγχάνοντας με τον

⁹¹ Βλ. παρακ. Υπόθεση Μουρκίνα Φάσο κατά Μάλι, σελ.40

⁹² Βλ. παρακ. Υπόθεση Ρουμανίας κατά Ουκρανίας, σελ.45

τρόπο αυτό την επικύρωση της ισχύος του τίτλου υπο κρίση ως πηγή ιστορικών δικαιωμάτων και τον αντίστοιχο υποβιβασμό της ουσιαστικής άσκησης εξουσίας, εμμένοντας στη νομολογιακή γραμμή του.

Η υπόθεση της Νότιας Σινικής Θάλασσας έθεσε μεταξύ άλλων το βασικότερο ζήτημα που αφορά τους ιστορικούς τίτλους, την περίπτωση της Σύγκρουσης ιστορικών δικαιωμάτων και διατάξεων της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας. Εν προκειμένω αυτό επιλύθηκε με την υπέρσχυση της δεύτερης, η οποία απορροφά και σε καμία περίπτωση δεν προστατεύει ιστορικά δικαιώματα που αντιτίθενται στις δεσμευτικές της διατάξεις. Ενώ όσον αφορά το ζήτημα των εννέα γραμμών του Χάρτη που επικαλέστηκε εμμέσως η Κίνα ως ιστορικό τίτλο, το Διεθνές Δικαστήριο, παραμένοντας πιστό για ακόμη μία φορά στη νομολογία που το ίδιο παρήγαγε, έκρινε ότι ο Χάρτης δεν αποτελεί από μόνος του πηγή ιστορικών δικαιωμάτων. Θα πρέπει να συμπληρώνεται από τα λοιπά κριτήρια που έχουν τεθεί, το βασικότερο εκ των οποίων είναι η μακροχρόνια πρακτική άσκηση αποτελεσματικού⁹³ και αποκλειστικού ελέγχου στην υποδεικνυόμενη εκ του χάρτη περιοχή. Σε σχέση βέβαια με τα συμπεράσματα της ανωτέρω απόφασης του Διαιτητικού Δικαστηρίου, θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι η μονομερής προσφυγή των Φιλιππίνων, όπως και η τελική Διαιτητική κρίση, ουδέποτε έως σήμερα αναγνωρίστηκε ως έγκυρη και εφαρμοστέα από την Κίνα, ενώ αντιθέτως, ρητά απορρίφθηκε.

4.B)Εισαγωγή στα επιμέρους ζητήματα των αποφάσεων

4.B.1.Υπόθεση σταθμό για την οριοθέτηση της έννοιας των ιστορικών τίτλων αποτέλεσε και η απόφαση επί της κυριαρχικής διαφοράς ανάμεσα στη Μπουρκίνα Φάσο και τη Δημοκρατία του Μάλι. Η υπόθεση αυτή υπήχθη το 1983 σε Διεθνή Διαιτησία, υπό τρεις Δικαστές του Διεθνούς Δικαστηρίου και δύο Ad hoc ορισθέντες από τα κράτη, με στόχο την οριοθέτηση των συνόρων μεταξύ της Μπουρκίνα Φάσο και της Δημοκρατίας του Μάλι. Οι δύο χώρες, με τη κατάρτιση Ειδικής Συμφωνίας, αιτήθηκαν από το Διεθνές Δικαστήριο να επιλύσει τη μεταξύ τους διαφορά, που αφορούσε τη περιοχή Κόρο-Ντίμπο (στο Μάλι και την πρώην Άνω Βόλτα). Προσκόμισαν η καθεμία την δική της άποψη περί της ορθής και δίκαιης τοποθέτησης της γραμμής των συνόρων τους και συμφώνησαν στην εφαρμογή συγκεκριμένων

⁹³ Σχετικά με την αποτελεσματικότητα του ελέγχου και το κριτήριο της διεθνούς συναίνεσης βλ. Johnson, *Acquisitive Prescription in International Law*, 27 BRIT. Y.B. INT'L L.1950332 (1951), Johnson, *Consolidation as a Root of Title in International Law*, CAMBRIDGE L.J. 215 (1955)

αρχών προς επίλυση της διαφοράς τους. Μία από αυτές ήταν η αρχή της μη μεταβλητότητας των συνόρων που κληρονομήθηκαν από την αποικιοκρατία, δηλαδή η διεθνής γενική αρχή *uti possidetis iuris*, με στόχο τη διαφύλαξη των εδαφικών συνόρων που υπήρχαν κατά το χρόνο επίτευξης της ανεξαρτησίας των αποικιών⁹⁴. Ακόμη, εφαρμοστέες κρίθηκαν η αρχή της ισότητας, αλλά και η διοικητική οργάνωση, που είχαν επιβάλλει οι Γάλλοι στην περιοχή, όπως βέβαια είχε εξελιχθεί με το πέρασμα των χρόνων. Στο σημείο αυτό, το Δικαστήριο διατύπωσε τη θεωρία ότι το διεθνές δίκαιο, και ως εκ τούτου και η αρχή του *uti possidetis* (κεκτημένου)⁹⁵, τυγχάνει εφαρμογής στο νέο κράτος⁹⁶ από το σημείο της ανεξαρτησίας του και δεν έχει αναδρομική ισχύ. Η αρχή αυτή απλώς αποκρυσταλλώνει τον ήδη υπάρχοντα ιστορικό τίτλο και δεν γεννάει νέο.⁹⁷

Προκειμένου να θεμελιώσουνε τη δική τους άποψη περί των μεταξύ τους ορίων τα δύο κράτη προσκόμισαν στο δικαστήριο ως αποδεικτικά νομοθετικά και διοικητικά κείμενα, αλλά και χάρτες. Τα πρώτα χρησιμοποιήθηκαν από το δικαστήριο ως ενδείξεις, ωστόσο λόγω της ασάφειας του κειμένου δεν αποτέλεσαν βάση της οριοθέτησης. Όσον αφορά τους χάρτες, η καθεμία χώρα προσκόμισε ένα πλήθος χαρτογραφικού υλικού, την ισχύ του οποίου πραγματεύτηκαν και οι δύο. Η άποψη που διατύπωσε όμως το δικαστήριο ήταν ότι *«στις οριοθετήσεις συνόρων οι χάρτες αποτελούν περισσότερο πληροφορίες και ποτέ εδαφικό τίτλο από μόνοι τους ...είναι περισσότερο ξένες-σκόρπιες αποδείξεις που ίσως θα μπορούσαν από κοινού με άλλα αποδεικτικά να στοιχειοθετήσουν τα πραγματικά περιστατικά. Η αξία τους εξαρτάται*

⁹⁴ Ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι δικαστικές απόψεις που διατυπώθηκαν για τον συσχετισμό της αρχής “*uti possidetis iuris*” με την αρχή της ανεξαρτησίας και του αυτοκαθορισμού των κρατών: David Miller, Sohail H. Hashmi, *Boundaries and Justice: Diverse Ethical Perspectives*, Princeton University Press, 2001, p.169

⁹⁵ Για την σχέση *effectivites* και *uti possidetis iuris* με βάση τα όσα διατυπώθηκαν στην υπόθεση αυτήν βλ.: Alexander Orakhelashvili, *The Interpretation of Acts and Rules in Public International Law*, Oxford University Press, 2008 p.124

⁹⁶ Η εφαρμογή της αρχής *uti possidetis iuris* δεν σημαίνει την εφαρμογή του νόμου που επέβαλαν οι αποικιοκράτες αλλά την απόδειξη του ιστορικού τίτλου που κατέχει το νέο ανεξάρτητο κράτος: Christian Walter, Antje von Ungern-Sternberg, Kavus Abushov, *Self-Determination and Secession in International Law*, OUP Oxford, 2014,ftn.119

⁹⁷ Enrico Milano, “Unlawful Territorial Situations in International Law: Reconciling Effectiveness, Legality And Legitimacy”, Martinus Nijhoff Publishers, 2006 p.111-114

από την τεχνική τους αξιοπιστία και την ουδετερότητά τους σε σχέση με τη διαφορά και τα αντιμαχόμενα κράτη»⁹⁸.

Σε άλλο σημείο, η ίδια απόφαση του Δικαστηρίου αναφέρει ότι δύο από τους χάρτες που προσκομίστηκαν είχαν μεγάλη βαρύτητα, ο ένας εκ των οποίων ήταν ο χάρτης των αποικιών της Γαλλικής Νότιας Αφρικής του 1925 και ο άλλος ο χάρτης της Νοτίου Αφρικής, εκδοθείς ανάμεσα στο 1958 και 1960 από το Γαλλικό Ινστιτούτο Εθνικής Γεωγραφίας. Ως προς τον πρώτο χάρτη, το Δικαστήριο έκρινε ότι τα διοικητικά όρια που απεικόνιζε δεν απονέμουν κάπου εξουσίες. Ο δεύτερος όμως χάρτης θεωρήθηκε από το Διαιτητικό Δικαστήριο αρκετά αξιόπιστος, καθώς είχε δημιουργηθεί από ένα ουδέτερο όργανο όπως είναι το Γαλλικό Γεωγραφικό Ινστιτούτο. Παρ' όλο που δεν αποτελούσε νομικό-ιστορικό τίτλο κυριαρχίας, απεικόνιζε επακριβώς όλες τα διαθέσιμα έγγραφα και πληροφορίες που υπήρχαν σχετικά με τη συγκεκριμένη περιοχή.⁹⁹ Έτσι, με το δεδομένο ότι τα λοιπά αποδεικτικά στοιχεία δεν επαρκούσαν για την οριοθέτηση της γραμμής μεταξύ Μπουρκίνα Φάσο και Μάλι, ο συγκεκριμένος χάρτης θεωρήθηκε ισχυρός κι έγκυρος. Συνεκτιμώντας όλα τα παραπάνω το Δικαστήριο, προέβη στον ορισμό των ακριβών συνόρων και κάλεσε τα δύο προσφεύγοντα κράτη να συμμορφωθούν με την απόφασή του.

Με την παραπάνω απόφαση έγινε μία προσπάθεια από τη διεθνή κοινότητα να προσδιορίσει τι ακριβώς αποτελεί ιστορικό τίτλο και ακόμη περαιτέρω τι δεν αποτελεί. Η πορεία ωστόσο της διεθνούς νομολογίας δεν άλλαξε ως προς την κρίση για ελλειπή αποδεικτική ισχύ των επικαλούμενων από τα κράτη ως ιστορικών τίτλων. Αξιολογώντας τα αποδεικτικά του στοιχεία, το Διεθνές Δικαιοδοτικό όργανο Διαιτησίας, έπειτα από αρκετά χρόνια αμφιταλαντευόμενης πρακτικής απεφάνθη με βεβαιότητα ότι ένας χάρτης από μόνος του δεν μπορεί να αποτελέσει ιστορικό τίτλο. Ενώ ακόμη και η αξία του σε περίπτωση συνδυασμού με άλλα στοιχεία εξαρτάται από κριτήρια, όπως η λεπτομέρεια και η σαφήνιά του, η χρονολογία του καθώς και η πηγή προέλευσής του.¹⁰⁰ ¹⁰¹ Πιστό στη παραπάνω αντίληψή του αρκετά χρόνια

⁹⁸ *Ibid.*

⁹⁹ Jeremy I. Levit, *Africa: Mapping New Boundaries in International Law*, Studies in international law, Hart, 2008 p.238

¹⁰⁰ "Whether in frontier delimitations or international territorial conflicts, maps merely constitute information which varies in accuracy from case to case; of themselves, and by virtue solely of their existence, they cannot constitute a territorial title, that is, a document endowed by international law with intrinsic legal force for the purpose of establishing territorial rights. Of course, in some cases

αργότερα, το 2016, το Διεθνές Διαιτητικό Δικαστήριο, στην υπόθεση Κίνας με τις Φιλιππίνες, δεν έλαβε υπ' όψη ως ιστορικό τίτλο τον χάρτη με τις εννέα διακεκομμένες γραμμές που προσκόμισε η Κίνα και αποφάσισε υπέρ των ισχυρισμών των Φιλιππίνων.¹⁰²

4.B.2. Πραγματοποιώντας μία επιβεβαίωση της νομολογιακής στροφής στην συλλογιστική του, επί των ιστορικών τίτλων, το Διεθνές Δικαστήριο προέβη στην εξέταση της υπόθεσης Ελ Σαλβαδόρ- Ονδούρας, όπου για πρώτη φορά διαβάθμισε την ισχύ των τίτλων που τίθενται υπό την κρίση του για τον σχηματισμό ενός ιστορικού δικαιώματος. Η υπόθεση που ακολούθησε τριάντα περίπου έτη μετά την διευθέτηση της διαφοράς Πορτογαλίας-Ινδίας, δεν αποδείχτηκε το ίδιο απλή με αυτήν καθώς το Διεθνές Δικαστήριο, κατά την εκτίμηση των αποδεικτικών περι δικαιωμάτων των κρατών, ήρθε αντιμέτωπο με πλήθος αντιφάσεων, αλλά και κενών.¹⁰³ Προκειμένου να αντιμετωπίσει την υπόθεση κυριαρχικών δικαιωμάτων ανάμεσα στο Ελ Σαλβαδόρ και στην Ονδούρα, το Δικαστήριο της Χάγης, όπως στις περισσότερες των περιπτώσεων που έκρινε επί κυριαρχίας εδάφους και θαλάσσης, πραγματοποίησε μέσα από την απόφασή του μία ιστορική αναδρομή 150 χρόνων ξεκινώντας από το 1800, οπότε η Κεντρική Αμερική ήταν μια αποικία της Ισπανίας, υπό ισπανική διοίκηση. Το 1821 επετεύχθη ανεξαρτησία από την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Κεντρικής Αμερικής και περίπου είκοσι χρόνια αργότερα η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Κεντρικής Αμερικής διαμελίστηκε. Έτσι, το Ελ Σαλβαδόρ και η Ονδούρα ανακηρύχθηκαν ανεξάρτητα κράτη, ενώ λίγο αργότερα άρχισαν να εγείρονται τα πρώτα ζητήματα διεκδικήσεων εδάφους και θαλάσσιων

maps may acquire such legal force, but where this is so the legal force does not arise solely from their intrinsic merits: it is because such maps fall into the category of physical expressions of the will of the State or States concerned. This is the case, for example, when maps are annexed to an official text of which they form an integral part. Except in this clearly defined case, maps are only extrinsic evidence of varying reliability or unreliability which may be used, along with other evidence of a circumstantial kind, to establish or reconstitute the real facts" Frontier Dispute (Burkina Faso/Republic of Mali), 1986 I.C.J. 554 (Dec. 22), par. 54

¹⁰¹ Τα ίδια κριτήρια είχαν τεθεί και στην υπόθεση Πορτογαλίας κατά Ινδίας ως προς την εγκυρότητα των Διαταγμάτων, βλ. παραπ.σελ.17

¹⁰² Βλ. παραπ. Philippines vs China, PCA, 2016

¹⁰³ Thomas Cottier, *Equitable Principles of Maritime Boundary Delimitation: The Quest for Distributive Justice in International Law*, Cambridge University Press, 2015, p.300

υδάτων, τα οποία ονομάστηκαν συνοπτικά «Διαμάχες για το έδαφος, τα νησιά και τα θαλάσσια σύνορα των δύο χωρών».¹⁰⁴

Στις 11 Δεκεμβρίου 1986 το Ελ Σαλβαδόρ και η Ονδούρα κοινοποίησαν από κοινού στο Δικαστήριο την Ειδική συμφωνία που είχε συναφθεί μεταξύ τους στις 24 Μαΐου 1986, ως αποτέλεσμα μίας από τις πολλαπλές προσπάθειες φιλικής επίλυσης των διαφορών τους. Σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 26 του Καταστατικού του Διεθνούς Δικαστηρίου, η μεταξύ τους διαφορά υπεβλήθη προς κρίση σε ιδιαίτερο τμήμα, αποτελούμενο από τρία μέλη του Δικαστηρίου και δύο δικαστές ad hoc διορισμένους από κάθε μέρος¹⁰⁵. Η διαφορά που ξεκίνησε αμέσως μετά την διάλυση της Κεντρικής Αμερικής, είχε ως βασική αφετηρία το νομικό καθεστώς των νησιών που βρίσκονται στον Κόλπο του Φονσέκα, ενώ το 1861 τέθηκε και το ζήτημα των συνόρων στο έδαφος. Τα διάφορα επεισόδια που αφορούσαν τα σύνορα ολοένα και εντεινόταν, οδηγώντας εν τέλει το 1969 τις δύο χώρες σε ένοπλη σύρραξη. Πολύ γρήγορα όμως, με την επέμβαση και ξένων δυνάμεων, οι δύο πλευρές επανέφεραν την θέλησή τους για συμφωνία στον τομέα των χερσαίων συνόρων. Με τον τρόπο αυτό, συνήφθη το 1980 η Συνθήκη Ειρήνης, σύμφωνα με την οποία συνεστήθη Κοινή Επιτροπή Συνόρων με στόχο την διευθέτηση των λοιπών διαφορών μεταξύ των κρατών, καθώς και τον προσδιορισμό του νομικού καθεστώτος των νησιών και των θαλάσσιων περιοχών. Επιπροσθέτως, η Συνθήκη Ειρήνης προέβλεπε ότι σε περίπτωση μη τελεσφόρησης των προσπαθειών των μερών εντός πενταετίας, η διαφορά θα έπρεπε να υποβληθεί στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης.¹⁰⁶ Ως εκ τούτου, το 1986 μια ειδική συμφωνία συνήφθη με αίτημα να οριοθετήσει το Διεθνές Δικαστήριο τα λοιπά εκείνα σημεία που δεν κατάφερε να επιλύσει η τριμελής

¹⁰⁴ Iain Scobbie, *The ICJ and the Gulf of Fonseca: When two implies three but entails one*, Marine Policy, Volume 18, Issue 3, May 1994, p.251-254

¹⁰⁵ Καταστατικό Διεθνούς Δικαστηρίου Χάγης, Άρθρο 26.

1. Το Δικαστήριο μπορεί από καιρό σε καιρό να συγκροτεί ένα ή περισσότερα τμήματα, που θα αποτελούνται από τρεις ή περισσότερους δικαστές, όπως θα ορίζει το Δικαστήριο, για να εκδικάζουν ειδικές κατηγορίες υποθέσεων, π.χ. εργατικές υποθέσεις και υποθέσεις που αφορούν τις μεταφορές και τις επικοινωνίες.

2. Το Δικαστήριο μπορεί οποιαδήποτε στιγμή να συγκροτήσει ένα τμήμα που θα εκδικάσει μια ειδική υπόθεση. Ο αριθμός των δικαστών που θα αποτελούν ένα τέτοιο τμήμα θα ορίζεται από το Δικαστήριο με τη συναίνεση των διαδίκων.

3. Τα τμήματα που προβλέπονται από το Άρθρο αυτό θα εκδικάζουν υποθέσεις και θα εκδίδουν αποφάσεις, αν το ζητούν οι διάδικοι. <https://www.unric.org>

¹⁰⁶ <http://www.icj-cij.org/> Land, Island and Maritime Frontier Dispute (El Salvador/Honduras: Nicaragua intervening), Summary of the Judgment of 11 September 1992

επιτροπή (έξι τομείς και νομικό καθεστώς νησιών και υδάτων στον κόλπο Φονσέκα) και αφορούσαν τα σύνορα μεταξύ του Ελ Σαλβαδόρ και της Ονδούρα. Εδώ, το Δικαστήριο στηρίχθηκε στην αρχή *uti possidetis juris*, σύμφωνα με την οποία τα εθνικά σύνορα των πρώην αποικιών και νυν ανεξάρτητων κρατών, αντιστοιχούν στα προηγούμενα διοικητικά όρια των αποικιών, ενώ σημαντική αξία δόθηκε στους τίτλους διαφορετικών ειδών που επικαλέστηκαν οι διάδικοι. Το Δικαστήριο, στην προσπάθειά του να διαχωρίσει τους αντιφατικούς μεταξύ τους τίτλους που προσκόμισε κάθε κράτος ως απόδειξη της κυριότητας του στην περιοχή, αξιολόγησε τον καθένα από αυτούς και κατέληξε στην παραδοχή ότι μοναδικοί ιστορικοί τίτλοι που αποτελούν έγκυρη απόδειξη κυριότητας είναι όσοι είχαν χορηγηθεί από τον Ισπανό Βασιλιά καθώς και τα εγκεκριμένα από τον ίδιο τοπογραφικά σχέδια (που διασαφήνιζαν τα όρια των περιοχών).

Στο ζήτημα της απόδοσης κυριότητας επί των νησιών στον κόλπο του Fonseca, το Δικαστήριο αποφάσισε ότι, σύμφωνα με την Ειδική Συμφωνία των δύο χωρών, το ίδιο είχε αποκτήσει δικαιοδοσία να κρίνει και επ' αυτών, εφ' όσον βρίσκονταν στον κόλπο εν επιδικία και η κυριαρχία τους αμφισβητούνταν. Ακολούθως, το Δικαστήριο προέβη στην κρίση του καθεστώτος των συγκεκριμένων νησιών υπό αμφισβήτηση, βασιζόμενο κατά κύριο λόγο στο δεδομένο ότι κανένα από τα νησιά δεν αποτελούσε ουδέτερη περιοχή «*terra nullius*» κατά το έτος που οι δύο χώρες απέκτησαν την ανεξαρτησία τους, επομένως εφαρμογή είχε η αντίθετη αρχή «*uti possidetis juris*». Στο σημείο αυτό όμως, το Διεθνές Δικαστήριο αντιμετώπισε το πρακτικό πρόβλημα της έλλειψης σχετικών εγγράφων προς απόδοση των νησιών στο ένα ή στο άλλο καθεστώς. Έλειπαν δηλαδή οι απαραίτητοι ιστορικοί τίτλοι.¹⁰⁷

Στην προσπάθειά του να ξεπεράσει τον σκόπελο αυτό, το Δικαστήριο αναγκάστηκε να εστιάσει στην συμπεριφορά και την πρακτική των δύο κρατών μετά την ανεξαρτησία τους. Έτσι διαπίστωσε ότι το νησί El Tigre ανήκε κυριαρχικά στην Ονδούρα, ενώ τα άλλα δύο Meanguera και Meanguerita στο Ελ Σαλβαδόρ. Προχωρώντας στο ζήτημα της οριοθέτησης των υδάτων του Κόλπου, το Δικαστήριο εξετάζοντας τα σχετικά άρθρα της Ειδικής Συμφωνίας αποφάσισε ότι δεν είχε την δικαιοδοσία να το κρίνει. Εκείνο όμως που είχε την αρμοδιότητα να κρίνει το Ανώτατο Διεθνές Δικαστήριο, ήταν το νομικό καθεστώς των υδάτων, προκειμένου να

¹⁰⁷ *Ibid.*

οριστεί και το ισχύον δίκαιο. Κατά συνέπεια, με βάση τα προβλεπόμενα στην Ειδική Συμφωνία, το Δικαστήριο έπρεπε να καθορίσει το νομικό καθεστώς των υδάτων του Κόλπου, βάσει του ισχύοντος την εποχή εκείνη Διεθνούς Δικαίου και βάσει της Γενικής Συνθήκης Ειρήνης του 1980 μεταξύ του Ελ Σαλβαδόρ και την Ονδούρας¹⁰⁸. Με βάση την Σύμβαση για τα Χωρικά Ύδατα και την Συνορεύουσα Ζώνη του 1958, αλλά και αυτή για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982, ο συγκεκριμένος Κόλπος θα έπρεπε να αποτελεί εσωτερικά ύδατα και για την επίτευξη αυτού θα χρειαζόταν μία μόνο γραμμή κλεισίματος του. Ωστόσο, για τον «εύκολο» αυτό χαρακτηρισμό του Κόλπου προέκυπε κώλυμα, εφ' όσον ο Κόλπος δεν αποτελούσε αιγιαλό μίας χώρας αλλά τριών (Ονδούρα, Ελ Σαλβαδόρ και Νικαράγουα), ήταν δηλαδή ένας «Ιστορικός κόλπος», ο ορισμός του οποίου δεν υπήρχε σε καμία από τις προαναφερόμενες συμβάσεις. Αντιλαμβανόμενο το γεγονός αυτό, το Δικαστήριο προέβη στην εφαρμογή εθιμικού δικαίου και κατά συνέπεια στην εξέταση της ιστορίας του Κόλπου. Ανέτρεξε λοιπόν σε προγενέστερη νομολογία του Πρωτοδικείου σχετικά με την περιοχή, και μάλιστα στην υπόθεση μεταξύ Ελ Σαλβαδόρ και Νικαράγουα, όπου το Δικαστήριο όρισε τον Κόλπο Φονσέκα ως κλειστή θάλασσα που ανήκε στα τρία παράκτια κράτη. Με βάση την ίδια Πρωτόδικη απόφαση, το Διεθνές Δικαστήριο διαπίστωσε ότι κατά το κρίσιμο χρονικό διάστημα της Ανεξαρτησίας των δύο χωρών, τα σύνορα του Κόλπου δεν ήταν ξεκάθαρα ορισμένα και διαιρεμένα. Στηριζόμενο στα παραπάνω, το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης έκρινε κι αυτό με τη σειρά του ότι ο Κόλπος του Φονσέκα αποτελεί μία περίπτωση ιστορικών υδάτων, κατά την οποία τα τρία παράκτια κράτη διατηρούσαν κοινόχρηστη κυριαρχία.¹⁰⁹ Αντίθετα λοιπόν απ' ό,τι συνέβη στο έδαφος, τα νερά του Κόλπου δεν είχαν διαιρεθεί μετά την ανεξαρτησία των τριών παράκτιων κρατών. Συνεπώς, με δεδομένη την συγκυριαρχία αυτή επί των υδάτων στο εσωτερικό του Κόλπου, το Δικαστήριο όρισε ότι οφείλει να υπάρχει και μια τριμερής παρουσία στη γραμμή κλεισίματος, η ρύθμιση της οποίας επαφίεται στην βούληση των τριών κρατών να πραγματοποιηθεί.¹¹⁰

Στην ως άνω περίπτωση, το Δικαστήριο αρχικά προέβη στην κρίση επί του καθεστώτος του εδάφους και στον διαχωρισμό των δύο εννοιών «terra nullius» και «uti possidetis iuris». Μέσα από την ιστορική αναδρομή κατέληξε ότι οι

¹⁰⁸ Βλ. σχετ. David Freestone, *The Land Island and Maritime Frontier Case (El Salvador/Honduras)*, *International Journal of Estuarine and Coastal Law*, Vol.3, 1988, p. 342-344

¹⁰⁹ Christopher Rossi, *Jura Novit Curia? Condominium in the Gulf of Fonseca and the "Local Illusion" of a pluri-state bay*, *Houston Journal of International Law*, Vol. 37:3, 2015

¹¹⁰ *Ibid.*

συγκεκριμένες περιοχές εμπίπτουν στην δεύτερη κατηγορία (της ύπαρξης ενός προϋφιστάμενου καθεστώτος διοίκησης), ωστόσο, ελλείψει περαιτέρω σαφών στοιχείων που άλλοτε υπήρχαν κι άλλοτε απουσίαζαν, εξέτασε και άλλου είδους στοιχεία δυνάμενα να υποδείξουν την κυριαρχία κρατών σε θάλασσα κι έδαφος¹¹¹. Αξιοσημείωτο είναι πάντως ότι στην περίπτωση της ύπαρξης ιστορικού τίτλου, όπως αυτός για τα νησιά του Κόλπου, η αξία του από το Δικαστήριο εκτιμήθηκε με βάση το όργανο έκδοσής του καθώς και την λεπτομέρεια των ρυθμίσεών του (Ισπανικός Βασιλικός τίτλος συνοδευόμενος από τοπογραφικό σχέδιο). Σύμφωνα με το Διατακτικό της συγκεκριμένης απόφασης, ένα ακόμη κριτήριο στην αναγνώριση ενός τίτλου εισήχθη, με βάση το οποίο κρίθηκε η ισχύς του και επιλύθηκε το πρόβλημα των αντικρουόμενων αποδεικτικών, η πηγή προέλευσής του.¹¹² Ένα ακόμη βασικό ζήτημα που αντιμετωπίστηκε μέσα από το σκεπτικό της συγκεκριμένης απόφασης, υπήρξε η περίπτωση της σύγκρουσης ανάμεσα σε τίτλους και άσκηση κυριαρχίας. Το Δικαστήριο πραγματοποίησε μία ευθεία σύγκριση και κατάταξη δύο εννοιών, της αποτελεσματικής άσκησης εξουσίας και του τίτλου, και όρισε την προτεραιότητα του τίτλου.¹¹³ Διατυπώθηκε συγκεκριμένα η άποψη ότι σε περίπτωση που η αποτελεσματική άσκηση κυριαρχίας (effectivites) συμφωνεί με το περιεχόμενο του τίτλου, τότε η ισχύς του τίτλου ενισχύεται. Σε περίπτωση αντίθεσης της πρακτικής με τον τίτλο, τότε ο τίτλος προέχει. Εάν όμως ο υπάρχων τίτλος είναι ασαφής και προκύπτουν ενδείξεις από την αποτελεσματική άσκηση εξουσίας, τότε η αποτελεσματική άσκηση εξουσίας λαμβάνεται υπ' όψη ως απαραίτητο και αναπόσπαστο συμπλήρωμα του τίτλου.¹¹⁴ Με την διατύπωση των παραπάνω, σε συνδυασμό με το συμπέρασμα περί επικουρικότητας της αρχής της αποτελεσματικότητας έναντι του τίτλου, όταν αυτός υπάρχει, παρατηρείται η στροφή της διεθνούς νομολογίας σε μία πολύ διαφορετική προσέγγιση των ιστορικών τίτλων ως προς τα ουσιώδη χαρακτηριστικά που πρέπει να συγκεντρώνουν για την απονομή

¹¹¹ Μάλιστα, αυτή ήταν και η άποψη της παρεμβαίνουσας Νικαράγουα που υποστήριξε ότι δεν θα ήταν πρόπον να θεμελιωθεί ένας ολόκληρος τίτλος κυριαρχίας και να υποδεχθεί η οριοθέτηση επί των υδάτων στην βάση της αρχής “uti possidetis juris” Land, Island and Maritime Frontier Dispute (El Salvador/Honduras: Nicaragua intervening), Judgment of 11 September 1992, par.231 <http://www.icj-cij.org/>

¹¹² Nila Torres Ugena, Delimitación de fronteras a partir de la sucesión colonial : la demanda de revisión de la sentencia 11 de septiembre de 1992 en el asunto de la diferencia fronteriza, terrestre, insular y marítima (El Salvador c. Honduras; Nicaragua interviniente) (El Salvador c. Honduras) / Cuadernos de jurisprudencia internacional, 2005 issue 2, page 97-120

¹¹³ International law reports. Vol. 97, Edt. Elihu Lauterpacht, Christopher J Greenwood, M E MacGlashan, Research Centre for International Law, University of Cambridge, 1994, p.310,

¹¹⁴ Εμμανουήλ Ρούκουνας, Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο, Σειρά Δημοσίου Διεθνούς Δικαίου, 1, Νομική Βιβλιοθήκη 2011, σελ.204

ιστορικών δικαιωμάτων. Η προσέγγιση αυτή είχε βέβαια για πρώτη φορά διατυπωθεί στο σκεπτικό της υπόθεσης Μπουρκίνα Φάσο κατά Μαλί όπου διεφάνηκε ρητώς η υπεροχή του τίτλου.¹¹⁵ Στην παρούσα δικαστική διαμάχη μεταξύ Ονδούρας και Ελ Σαλβαδόρ προστέθηκε η βασική θέση ότι αυτή η υπεροχή των τίτλων αφορά τόσο την κυριαρχία που έχει ασκηθεί κατά την αποικιοκρατία, όσο και την μετέπειτα ασκηθείσα από το ανεξάρτητο κράτος.¹¹⁶

4.B.3. Αρκετά χρόνια αργότερα το 2007, υπενθυμίζοντας την θέση του, κατόπιν μακρόχρονης αποχής από την χρήση ιστορικών τίτλων, το Διεθνές Δικαστήριο δημοσίευσε άλλη μία απόφαση με ιδιαίτερη σημασία για τις θαλάσσιες οριοθετήσεις και την μέθοδο των ίσων αποστάσεων αλλά και με εξίσου σημαντική συμβολή στη διαμόρφωση της έννοιας των ιστορικών δικαιωμάτων εκ των τίτλων. Στις 8 Δεκεμβρίου 1999, η Νικαράγουα προσέφυγε στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης κατά της Ονδούρας προς διεκδίκηση θαλάσσιων και μη περιοχών.¹¹⁷ Η συγκεκριμένη υπόθεση σχετίζεται με τη διαμάχη αναφορικά με τη δημιουργία ενός ενιαίου θαλάσσιου συνόρου μεταξύ των περιοχών της χωρικής θάλασσας, της υφαλοκρηπίδας και των αποκλειστικών οικονομικών ζωνών των δύο χωρών στην Καραϊβική Θάλασσα, καθώς και με την κυριαρχία των χωρών επί των γύρω νήσων. Το ιστορικό της υπόθεσης έχει τις ρίζες του σε αρκετά προγενέστερο χρόνο, όταν το 1906 ο Βασιλιάς της Ισπανίας εξέδωσε διαιτητική απόφαση για τον καθορισμό των εν θέματι συνόρων Ονδούρας- Νικαράγουα έπειτα από σχετική προσφυγή των δύο χωρών. Έτσι, το 1999 η Ονδούρα αιτήθηκε από το Διεθνές Δικαστήριο να κρίνει την μεταξύ τους διαφορά και να υποχρεώσει τη Νικαράγουα να εφαρμόσει την Βασιλική Απόφαση. Από την άλλη μεριά, η Νικαράγουα αιτήθηκε από το Δικαστήριο να κρίνει την διαφορά, αλλά να αναγνωρίσει ότι η Διαιτητική απόφαση που εκδόθηκε από το βασιλιά της Ισπανίας δεν έχει σε καμία περίπτωση τον ίδιο δεσμευτικό χαρακτήρα μιας διαιτητικής απόφασης εκδιδόμενης από αρμόδιους Διαιτητές, καθώς και ότι η εν λόγω απόφαση δεν ήταν εκτελεστή. Ωστόσο, το Δικαστήριο έκρινε ότι η συγκεκριμένη απόφαση ήταν έγκυρη και δεσμευτική και υποχρέωσε τη Νικαράγουα

¹¹⁵ Αναφέρεται αναλυτικά παρακάτω. http://www.icj-cij.org/Burkina_Faso_v._Mali,_Judgment, par.63

¹¹⁶ Η αρχή της υπεροχής του τίτλου έναντι της αποτελεσματικής πρακτικής και η επικουρικότητα της δεύτερης επαναδιατυπώθηκαν ρητά σε αρκετές ακόμη αποφάσεις όπως: Cameroon v. Nigeria, para 168, Malaysia v. Singapore, par.120-122, Frontier Dispute (Benin v. Niger) par.141

¹¹⁷ [http://www.icj-cij.org/Territorial_and_Maritime_Dispute_between_Nicaragua_and_Honduras_in_the_Caribbean_Sea_\(Nicaragua_v._Honduras\),_Summary_of_the_Judgment_of_8_October_2007](http://www.icj-cij.org/Territorial_and_Maritime_Dispute_between_Nicaragua_and_Honduras_in_the_Caribbean_Sea_(Nicaragua_v._Honduras),_Summary_of_the_Judgment_of_8_October_2007)

να την εφαρμόσει¹¹⁸. Προκειμένου το Διεθνές Δικαστήριο να καταλήξει στην παραπάνω κρίση επί της συγκεκριμένης απόφασης του Βασιλιά της Ισπανίας, ανέτρεξε στους ιστορικούς τίτλους που του έδιναν το δικαίωμα για έκδοση μίας τέτοιας απόφασης, στην αναζήτηση δηλαδή της νομιμοποιητικής του θεμελίωσης. Πέραν όμως αυτής, ελήφθη υπόψη ως βασικό τμήμα της διαφοράς η Συνθήκη μεταξύ Ονδούρας και Νικαράγουα, που υπεγράφη το 1894 με τίτλο «Gomez-Bonilla»¹¹⁹. Με βάση αυτήν συνεστήθη Μικτή Επιτροπή Συνόρων, στην οποία ανατέθηκε η οριοθέτηση της διαχωριστικής γραμμής μεταξύ των δύο χωρών με σημεία αναφοράς συγκεκριμένους κανόνες. Η Συνθήκη προέβλεπε επιπλέον ότι τα σημεία αμφισβήτησης που θα παρέμεναν ανεπίλυτα από την Επιτροπή, εδύναντο να υποβληθούν σε διαιτητικό δικαστήριο, αποτελούμενο από έναν εκπρόσωπο εκ των δύο χωρών, καθώς και από ένα μέλος του Διπλωματικού Σώματος. Σε περίπτωση ανάγκης αντικατάστασης του διπλωματικού εκπροσώπου, τότε, προβλεπόταν η εκλογή άλλου δημοσίου προσώπου από οποιαδήποτε ξένη κυβέρνηση, με προτιμώμενη την ισπανική ή στην θέση της οποιαδήποτε νοτιο-αμερικανική κυβέρνηση. Η διαιτητική απόφαση είχε ως στόχο την επίτευξη μίας ολοκληρωμένης, δεσμευτικής και διάρκειας δέκα τουλάχιστον ετών Συνθήκης μεταξύ των δύο χωρών. Η ορισθείσα Μικτή Επιτροπή καθόρισε επιτυχώς τα βασικά όρια, όμως ως προς ένα τελευταίο τμήμα του ορίου υπήρξε έντονη διαφωνία. Επ' αυτού, ο βασιλιάς της Ισπανίας εξέδωσε το 1906 την υπό αμφισβήτηση Διαιτητική απόφαση.

Το 1912, με ανακοίνωση του, ο Υπουργός Εξωτερικών της Νικαράγουα, αμφισβήτησε όχι μόνο την εγκυρότητα, αλλά και τη δεσμευτικότητα της Διαιτητικής απόφασης. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα μια διαφορά μεταξύ των διαδίκων. Ακολούθησαν έντονες προσπάθειες των δύο χωρών για εξωδικαστική επίλυση, ωστόσο αυτή δεν επετεύχθη. Η Ονδούρα υποστήριξε ότι υπήρχε τεκμήριο υπέρ του δεσμευτικού χαρακτήρα της απόφασης, τονίζοντας την τυπική πληρότητα της, ενώ τόνισε την εκούσια υπαγωγή της διαφοράς στην διαιτησία και από τα δύο μέρη. Από την άλλη πλευρά, η Νικαράγουα υποστήριξε μεταξύ άλλων ότι ο Βασιλιάς της Ισπανίας δεν είχε τα προσόντα που προέβλεπε η μεταξύ τους συμφωνία για την

¹¹⁸ *Ibid.*

¹¹⁹Yoshifumi Tanaka, *Reflections on Maritime Delimitation in the Nicaragua/Honduras Case*, Max-Planck-Institut für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht, 2008, p.903-910

αντικατάσταση του διπλωματικού εκπροσώπου, ενώ ο Υπουργός του Μεξικού όφειλε αντ' αυτού να είναι το τρίτο μέλος της Επιτροπής.¹²⁰

Το Δικαστήριο εξέτασε ακόμη εάν οι απαιτήσεις της Συνθήκης Gómez-Bonilla¹²¹ είχαν τηρηθεί με βάση την στάση των εθνικών διαιτητών που είχαν ορίσει οι δύο χώρες. Η στάση τους κρίθηκε ως θετική, καθ' ότι μάλιστα μετά τον ορισμό του Ισπανού Βασιλιά οι Πρόεδροι της Ονδούρας και της Νικαράγουας εξέφρασαν δημόσια την ικανοποίησή τους. Διέκρινε ως εκ τούτου το Διεθνές Δικαστήριο, ότι από την ως άνω συμπεριφορά δεν μπορεί παρά να συναχθεί η ρητή αποδοχή της συγκεκριμένης επιλογής Διαιτητή, η οποία και θεραπεύει οποιαδήποτε τυχόν ακυρότητα της διαδικασίας. Προβλήθηκε ακόμη ο ισχυρισμός από την Νικαράγουα ότι η συγκεκριμένη επιλογή διαιτητή δεν ήταν προϊόν ελεύθερης συμφωνίας, ωστόσο η συγκεκριμένη θέση δεν βρήκε κανένα έρεισμα, καθώς ουδέποτε διευτώθη αντίρρηση έως το 1912, οπότε και είχε εκδοθεί η απόφαση. Περαιτέρω, οι λοιποί ισχυρισμοί της Νικαράγουα περί μη αναγνώρισεως και αποδοχής της απόφασης, ή ακόμη και περί ελλείψεως ευκαιρίας για διευκρινίσεις, δεν καρποφόρησαν, καθώς το Δικαστήριο τους απέρριψε, λαμβάνοντας υπ' όψη όλα τα επίσημα στοιχεία (τηλεγραφήματα, δηλώσεις Δημοσίων προσώπων) που είχε στην διάθεση του και υποδείκνυαν το αντίθετο.¹²² Τέλος, η Νικαράγουα, σε μία ύστατη προσπάθεια να ανατρέψει την ισχύ του ιστορικού αυτού τίτλου (της Συμφωνίας Gómez-Bonilla), επιχειρηματολόγησε σχετικά με την αοριστία της Διαιτητικής απόφασης που εξήχθη στηριζόμενη σε αυτό, η οποία δεν περιλάμβανε με ακρίβεια τα απαραίτητα γεωγραφικά στοιχεία.¹²³ Το Δικαστήριο, ωστόσο, δεν συμφώνησε με την άποψή της ούτε σε αυτό το σημείο και θεώρησε αρκετά σαφή τα στοιχεία και την απόφαση εκτελεστή. Ως προς το αίτημα της Ονδούρας για εφαρμογή της αρχής *uti possidetis*

¹²⁰ *Ibid.*

¹²¹ Gomez-Bonilla, Arbitration Treaty of Tegucigalpa of 7 October 1894 (original Spanish Text in Pas. In. English and French Translation in ICJ Reports 1960): “*The Arbitral Award shall be composed of one representative for Honduras and another for Nicaragua and of one member of the foreign Diplomatic Corps accredited to Guatemala, the latter to be elected by the first two or chosen by lot from two list, each containing three names and proposed one by each party*”

¹²² Covey T. Oliver, *Case Concerning the Arbitral Award Made by the King of Spain on 23 December 1906, Honduras v. Nicaragua*, *The American Journal of International Law*, Vol. 55, No. 2, 1961, p. 480-484

¹²³ Goalter Lathrop, *Territorial and Maritime Dispute between Nicaragua and Honduras*, *International Court of Justice*, *International Decisions*, *The American Journal of International Law*, Vol.102, 2007, p.2-4

iuris στο σύνολο των διαφορών, το Διεθνές Δικαστήριο απεφάνθη ότι η συγκεκριμένη αρχή δεν τυγχάνει εφαρμογής στη συγκεκριμένη απόφαση παρα μόνο περιοριστικά σε ένα μικρό τμήμα της θαλάσσιας οριοθέτησης, επαναφέροντας με τον τρόπο αυτό στην επιφάνεια την διεθνή συζήτηση περί συμβατότητας της διεθνούς αρχής (uti possidetis iuris) με το σύνολο των θαλασσιών οριοθετήσεων.¹²⁴

Ως προς το αίτημα των μερών για κρίση του Δικαστηρίου επί της κυριαρχίας πάνω από τα τέσσερα νησιά που βρίσκονται στην επίμαχη περιοχή, στην απόφαση του Οκτωβρίου 2007, το Δικαστήριο έκρινε ομόφωνα ότι η Ονδούρα ήταν η χώρα που είχε την κυριαρχία επί Bobel Cay, Savanna Cay, Port Royal Cay και Νότια Cay.¹²⁵

4.B.4. Ένα πρόσθετο κριτήριο στην διαπίστωση ύπαρξης ιστορικού τίτλου ή όχι έθεσε στην απόφαση που εκδόθηκε λίγα μόνο χρόνια αργότερα, το 2009, το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης στην διαφορά Ρουμανίας-Ουκρανίας με αντικείμενο την διεκδίκηση κυριαρχικών δικαιωμάτων ερειζομένων σε ιστορικούς τίτλους και δικαιώματα. Πιο συγκεκριμένα, ήδη από τον Σεπτέμβριο του 2009 η Ρουμανία κατέθεσε προσφυγή στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης εναντίον της Ουκρανίας σχετικά με το ζήτημα της οριοθέτησης των συνόρων και των ζωνών μεταξύ των δύο χωρών επί της Μαύρης Θάλασσας, καθώς οι μεταξύ τους διαπραγματεύσεις απέβησαν άκαρπες.¹²⁶ Ως βάση της προσφυγής της, η Ρουμανία επικαλέστηκε τη Συνθήκη που είχαν υπογράψει οι δύο χώρες το 1997 και αφορούσε τις σχέσεις Συνεργασίας και καλής Γειτνίασης, όπως και μία επιπλέον Συνθήκη με την οποία τα κράτη αυτοδεσμεύονταν να βρουν λύσεις στα μεταξύ τους ζητήματα.

Πιο συγκεκριμένα, η Ρουμανία επικαλέστηκε το άρθρο 4 της Πρόσθετης Συμφωνίας, το οποίο προέβλεπε ότι σε περίπτωση που οι διαφορές μεταξύ των δύο χωρών παραμείνουν ανεπίλυτες για μεγάλο διάστημα, έως και δύο χρόνων, η διαφορά θα έπρεπε να υπαχθεί στο Διεθνές Δικαστήριο, όπως και έγινε. Η Ουκρανία, στη προσπάθειά της να αποφύγει τη διεθνή κρίση επί του ζητήματος, προέβη σε δική της ερμηνεία του ως άνω τέταρτου άρθρου, ισχυριζόμενη ότι δεν αναφέρεται στην πραγματικότητα σε διαφορές όπως είναι η θαλάσσια οριοθέτηση και εν πάση

¹²⁴ Σχετικά με το ζήτημα της εφαρμογής ή μη της αρχής uti possidetis iuris βλ.: G. N e s i , Uti possidetis juris e delimitazioni maritime, 74 Rivista di Diritto Internazionale (1991), 534-570, M.G. K o h e n , Possession contestée et souveraineté territoriale, Paris 1997, 461-464

¹²⁵ *Ibid.*

¹²⁶ Case Concerning Maritime Delimitation in the Black Sea (Romania v. Ukraine), Judgment, 3 February 2009.

περιπτώσει δεν θα μπορούσε το Διαιτητικό Δικαστήριο να επιληφθεί τέτοιων διαφορών.¹²⁷ Το Διεθνές Δικαστήριο αντέκρουσε τα παραπάνω καταλήγοντας ότι εφόσον δεν επετεύχθη εξωδικαστική συμφωνία μεταξύ των κρατών, η αρμοδιότητα ήταν του ιδίου να κρίνει την διαφορά πλέον.¹²⁸

Το Διεθνές Δικαστήριο προκειμένου να αποφασίσει για την θαλάσσια ζώνη των χωρών και στην ουσία για την τύχη των θαλάσσιων πόρων, του φυσικού αερίου όπως και του πετρελαίου, έπρεπε πρώτα να καθορίσει εάν το νησί Σέρπεντ αποτελούσε νησί με την έννοια της παραγράφου 2 ή 3 του άρθρου 121 της Σύμβασης του Δικαίου της Θάλασσας.¹²⁹ Ως προς αυτό, αλλά και ως προς την οριοθέτηση, η Ουκρανία υποστήριξε ότι δεν θα έπρεπε το Δικαστήριο να προβεί σε νέα κρίση, καθώς υπήρχαν ήδη τίτλοι εκ των συμφωνιών που όριζαν τα σύνορα.¹³⁰ Προχωρώντας λοιπόν, στην ουσία της υπόθεσης, το Διεθνές Δικαστήριο βρέθηκε αντιμέτωπο με ένα πλήθος Συνθηκών και Συμφωνιών μεταξύ της Ρουμανίας και της Σοβιετικής Ένωσης. Παρ' όλο που πολλές από αυτές είχαν αντιφατικό περιεχόμενο, κάποιες χαρακτηρίζονται θεμελιώδεις και αρκετά συγκεκριμένες, όπως η Συνθήκη του 1949, του 1997 και του 2003, οι οποίες όμως θα μπορούσαν να ερμηνευθούν ποικιλοτρόπως σε συνδυασμό με τους σχετικούς χάρτες (οι οποίοι και πάλι δεν θεωρήθηκε ότι θα μπορούσαν να αποτελέσουν αυτοτελή ιστορικό τίτλο).¹³¹ Όσον αφορά τους τίτλους εκ των τριών παραπάνω Συνθηκών, στη περίπτωση της Πρόσθετης Συμφωνίας του 1997, τα μέρη δεν είχαν συμφωνήσει λεπτομερώς τα θαλάσσια όριά τους, αλλά τον τρόπο για να τα

¹²⁷ Paragraph 4(h) of the Additional Agreement (1997):

“If these negotiations shall not determine the conclusion of the above-mentioned [delimitation] agreement in a reasonable time, but not later than 2 years since their initiation, the Government of Romania and the Government of Ukraine have agreed that the problem of delimitation of the continental shelf and the exclusive economic zones shall be solved by the UN International Court of Justice, at the request of any of the Parties, provided that the Treaty on the regime of the State border between Romania and Ukraine has entered into force.»

¹²⁸ *Ibid.*

¹²⁹ UNCLOS, Article 121:

Regime of islands

1. An island is a naturally formed area of land, surrounded by water, which is above water at high tide.
2. *Except as provided for in paragraph 3, the territorial sea, the contiguous zone, the exclusive economic zone and the continental shelf of an island are determined in accordance with the provisions of this Convention applicable to other land territory.*
3. *Rocks which cannot sustain human habitation or economic life of their own shall have no exclusive economic zone or continental shelf.”*

¹³⁰ Σχετικά με το νησί Σερπεντ (η νήσος των όφεων κατά τον Ηρόδοτο): Coalter G. Lathrop, *International Decisions, Maritime Delimitation in the Black Sea (Romania v. Ukraine)*, Vol 103 p.548-549

¹³¹ *Case Concerning Maritime Delimitation in the Black Sea (Romania v. Ukraine)*, Application Instituting Proceedings, 16 September 2004

εντοπίσουν. Η Συνθήκη του 1949 αφορούσε μόνο τα σύνορα μεταξύ Σοβιετικής Ένωσης και Ρουμανίας και οριοθετούσε συγκεκριμένη ζώνη 12 μίλια, χωρίς να παρέχει επαρκή στοιχεία για την επίμαχη υπόθεση, ενώ η πολύ μεταγενέστερη Συνθήκη του 2003 σχετικά με το καθεστώς των Συνόρων ενσωμάτωσε απλά τη πιθανότητα μελλοντικών συμφωνιών και συνεργασίας μεταξύ των κρατών για τη περίπτωση φυσικών φαινομένων, μη προσφέροντας κάτι άλλο πέρα από απλές πληροφορίες για το επίμαχο ζήτημα.¹³²

Έτσι, το Δικαστήριο κατέληξε ότι οι παραπάνω Συνθήκες με ασαφές περιεχόμενο και διατάξεις με μελλοντικές προβλέψεις δεν αποτελούσαν νόμιμο τίτλο σε ισχύ που θα μπορούσε να εφαρμοστεί στην περίπτωση της οριοθέτησης και να επιλύσει τη διαφορά, οπότε, βασιζόμενο στα παραπάνω ως απλές ενδείξεις προέβη το ίδιο στην οριοθέτηση. Πρόσθεσε έτσι ένα ακόμη στοιχείο στην πορεία προς την διαμόρφωση ενός ολοκληρωμένου ιστορικού τίτλου, ικανού να παρέχει αντίστοιχα δικαιώματα, τη σαφήνεια και την πληρότητα του περιεχομένου του.¹³³

4.B.5. Στις 6 Δεκεμβρίου 2001 η Νικαράγουα υπέβαλλε αίτημα εξέτασης της διαφοράς της με την Κολομβία στο Πρωτοδικείο της Χάγης. Η διαφορά αφορούσε τόσο ζητήματα εδαφικών διεκδικήσεων, όσο και θαλάσσιας οριοθέτησης στην περιοχή της δυτικής Καραϊβικής. Με την προκαταρκτική απόφασή του επί της δικαιοδοσίας του, το Διεθνές Δικαστήριο απεφάνθη ότι ήταν αρμόδιο να δικάσει την υπόθεση με βάση το Σύμφωνο της Μπογκοτά και να κρίνει τα ζητήματα της εδαφικής κυριαρχίας των νησιών εκτός από δύο, αλλά και όλα τα ζητήματα θαλάσσιας οριοθέτησης. Προκειμένου ωστόσο, να προβεί στην οριστική επίλυση της διαφοράς το Διεθνές Δικαστήριο χρειάστηκε σχεδόν έντεκα χρόνια.¹³⁴

Το Δικαστήριο έθεσε αρχικά το ζήτημα, εάν τα νησιά για τα οποία ανέκυψε η διαμάχη ήταν επιδεκτικά κυριαρχίας με βάση το Διεθνές Δίκαιο, το οποίο ορίζει ότι

¹³²Σχετικά με τις Συνθήκες βλ. : N.Oral , *Case Concerning Maritime Delimitation in the Black Sea Romania v. Ukraine*, Judgment of 3 February 2009, The International Journal of Marine and Coastal Law, 2010

¹³³R. Steenhard, *Maritime Delimitation in the Black Sea (Romania v. Ukraine)*, On February 3 Peace Palace Library, 2009, p.1-3

¹³⁴ Σχετικά με την υπέρμετρη διάρκεια της υπόθεσης βλ.: Steven Haines, *A Note On The ICJ Judgement In NICARAGUA v COLOMBIA and its relevance to International Crime and Criminal Law*, A Contrario ICL, Reflections and Commentary on Global Justice Issues, 2013

τα νησιά ανεξαρτήτως μεγέθους επιδέχονται κρατική κυριαρχία. Το ζήτημα αλλάζει εάν τα νησιά καλύπτονται από το νερό κατά τη διάρκεια της παλίρροιας. Εν προκειμένω, μόνο ένα μικρό νησάκι αντιμετώπιζε αυτό το πρόβλημα.

Τα δύο κράτη είχαν συνάψει το 1928 μία Συνθήκη μεταξύ τους¹³⁵, με βάση την οποία τρία από τα νησιά τα οποία η Νικαράγουα διεκδικούσε, ανήκαν στην κυριαρχία της Κολομβίας, επομένως γι' αυτά το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν είχε αρμοδιότητα να κρίνει το καθεστώς τους, καθώς ρυθμιζόταν ρητά.

Ο πρώτος λοιπόν ιστορικός τίτλος που έλαβε υπ' όψη το Δικαστήριο, υπήρξε η προαναφερόμενη Συνθήκη του 1928. Σύμφωνα με αυτήν, η Κολομβία είχε κυριαρχία τόσο επάνω στα εξαιρούμενα από την κρίση του Δικαστηρίου τρία νησιά (Providencia, Santa Catalina και San Andres), όσο και σε άλλους υφάλους, νησίδες και νησιά που αποτελούν το Αρχιπέλαγος του Σαν Αντρές. Φάνηκε λοιπόν, ότι μόνη λύση προκειμένου να αντιμετωπιστεί το καθεστώς των νησιών με ένα δίκαιο τρόπο ήταν η διευκρίνιση του ακριβούς ορισμού και περιεχομένου του Αρχιπελάγους San Andres. Το κείμενο της Συνθήκης δεν υπήρξε επιβοηθητικό σε αυτό το τμήμα, καθώς δεν ορίζει το περιεχόμενο του συγκεκριμένου Αρχιπελάγους.¹³⁶ Ακόμη, ούτε τα ιστορικά στοιχεία της περιοχής, αλλά ούτε και κανένα από τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκόμισαν οι δύο πλευρές προσέφερε κάποια ουσιαστική βοήθεια.

Έτσι, το Δικαστήριο στράφηκε προς την εξέταση των εκατέρωθεν επιχειρημάτων που προβλήθηκαν σχετικά με το καθεστώς της περιοχής, προκειμένου να αποκτήσει μία αφετηρία για την κρίση του. Τα επιχειρήματα των δύο κρατών δεν είχαν ως έρεισμα την Συνθήκη του 1928 για τον καθορισμό του Αρχιπελάγους, αλλά έκαναν μνεία των διεθνών αρχών, όπως αυτή του "uti possidetis iuris". Όπως έχει αναφερθεί και σε προηγούμενη υπόθεση,¹³⁷ με βάση την αρχή αυτή, μετά την ανεξαρτησία μίας περιοχής, τα νέα κράτη που δημιουργούνται στη θέση των αποικιών, έχουν τα ίδια σύνορα με αυτά των πρώην αποικιακών διοικητικών επαρχιών. Ωστόσο, στη

¹³⁵ Πρόκειται για τη Συνθήκη "Barcenas-Esquerria 1928" όπως ονομάζονταν οι δύο Υπουργοί Εξωτερικών της Νικαράγουα και της Κολομβίας που την συνομολόγησαν. Η Συνθήκη αποτελούνταν από δύο μόνο άρθρα: Στο πρώτο η Κολομβία αναγνωρίζει στη Νικαράγουα την ιδιοκτησία και κυριαρχία της «Costa de Mosquitos» και της δίνει τα νησιά «Mangle Grande» και «Mangle Chico» και η Νικαράγουα αναγνωρίζει στην Κολομβία την κυριαρχία επί των νησιών «Providencia», «Santa Catalina» και «San Andres», όσο και σε άλλους υφάλους, νησίδες και νησιά που αποτελούν το Αρχιπέλαγος του Σαν Αντρές. Η Συνθήκη επικυρώθηκε με την υπογραφή Πρωτοκόλλου το 1930. Mariana Ospina Mayor, Nicaragua v. Columbia: A Stalemate in the Carribean, Asisucedio, 2013

¹³⁶ C. Stegemoller, Nicaragua v. Colombia, Law and Business, Review of the Americas, 2005, 127

¹³⁷ Βλ. παραπ. σελ. 7

συγκεκριμένη περίπτωση, ούτε η αρχή αυτή έτυχε εφαρμογής, καθώς τα ιστορικά αρχεία δεν υποδείκνυαν ότι οι επίδικες περιοχές είχαν αποδοθεί κατά την αποικιοκρατία ή μετά την ανεξαρτησία των περιοχών από την Ισπανία στη Νικαράγουα ή στη Κολομβία.¹³⁸

Επόμενο κριτήριο που εφαρμόστηκε, με προέλευση και πάλι εκ του Διεθνούς Δικαίου, ήταν η άσκηση αποτελεσματικής κυριαρχίας στην περιοχή με κρατικές ενέργειες (effectivités), η οποία και προβλήθηκε ως επιχείρημα από την Κολομβία. Επ' αυτού, το Δικαστήριο έκρινε ότι πράγματι η Κολομβία με συνεχείς πράξεις της, όπως η διοίκηση, η κατασκευή δημοσίων έργων, η νομοθεσία, η ρύθμιση και ο έλεγχος των οικονομικών δραστηριοτήτων, οι επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης καθώς και η παρουσία προξένων στην περιοχή, επέδειξε συμπεριφορά κυρίαρχου κράτους στην περιοχή με παράλληλη ανοχή της Νικαράγουα, η οποία δεν αντέδρασε πριν το 1969 που αποκρυσταλλώθηκε η διαφορά.¹³⁹ Επιπλέον, το Δικαστήριο χρησιμοποίησε ως γνώμονα και την συμπεριφορά τρίτων κρατών απέναντι στο καθεστώς της θαλάσσιας αυτής περιοχής, καθώς και σχετικών χαρτών της περιοχής, τα οποία και πάλι απέδειξαν την αναγνώριση της Κολομβίας ως κυρίαρχης. Με τον τρόπο αυτό, το Δικαστήριο κατέληξε ότι η Κολομβία, και όχι η Νικαράγουα, έχει την κυριαρχία επί των νησιών της περιοχής. Στη συνέχεια προχώρησε στην κρίση του δεύτερου ζητήματος που είχε αρχικώς τεθεί, τον ορισμό της υφαλοκρηπίδας, αλλά και την εν γένει οριοθέτηση της θαλάσσιας περιοχής. Αυτή τη φορά το Δικαστήριο έκρινε αντίθετα, εκπλήσσοντας τη διεθνή κοινότητα με την ετυμηγορία του, αποδίδοντας τα επίμαχα εδάφη κατά 60% στην Νικαράγουα.¹⁴⁰

Εκ των ανωτέρω συνάγεται ότι τόσο η Νικαράγουα, όσο και η Κολομβία, επεδίωξαν να στηρίξουν τα επιχειρήματά τους σε ιστορικούς τίτλους και γεγονότα. Η Νικαράγουα, προκειμένου να μην εφαρμοστεί η Συνθήκη- Τίτλος (του 1928) που επικαλέστηκε η Κολομβία, την κήρυξε άκυρη, ενώ η Κολομβία, προς επίρρωση της ισχύος της Συνθήκης χρησιμοποίησε την αρχή της άσκησης αποτελεσματικής

¹³⁸Nienke Grossman, Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia), The American Journal of International Law, Vol. 107, No. 2 (April 2013), p. 396-403

¹³⁹ Nienke Grossman, International Decisions: *Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia)*, University of Baltimore Law, Scholar Works@University of Baltimore, 4/2013 p.398

¹⁴⁰Valencia R, The curious case of the world court's territorial rulings, 2013, <http://www.worldpolicy.org/>

κυριαρχίας στη περιοχή (effectivites) καθώς και την σιωπηρή αποδοχή της πρακτικής της αυτής από τη διεθνή κοινότητα. Το Διεθνές Δικαστήριο απορρίπτοντας το επιχείρημα της Νικαράγουα περί ακυρότητας της Συνθήκης, υπέδειξε ότι δεν είναι δυνατή η ακύρωση ενός τίτλου μονομερώς και έπειτα από την χρόνια θεμελίωση του. Περαιτέρω, η απόφαση επί της συγκεκριμένης διαφοράς τόνισε την ανάγκη ύπαρξης πρακτικής μακροχρόνιας άσκησης κυριαρχίας και αποδοχής από τα κράτη, προκειμένου ένας ιστορικός τίτλος υπό επίκληση να θεωρηθεί ισχυρός. Όσον αφορά τα σημεία που η Συνθήκη δεν διασαφηνίζει, όπως ο ορισμός του «Αρχιπελάγους» σύμφωνα με την έννοια του κειμένου της, εκεί το Διεθνές Δικαστήριο, εμμένοντας στην προγενέστερη νομολογία του χρησιμοποίησε τις διεθνείς αρχές και επίσημα έγγραφα που συμπλήρωνουν έναν ιστορικό τίτλο ή τον υποκαθιστούν όταν δεν υπάρχει¹⁴¹ (αρχή “uti possidetis iuris”, πρακτική κρατών “effectivites”, χάρτες και αναγνώριση από τρίτα κράτη), προκειμένου να εξακριβώσει τι τελικά νοείται ως Αρχιπέλαγος. Έτσι, απέδωσε την έννοια του Αρχιπελάγους στη στενότερη εκδοχή της, απονέμοντας ένα μεγάλο τμήμα κυριαρχίας στη Νικαράγουα.¹⁴²

4.B.6. Την ίδια περίπου εποχή, τον Μάιο του 2010, δύο άλλα κράτη, η Μπουρκίνα Φάσο και η Νιγηρία κατέθεσαν ειδική Συμφωνία υπαγωγής της διαφοράς τους επί των συνόρων στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης. Η απόφαση επί του ζητήματος αυτού εκδόθηκε, τρία χρόνια αργότερα, το 2013, και διευθέτησε μια δεκαετή τουλάχιστον διαφωνία μεταξύ της Μπουρκίνα Φάσο και της Νιγηρίας, με την παράλληλη αποδοχή της και από τις κυβερνήσεις της Δυτικής Αφρικής.

Τα δύο κράτη (Μπουρκίνα Φάσο και Νιγηρία) αποτελούσαν τμήμα της αποικίας της Γαλλικής Δυτικής Αφρικής, η οποία ανεξαρτητοποιήθηκε το 1960, ωστόσο η διαμάχη μεταξύ τους είχε ως χρονική αφετηρία το 1927, όταν ο Γάλλος Γενικός Κυβερνήτης της Δυτικής Αφρικής εξέδωσε το Διάταγμα περί καθορισμού των ορίων των αποικιών.¹⁴³

Οι δύο χώρες αποπειράθηκαν να ρυθμίσουν το ζήτημα με τη σύναψη συμφωνιών μεταξύ τους, το 1964 και το 1987, οι οποίες προέβλεπαν τη δημιουργία μίας μεικτής επιτροπής με τεχνικούς που θα οριοθετούσε τα κοινά τους σύνορα. Με την δεύτερη

¹⁴¹ Βλ. παραπ. El Salvador v. Honduras, 1990

¹⁴² [http://www.icj-cij.org/Territorial and Maritime Dispute \(Nicaragua v. Colombia\)](http://www.icj-cij.org/Territorial%20and%20Maritime%20Dispute%20(Nicaragua%20v.%20Colombia)), Summary of the Judgment of 13 December 2007

¹⁴³ Bimal N. Patel, *Frontier Dispute (Burkina Faso/Niger)*, *The World Court Reference Guide and Case-Law Digest*, International Law, 2014, p.607

συμφωνία προβλέφθηκε επίσης ότι το Γαλλικό Διάταγμα του 1927¹⁴⁴, καθώς και ένα διορθωτικό του λίγους μήνες μετά, θα ήταν τα εφαρμοστέα στη διαδικασία οριοθέτησης των συνόρων. Μόνο σε περίπτωση που οι πληροφορίες από το παραπάνω Διάταγμα δεν αρκούσαν, επιτρεπόταν η χρήση ενός τοπογραφικού χάρτη του Γαλλικού Εθνικού Γεωγραφικού Ινστιτούτου του 1960¹⁴⁵ που θα μπορούσε να υποδείξει τη πορεία της οριοθέτησης. Οι εργασίες της μεικτής Επιτροπής Τεχνικών,

¹⁴⁴“ Arrêté of 31 August 1927 by the Governor-General ad interim of French West Africa intended to “[fix] the boundaries of the Colonies of Upper Volta and Niger”:

“Article 1

The boundaries of the Colonies of Niger and Upper Volta shall henceforth be determined as follows:

1. Boundaries between the Tillabéry cercle and Upper Volta:

This boundary is determined to the north by the current boundary with Sudan (Gao cercle) as far as the heights of N’Gourma, and to the west by a line passing through the Kabia ford, Mount Darouskoy and Mount Balébangou, west of the ruins of the village of Tokébangou, and Mount Doumafondé, which then turns [“s’infléchit”] towards the south-east, leaving the ruins of Tong-Tong to the east and descending in a north-south direction, cutting the Téra-Dori motor road to the west of the Ossolo Pool, until it then joins the River Sirba (boundary of Say cercle), near to and to the south of Boulkalo.

2. Boundaries between the Say cercle and Upper Volta:

The villages of Botou canton are excluded from this boundary.

To the north and to the east, by the current boundary with Niger (Niamey cercle), from Sorbohaoussa to the mouth of the River Mekrou;

To the north-west, by the River Sirba from its mouth as far as the village of Bossébangou. From this point a salient, including on the left bank of the Sirba the villages of Alfassi, Kouro, Takalan and Tankouro;

To the south-west, a line starting approximately from the Sirba at the level of the Say parallel and running as far as the Mekrou;

To the south-east, by the Mekrou from that point as far as its confluence with the Niger.

3. Boundaries of Botou canton:

To the west: the furthest point is marked by the intersection of the Fada-Say road with the former boundary of the two cercles and the Tiéguelofonou marigot. That point is located 1,200 m west of the village of Tchenguiliba.

From that point, the boundary turns back up towards the north, running in a straight line in a marked SSW-NNE direction.

It passes approximately 2 km west of the village of Berni-Oueli and terminates in the north approximately 2 km south of the village of Vendou Mama at the top of the northernmost spur of the Héni-Djoari (Gourma) massif or Jackal Mountain.

To the north: the boundary runs in a marked west-east direction. It passes 1 km south of Mount Tambado Djoaga, follows the course of the Dantiabonga marigot, passes south of Dantiandou, follows the line of the Yoga Djoaga hills as far as the confluence of the Dantiabouga and Diamoungou marigots, and continues along the latter up to the confluence of the Diamoungou and Boulelfonou marigots approximately 5 km north of the latter village;

Article 2 :The Lieutenant-Governors of Upper Volta and Niger are responsible for implementing the present Arrêté, which shall be recorded, published and publicized in all appropriate quarters.”

¹⁴⁵ Ιστοσελίδα του Ινστιτούτου σήμερα: <http://www.ignfi.fr/>

οδήγησαν σε συμφωνία των δύο χωρών ως προς το βόρειο και το νότιο άκρο της γραμμής οριοθέτησης. Ωστόσο, δεν κατέστη δυνατό τα δύο κράτη να συναινέσουν σχετικά με το τρόπο ερμηνείας του Διατάγματος ως προς τα υπόλοιπα τμήματα των συνόρων τους, που απέμειναν ακαθόριστα. Η αβεβαιότητα αυτή είχε ως επακόλουθο έντονες εντάσεις στην επίμαχη περιοχή με συνεχή παρουσία αστυνομικών δυνάμεων αλλά και τελωνείων και από τα δύο κράτη. Έτσι, δίχως άλλη επιλογή εξωδικαστικής επίλυσης της διαφοράς, τα δύο κράτη υπέβαλλαν μέσω της Ειδικής Συμφωνίας τους, τη διαφορά τους στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης, με παράλληλη δέσμευσή τους για τήρηση της απόφασης του Δικαστηρίου.

Το Δικαστήριο βρέθηκε αντιμέτωπο με δύο βασικά ζητήματα: Πρώτον, εάν θα έπρεπε να συμπεριληφθεί το τμήμα των συνόρων που είχε οριοθετηθεί από την Επιτροπή και είχε γίνει αντικείμενο αμοιβαίας αποδοχής από τα κράτη, στην απόφαση του Δικαστηρίου. Δεύτερον, με ποιον τρόπο θα έπρεπε να γίνει ο καθορισμός της λοιπής πορείας των συνόρων που παρέμειναν απροσδιόριστα από την Επιτροπή.¹⁴⁶

Ως προς το πρώτο ζήτημα της συμπερίληψης ή μη του πορίσματος της Επιτροπής Τεχνικών στο διατακτικό της απόφασης του Διεθνούς Δικαστηρίου, η Μπουρκίνα Φάσο αιτήθηκε από το δικαστήριο να δοθεί θετική απάντηση και να επιδικαστεί μεταξύ των άλλων ότι όσον αφορά τα σύνορα με τη Νιγηρία που είχαν οριοθετηθεί το 2009 από την Επιτροπή, αυτά διατηρούνται. Με το τρόπο αυτό, η Μπουρκίνα Φάσο επιχείρησε να καταστήσει την απόφαση της Επιτροπής δεσμευτική, καθώς θα κατοχυρωνόταν μέσα από τη δικαστική απόφαση. Αντίθετα, η Νιγηρία υποστήριξε ότι δεν ήταν αναγκαίο να συμπεριληφθεί στην απόφαση το πόρισμα της Επιτροπής Τεχνικών, διότι σε εκείνο το τμήμα των συνόρων είχε ήδη επιτευχθεί συμφωνία και δεν επιδεχόταν περαιτέρω κρίση από το Δικαστήριο. Το Διεθνές Δικαστήριο δήλωσε ως προς αυτό το ζήτημα, ότι το ως άνω αίτημα της Μπουρκίνα Φάσο δεν ήταν δυνατό να γίνει αποδεκτό, καθώς δεν συμβάδιζε με τους όρους της Ειδικής Συμφωνίας μεταξύ των κρατών, με βάση την οποία τα κράτη υπέβαλλαν τη διαφορά στο Δικαστήριο της Χάγης. Η Ειδική Συμφωνία προέβλεπε ότι το Διεθνές Δικαστήριο

¹⁴⁶ [http://www.icj-cij.org/Frontier Dispute \(Burkina Faso/Niger\)](http://www.icj-cij.org/Frontier%20Dispute%20(Burkina%20Faso/Niger)), Summary of the Judgment of 16 April 2013

έπρεπε να θέσει στο αρχείο το πόρισμα της Επιτροπής Τεχνικών και την αντίστοιχη συμφωνία των κρατών επ' αυτού.

Στη συνέχεια, ακολούθησε η κρίση επί του τρόπου με τον οποίο θα καθοριζόταν τα τμήματα των συνόρων υπό αμφισβήτηση, για τα οποία δεν είχε σταθεί δυνατό να επιτευχθεί συμφωνία. Ως προς αυτό, η Μπουρκίνα Φάσο ισχυρίστηκε ότι η οριοθέτηση θα έπρεπε να βασίζεται στο Γαλλικό Διάταγμα του 1927, ενώ η Νιγηρία αντέτεινε ότι το συγκεκριμένο Διάταγμα δεν αποτελούσε το ενδεδειγμένο κείμενο καθοδήγησής τους, αφού δεν ήταν αρκετά ακριβές και λεπτομερειακό σε ορισμένα σημεία του, ώστε να καθορίσει τα σύνορα τους. Η πρόταση της Νιγηρίας για το κείμενο-δείκτη της οριοθέτησης ήταν ο χάρτης του Γαλλικού Εθνικού Γεωγραφικού Ινστιτούτου, χρονολογίας 1960, ερμηνευόμενος με βάση τα ιστορικά στοιχεία κυριαρχίας στη περιοχή. Το Δικαστήριο, αφού έλαβε υπόψη του τις δύο θέσεις των κρατών,¹⁴⁷ διατύπωσε την άποψη ότι το Διάταγμα του 1927 ήταν αυτό το οποίο θα χρησιμοποιούνταν για την οριοθέτηση των συνόρων, σε συνδυασμό βέβαια με τον χάρτη του 1960, ενώ συμπληρωματικά θα εφαρμοζόταν η αρχή “*uti possidetis iuris*”, της διατήρησης δηλαδή του καθεστώτος συνόρων μετά την αποικιοκρατία. Το Δικαστήριο όμως, έθεσε επίσης, προς συνεκτίμηση και το ζήτημα των πληθυσμών νομάδων που ζούσαν στη περιοχή υπό αμφισβήτηση και θα έπρεπε και οι δικές τους ανάγκες να ληφθούν υπόψη. Η απόφαση αυτή του Δικαστηρίου ικανοποίησε και τις δύο πλευρές, καθώς και οι δύο χώρες έχασαν μεν σε κάποιο τμήμα των συνόρων, αλλά κέρδισαν σε κάποιο άλλο, όπως δήλωσαν και οι αντιπρόσωποι τους.¹⁴⁸

Η οριοθέτηση που πραγματοποίησε το Διεθνές Δικαστήριο στην περίπτωση των δύο αφρικανικών χωρών αποτέλεσε συνέχεια της νομολογιακής πορείας που χάραξε το Διεθνές Δικαστήριο με την απόφασή του στην υπόθεση Πορτογαλίας κατά Ινδίας το 1990, η οποία και επαναλήφθηκε πολλάκις αργότερα. Ειδικότερα, το Γαλλικό Διάταγμα του 1927 σχετικά με τα όρια των αποικιών και ο Γαλλικός τοπογραφικός χάρτης, σε συμπλήρωση με την αρχή “*uti possidetis iuris*”, στα σημεία όπου προέκυπταν κενά, αποτέλεσαν τον ιστορικό τίτλο χορήγησης των σχετικών δικαιωμάτων στην κάθε χώρα.

¹⁴⁷ Σχετικά με τον τρόπο εκτίμησης των υποδείξεων των κρατών επί της οριοθέτησης, από το Δικαστήριο βλ.: James Gerard Devaney, *Fact-Finding before the International Court of Justice*, Cambridge University Press, 2016, p.22

¹⁴⁸ Ο Υπουργός Δικαιοσύνης της Νιγηρίας Marou Amadou, δήλωσε: “*I think that the court sliced up the territory fairly... We gain a little in the north, we lose a bit in the south. Both countries win out because there's no more border dispute.*”, Arbitration notes, Herbert Smith Freehills, 2013

4.B.7.Επιστρέφοντας στην Λατινική Αμερική, έναν χρόνο μετά τη διευθέτηση της διαφοράς Μπουρκίνα Φάσο- Νιγηρίας σχετικά με την οριοθέτηση των συνόρων τους, το Περού προσέφυγε κατά της Χιλής ενώπιον του Δικαστηρίου της Χάγης το 2008, προκειμένου και πάλι το αυτό Δικαιοδοτικό Όργανο να οριοθετήσει τα θαλάσσια σύνορα τους στον Ειρηνικό Ωκεανό. Το βασικό ερώτημα το οποίο κλήθηκε να απαντήσει το Ανώτατο Δικαστήριο ήταν εάν υπάρχει ήδη μία συμφωνία μεταξύ των δύο χωρών σχετικά με τα ίδια σύνορα ή εάν θα έπρεπε αυτό να τα προσδιορίσει. Σύμφωνα με τη προσφυγή του Περού, η διαδικασία ενώπιον του Διεθνούς Δικαστηρίου αφορούσε «την οριοθέτηση των συνόρων μεταξύ των θαλασσιών ζωνών του Περού και της Χιλής στον Ειρηνικό Ωκεανό».

Κατέστη επομένως φανερό, με βάση την διατύπωση της προσφυγής του Περού, ότι το ίδιο δεν αναγνώριζε την ύπαρξη κάποιας προϋφιστάμενης συμφωνίας για τα θαλάσσια σύνορα μεταξύ των δύο χωρών. Μάλιστα το αίτημά του από το Δικαστήριο ήταν να σχεδιάσει μια γραμμή οριοθέτησης χρησιμοποιώντας τη Διεθνή Δικαίω μέθοδο των ίσων αποστάσεων, προκειμένου να επιτευχθεί ένα δίκαιο αποτέλεσμα για τις δύο χώρες.

Η θέση της Χιλής, από την άλλη μεριά, ήταν ότι το Διεθνές Δικαστήριο δεν θα έπρεπε να προβεί σε καμία οριοθέτηση, καθώς υπάρχουν ήδη καθορισμένα διεθνή θαλάσσια σύνορα που έχουν συμφωνηθεί μεταξύ των δύο χωρών.

Προκειμένου να διευθετήσει τη διαφορά ενώπιόν του το Δικαστήριο και να αποφανθεί προς τη μία ή την άλλη κατεύθυνση, στράφηκε αρχικά στην εξακρίβωση των ισχυρισμών της Χιλής περί ύπαρξης συμφωνίας. Το 1947, τόσο η Χιλή όσο και το Περού είχαν δημοσιεύσει Διακηρύξεις, με τις οποίες κήρυξαν μονομερώς η καθεμία θαλάσσια δικαιώματα. Ωστόσο, κατά την αξιολόγηση των παραπάνω Διακηρύξεων, το Διεθνές Δικαστήριο επεσήμανε ότι τόσο από την γλώσσα που χρησιμοποιείται σε αυτές, όσο και από το προσωρινό χαρακτήρα που τους δόθηκε, δεν δύνανται να ερμηνευτούν ως κοινή αντίληψη των δύο μερών ή ως δεσμευτικοί δείκτες θαλάσσιας οριοθέτησης.¹⁴⁹

Ακολούθως, το Δικαστήριο κατέφυγε στην αξιολόγηση μίας Διακήρυξης του 1952, με βάση την οποία η Χιλή, το Εκουαδόρ και το Περού όρισαν ότι το καθένα από αυτά τα κράτη έχει αποκλειστική κυριαρχία και δικαιοδοσία επάνω στη θάλασσα

¹⁴⁹Enrique Amayo-Zevallos, *British policy in the war of the Pacific: Chile vs. Peru and Bolivia, 1879 - 1884: a ch. of Free Trade expansion in the Pax Britannica period*, Universidad Tecnologica de Peru ,1989

κατά μήκος των ακτών της καθεμίας για μία απόσταση τουλάχιστον 200 ναυτικών μιλίων από τις ακτές.

Ως προς αυτή τη Διακήρυξη, το Δικαστήριο έκρινε ότι επρόκειτο για μία τριμερή διεθνή συνθήκη, η οποία περιλαμβάνει ορισμένα αρκετά σημαντικά στοιχεία για την οριοθέτηση των θαλάσσιων συνόρων και ζωνών επί του Ειρηνικού Ωκεανού. Προκειμένου όμως το Δικαστήριο να κρίνει ότι πρόκειται για μία οριστική δεσμευτική συμφωνία μεταξύ των μερών, χρειαζόταν να δοθεί ένας πιο γενικός χαρακτήρας κοινής συνεννόησης μεταξύ των μερών. Ακολούθως, το Διεθνές Δικαστήριο εξέτασε επόμενες συμφωνίες και ρυθμίσεις που συνήφθησαν από το Περού, τη Χιλή και το Εκουαδόρ. Πιο συγκεκριμένα, ανέλυσε τη συμφωνία του 1954 Περί Ειδικής Θαλάσσιας Ζώνης (περίπου δώδεκα ναυτικών μιλίων ζώνη για το κάθε κράτος).¹⁵⁰

Με βάση τα παραπάνω, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι πρόκειται για μια δεσμευτική διεθνή συμφωνία που ορίζει θαλάσσια σύνορα. Έκρινε, ωστόσο, ότι από τη συμφωνία αυτή δε συνάγεται σαφώς πότε και με ποίον τρόπο κατέληξαν τα μέρη στη σύναψή της. Ως εκ τούτου, θεωρήθηκε ότι η παραπάνω Συμφωνία αποτελεί μία ρητή αναγνώριση μεταξύ των μερών σχετικά με την ύπαρξη ενός θαλάσσιου ορίου. Παράλληλα, η έλλειψη του αιτιολογικού που διαφαίνεται να υπάρχει στο περιεχόμενό της, υποδεικνύει την προϋπαρξη μιας σιωπηρής συμφωνίας, στην οποία είχαν φτάσει νωρίτερα οι τρεις χώρες και σφραγίστηκε το 1954 με την Ειδική Συμφωνία για τις θαλάσσιες ζώνες. Τέλος, το γεγονός ότι η παρούσα συμφωνία δεν περιλαμβάνει καμία ένδειξη της φύσης και της έκτασης των θαλάσσιων συνόρων, οδήγησε το Δικαστήριο να διερευνήσει περαιτέρω τον συγκεκριμένο τίτλο και να τον λάβει υπ' όψη μερικώς.¹⁵¹

Αρχικά, ορίστηκε η φύση και εν συνεχεία η έκταση της συμφωνίας, η οποία θεωρήθηκε ότι αφορούσε κυρίως αλιευτικές δραστηριότητες και δεν θα μπορούσε να είναι προσδιοριστική των θαλάσσιων συνόρων, ωστόσο αποτέλεσε τον δείκτη για ένα μέρος των συνόρων. Όσον αφορά τα υπόλοιπα τμήματα των θαλάσσιων συνόρων, το Δικαστήριο εφήρμοσε τη μεθοδολογία των τριών σταδίων, με την κατασκευή αρχικά μιας προσωρινής γραμμής με την μέθοδο των ίσων αποστάσεων, στη συνέχεια

¹⁵⁰ Manuel Rodriguez Cuadros, *Maritime Delimitation with Equity: The Case of Peru Vs. Chile*, Universidad Tecnologica de Peru, 2011, p.23

¹⁵¹ A. Mark Weisburd, *Failings of the International Court of Justice*, Oxford University Press, 1 Δεκ 2015, p.315

ακολούθησε η προσαρμογή της γραμμής στις ιδιαίτερες περιστάσεις και τέλος διεξήγαγε τεστ αναλογικότητας στα αντίστοιχα μερίδια ακτών.¹⁵²

Αφού λοιπόν όρισε τη πορεία των θαλάσσιων συνόρων μεταξύ των μερών, απέφυγε να καθορίσει περαιτέρω τις ακριβείς γεωγραφικές συντεταγμένες, για τις οποίες θα αποφάσιζαν τα δυο μέρη με βάση τις κατευθύνσεις της δικαστικής απόφασης και το πνεύμα καλής γειτονίας.¹⁵³

Η διευθέτηση αυτής της διαφοράς είχε ως αποτέλεσμα την οριοθέτηση της θαλάσσιας συνοριογραμμής μεταξύ Χιλής και Περού μέσα από την αξιολόγηση των σχετικών τίτλων που επικαλέστηκαν οι δύο χώρες. Ενδιαφέρον είναι ότι εν προκειμένω οι ιστορικοί τίτλοι Διακηρύξεων που αξιολογήθηκαν από το Δικαστήριο, αφού εξετάστηκε η φύση, η γλώσσα του κειμένου, η λεπτομέρεια των προβλέψεων, η έκταση που κάλυπτε καθώς και η πρόθεση των μελών για δέσμευση, κρίθηκε ότι δεν θα μπορούσαν να ληφθούν υπ' όψη ως δεσμευτική συμφωνία επίλυσης του ζητήματος οριοθέτησης και ως εκ τούτου το Δικαστήριο προέβη σε νέα διευθέτηση¹⁵⁴.

Προστίθενται επομένως ολοένα και περισσότερα, αυστηρότερα κριτήρια και προϋποθέσεις προκειμένου να εκλάβει το Διεθνές Δικαστήριο τα δικαιώματα που προκύπτουν ολοκληρωμένα ως ιστορικά δικαιώματα που απορρέουν από αντίστοιχους τίτλους.

4.B.8. Το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης αλλά και το Διεθνές Διαιτητικό Δικαστήριο, έχοντας πλέον σχηματίσει μία σχετικά ολοκληρωμένη εικόνα της θέσης των ιστορικών τίτλων στην διευθέτηση των διαφορών, τουλάχιστον ως προς το τμήμα που αφορά τις προϋποθέσεις ανίχνευσης ενός τίτλου και την σχέση αυτού με την μακροχρόνια πρακτική (effectivites), προέβη στην κρίση μίας ακόμη διαφοράς θαλάσσιων συνόρων που ανέκυψε ανάμεσα στον Μαυρίκιο και το Ηνωμένο Βασίλειο.

¹⁵² Όπως διατυπώθηκε εν πρώτοις στην υπόθεση της Μαύρης Θάλασσας (Ρουμανία-Ουκρανία) : “*First – establish a provisional delimitation line : “[A]n equidistance line will be drawn unless there are compelling reasons that make this unfeasible in the particular case... ”. Second – consider factors calling for an adjustment to the provisional line in order to achieve an equitable result. Third – verify the line by applying a “disproportionality” test*”, Maritime Boundary Delimitation: Recent ICJ Jurisprudence –Nicaragua v Colombia; Peru v Chile, 2014

¹⁵³ <http://www.icj-cij.org>, Maritime Dispute (Peru v. Chile), Summary of the Judgment of 27 January 2014

¹⁵⁴ David Joseph Attard, Malgosia Fitzmaurice, Norman Martinez, *The IMLI Manual on International Maritime Law: Volume I: the Law of the Sea*, Oxford University Press, 2014, p.636

Η απόφαση της Διαιτησίας μεταξύ Μαυρίκιου και Ηνωμένου Βασιλείου βασίστηκε στη Σύμβαση του Δικαίου της Θάλασσας και εκδόθηκε το Μάρτιο του 2015, αλλάζοντας τα δεδομένα στον Ινδικό Ωκεανό. Το γεγονός που αποτέλεσε αφορμή για τη διεθνή δραστηριοποίηση του Μαυρίκιου συνέβη τον Απρίλιο του 2010, όταν το Ηνωμένο Βασίλειο εξήγγειλε τη μεγαλύτερη παγκοσμίως «Μαρίνα Προστατευόμενης Περιοχής» γύρω από το Αρχιπέλαγος Τσάγος. Το συγκεκριμένο Αρχιπέλαγος είναι ένα από τα 14 εναπομείναντα βρετανικά υπερπόντια εδάφη, που θεωρούνται από το Ηνωμένο Βασίλειο ως Βρετανικό Έδαφος Ινδικού Ωκεανού. Σε αντίθεση με άλλα βρετανικά υπερπόντια εδάφη, όπως το Φώκλαντ και το Γιβραλτάρ, το Αρχιπέλαγος Τσάγος δεν συγκαταλέγεται στον κατάλογο μη αυτοδιοικούμενων περιοχών των Ηνωμένων Εθνών, ενώ είναι ενδεικτικό ότι σήμερα δεν υπάρχει μόνιμος τοπικός πληθυσμός στην περιοχή κατόπιν παρεμβάσεως της Βρετανίας κατά τα έτη 1968 έως 1973.¹⁵⁵

Ωστόσο, την κυριαρχία του Αρχιπελάγους Τσάγος διεκδικούσε πέρα από το Ηνωμένο Βασίλειο και ο Μαυρίκιος, ο οποίος και υπήγαγε τη διαφορά στη Διεθνή Διαιτησία. Αξιοσημείωτο είναι ότι στο μεγαλύτερο νησί του υπό αμφισβήτηση Αρχιπελάγους, ήδη από τα τέλη του 1960, έχει παραχωρήσει έδαφος με μίσθωση το Ηνωμένο Βασίλειο στις Ηνωμένες Πολιτείες.¹⁵⁶ Λαμβάνοντας τα παραπάνω υπόψη, αλλά και τις παρακάτω εκτεθείσες σκέψεις, το Διαιτητικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η δήλωση του Ηνωμένου Βασιλείου περί Μαρίνας Προστατευόμενης Περιοχής ήταν παράνομη, καθώς πριν την πραγματοποίησή της δεν προσμετρήθηκε το δικαίωμα γνώμης και απόφασης του Μαυρίκιου.

Κατά τη διαδικασία Διαιτησίας, ο Μαυρίκιος ισχυρίστηκε αρχικά ότι η Αγγλία δεν διέθετε το δικαίωμα κήρυξης τέτοιου είδους ζώνης (προστατευόμενης) στο Αρχιπέλαγος Χάγος, καθώς με βάση τη Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας¹⁵⁷, μόνο τα παράκτια κράτη διαθέτουν ένα τέτοιο δικαίωμα και το Ηνωμένο Βασίλειο

¹⁵⁵ Carlos Iván Fuentes, *Normative Plurality in International Law: A Theory of the Determination of Applicable Rules*, Springer, 2 Σεπ 2016

¹⁵⁶ Σχετικά με τη μεταβίβαση των νησιών του Αρχιπελάγους και την υποχρεωτική μετακίνηση των κατοίκων βλ. David Vine, *Island of Shame: The Secret History of the U.S. Military Base on Diego Garcia*, Princeton University Press, 2011

¹⁵⁷ UNCLOS, Art.211 "Pollution from vessels"

4. Coastal States may, in the exercise of their sovereignty within their territorial sea, adopt laws and regulations for the prevention, reduction and control of marine pollution from foreign vessels, including vessels exercising the right of innocent passage. Such laws and regulations shall, in accordance with Part II, section 3, not hamper innocent passage of foreign vessels"

δεν ήταν ένα από αυτά. Επίσης, επικαλέστηκε ακόμη πλήθος διατάξεων ουσιαστικού δικαίου της Σύμβασης για τη Θάλασσα, οι οποίες παραβιάστηκαν με τη δήλωση αυτή.¹⁵⁸

Το Ηνωμένο Βασίλειο από την άλλη πλευρά, ισχυρίστηκε ότι είχε νόμιμο τίτλο κυριαρχίας στη περιοχή, τον οποίο του παραχώρησε ο Μαυρίκιος το 1965. Τα ιστορικά στοιχεία όμως της υπόθεσης υποδεικνύουν ότι η νομιμότητα και η εγκυρότητα του επικληθέντος τίτλου τίθενται υπό αμφισβήτηση. Ειδικότερα, το 1960, όταν ο Μαυρίκιος αναζητούσε έντονα την ανεξαρτησία του από την αποικιοκρατία των Άγγλων (απέκτησαν την αποικία από τους Γάλλους κατά τους Ναπολεόντιους πολέμους), η Αμερική, η οποία ήδη είχε ξεχωρίσει το μεγαλύτερο εκ των νησιών του Αρχιπελάγους ως ιδανική τοποθεσία στρατιωτικών επιχειρήσεων, από κοινού με το Ηνωμένο Βασίλειο αποφάσισαν να χρησιμοποιήσουν οι ίδιοι τα νησιά του, χωρίς την εμπλοκή των επαναστατημένων Μαυρικιανών. Έτσι, το 1964 αποφασίστηκε ότι θα έπρεπε το Αρχιπέλαγος Χάγος να διαχωριστεί από τον Μαυρίκιο. Ένα χρόνο αργότερα, το 1965, επετεύχθη συμφωνία μεταξύ Μαυρίκιου και Ηνωμένου Βασιλείου, με βάση την οποία το Αρχιπέλαγος θα παραχωρούνταν στο Ηνωμένο Βασίλειο και θα επιστρεφόταν όταν δεν θα χρειαζόταν πια για τις αμυντικές του ανάγκες. Οι ντόπιοι κάτοικοι θα μετατοπίζονταν, παίρνοντας ως αντάλλαγμα για την μετακίνησή τους αποζημίωση και εξαγορά των καλλιεργούμενων εκτάσεων που κατείχαν. Μετέπειτα καταμετρήσεις αναφέρουν ότι οι κάτοικοι του Τσάγος που μετακινήθηκαν ακούσια στον Μαυρίκιο και στις Σεϋχέλλες υπολογίζονται στους 1,328 με 1,522 και 232 αντίστοιχα, λαμβάνοντας υπόψη πάντοτε το πιο αισιόδοξο σενάριο.¹⁵⁹ Τρία χρόνια αργότερα, το 1968, το Ηνωμένο Βασίλειο χορήγησε στο Μαυρίκιο την ανεξαρτησία του, ώστε να καταστεί από αποικιοκρατούμενη περιοχή ελεύθερο κράτος. Θα πρέπει βέβαια να σημειωθεί ότι το 1966, ο Γενικός Γραμματέας Ηνωμένων Εθνών είχε καταδικάσει τη συμφωνία του Ηνωμένου Βασιλείου για διαχωρισμό του Αρχιπελάγους από το Μαυρίκιο προκειμένου να εκπληρωθούν στρατιωτικοί σκοποί. Με βάση τα παραπάνω περιστατικά, ο Μαυρίκιος ισχυρίστηκε ενώπιον του Διαιτητικού Δικαστηρίου ότι ο τίτλος κυριαρχίας που απέκτησε το Ηνωμένο Βασίλειο μέσω της υπογραφής της Συμφωνίας του 1960, αποτελούσε

¹⁵⁸James A. Green, *The Persistent Objector Rule in International Law*, 2016, Oxford University Press, p.112

¹⁵⁹Richard Gifford & Richard P. Dunne, *A Dispossessed People: The Depopulation of the Chagos Archipelago 1965–1973*, 20 *POPULATION, SPACE AND PLACE* 37 (2014)

προϊόν εκβιασμού και καταχρηστικής συμπεριφοράς από την Αγγλική πλευρά.¹⁶⁰ Ως εκ τούτου, ο τίτλος αυτός ήταν άκυρος και η κυριαρχία του Αρχιπελάγους ανήκε στο Μαυρίκιο, οι εκτοπισμένοι κάτοικοι του οποίου μήνυσαν το Ηνωμένο Βασίλειο για το λόγο αυτό. Ωστόσο, ως προς την ύπαρξη και ισχύ τελικά ή μη τίτλου κυριαρχίας για τη θαλάσσια αυτή περιοχή, το Διαιτητικό Δικαστήριο αμφισβητήθηκε στη βάση του Δικαίου της Θάλασσας εάν έχει την απαραίτητη δικαιοδοσία να κρίνει.¹⁶¹

Ο Μαυρίκιος δικαιώθηκε από το Διεθνές Διαιτητικό Δικαστήριο και το Ηνωμένο Βασίλειο καταδικάστηκε για τη παραβίαση πολλών εκ των άρθρων της Σύμβασης για τη Θάλασσα. Ωστόσο, ένα από τα βασικότερα ζητήματα που έθεσε η συγκεκριμένη απόφαση ήταν η εγκυρότητα ενός τίτλου κυριαρχίας που προκύπτει από Συμφωνία μεταξύ των μερών. Με βάση λοιπόν τα προδιατυπωθέντα, ο ιστορικός τίτλος υπό επίκληση που πηγάζει από Συμφωνία, θα πρέπει να εξετάζεται για την εγκυρότητά του με βάση στοιχεία που καθιστούν έγκυρη μία Σύμβαση Διεθνούς Δικαίου. Μερικά εκ των στοιχείων αυτών θα πρέπει να είναι η ελεύθερη βούληση των μερών, η καλή πίστη και η έλλειψη εκβιασμού, πλάνης και απάτης των συμβαλλομένων¹⁶². Όπως ακριβώς υποδηλώνεται και από την προγενέστερη διεθνή νομολογία, δεν αρκεί η τυπική αρτιότητα ενός τίτλου κυριαρχίας, αλλά θα πρέπει να εξετάζονται και συμπληρωματικά στοιχεία προκειμένου να εξακριβωθεί η ισχύς του, καθιστώντας ολόένα και δυσχερέστερη την υποστήριξη των επιχειρημάτων των κρατών περί υπάρξεως ιστορικών τίτλων και δικαιωμάτων.¹⁶³

4.B.9. Το ίδιο έτος, (2015) μία δεύτερη απόφαση που καθόριζε κυριαρχικά δικαιώματα δημοσιεύτηκε, ωστόσο, δεν επρόκειτο αυτή τη φορά για θαλάσσιες, αλλά για εδαφικές διεκδικήσεις. Αναλυτικότερα, το Νοέμβριο του έτους 2010, η Κόστα Ρίκα άσκησε προσφυγή κατά της Νικαράγουα, με στόχο να υπαγάγει στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης την διαφορά που είχε ανακύψει μεταξύ τους και αφορούσε ορισμένες δραστηριότητες που πραγματοποίησε η Νικαράγουα στην περιοχή των

¹⁶⁰ Chagos Marine Protected Area Arbitration (Mauritius v. United Kingdom), Case number 2011-03, <https://pcacases.com>

¹⁶¹ *Ibid.*

¹⁶² Σχετικά με τους όρους του «εκβιασμού» του Μαυρίκιου για την απονομή ανεξαρτησίας βλ. : Peter H. Sand , The Chagos Archipelago Cases: Nature Conservation Between Human Rights and Power Politics, 2013 p.2 και John O. Wright, Record of a Conversation between Prime Minister Harold Wilson and the Premier of Mauritius, Sir Seewoosagur Ramgoolam, at No.10 Downing Street at 10 a.m. on Thursday, September 23, 1965, Records of the Prime Minister's Office (1965), PREM 13/3320, Kew National Archives.

¹⁶³ *Ibid.*

συνόρων μεταξύ των δύο χωρών. Η αίτηση της Κόστα Ρίκα στο Διεθνές Δικαστήριο περιλάμβανε ισχυρισμούς της περί εισβολής και κατάληψης εδάφους της στην περιοχή των συνόρων από τη Νικαράγουα. Μάλιστα, ισχυρίστηκε ότι η τελευταία όχι μόνο εισέβαλε στο έδαφός της, αλλά διεπράξε και ενέργειες κυριαρχικής φύσης, δηλαδή έσκαψε ένα κανάλι εκεί, ενώ διεξήγαγε κι άλλα έργα όπως αυτό της εκβάθυνσης του ποταμού Σαν Χουάν, παραβιάζοντας έτσι το Διεθνές Δίκαιο πολλαπλώς.¹⁶⁴

Η Κόστα Ρίκα αιτήθηκε κι έλαβε και εντολή προσωρινών μέτρων για τις παραπάνω δραστηριότητες της Νικαράγουα, ενώ το Δεκέμβριο του 2012 η Νικαράγουα αντεπιτιθέμενη υπέβαλε κι εκείνη στο Διεθνές Δικαστήριο προσφυγή κατά της Κόστα Ρίκα για την κατασκευή ενός δρόμου στην Κόστα Ρίκα κατά μήκος του ποταμού Σάν Χουάν, στα σύνορα δηλαδή των δύο χωρών. Ως βάση της προσφυγής της η Νικαράγουα κατήγγειλε ότι κατά την κατασκευή του ως άνω δρόμου, η Κόστα Ρίκα παραβίασε την κυριαρχία της και προκάλεσε τεράστια περιβαλλοντική ζημία, αθετώντας έτσι τις υποχρεώσεις της που πηγάζουν εκ του Διεθνούς Δικαίου. Όπως ήταν φυσικό, οι δύο προσφυγές υπήχθησαν σε συνεκδίκαση.¹⁶⁵

Όσον αφορά τη διαδικασία του Δικαστηρίου, κρίθηκε ότι αυτή ήταν αδιαμφισβήτητα θεμελιωμένη στη βάση της Συνθήκη της Μπογκοτά και στις εκατέρωθεν δηλώσεις των δύο κρατών, με τις οποίες αναγνωρίστηκε αυτή ως υποχρεωτική.

Ως προς τα ουσιαστικά ζητήματα της υπόθεσης, το Διεθνές Δικαστήριο προέβη αρχικά σε κάποιες γεωγραφικές διευκρινήσεις των επίμαχων περιοχών, προκειμένου να γίνει αντιληπτή η γεωλογική πολυπλοκότητα του συγκεκριμένου σημείου που βρίσκεται δίπλα στην Καραϊβική Θάλασσα, στο ποταμό Σαν Χουάν και στη λίμνη Νικαράγουα. Στην περιοχή αυτή λοιπόν, ήδη από το 1857 παρατηρούνταν διαφωνίες που οδήγησαν ακόμη και σε εχθροπραξίες μεταξύ των δύο κρατών, τα οποία κατέληξαν στη σύναψη της λεγόμενης Συνθήκης των Ορίων του 1858. Η εν λόγω Συνθήκη αντιμετώπισε το ζήτημα των συνόρων, καθορίζοντας την πορεία τους από τον Ειρηνικό Ωκεανό έως τη Καραϊβική θάλασσα. Με βάση την ως άνω συναφθείσα σύμβαση, η Νικαράγουα αποκτούσε πλήρη κυριαρχικά δικαιώματα (*dominium* και *Imperium*) στα ύδατα του ποταμού Σαν Χουάν, ωστόσο παραχωρούνταν ταυτόχρονα

¹⁶⁴ Dispute regarding Navigational and Related Rights (Costa Rica v. Nicaragua), Summary of the Judgment of 13 July 2009, <http://www.icj-cij.org>,

¹⁶⁵ Lee Jing, *Preservation of Ecosystems of International Watercourses and the Integration of Relevant Rules: An Interpretative Mechanism to Address the Fragmentation of International Law*, Martinus Nijhoff Publishers, 2014, p.74

πλήρες δικαίωμα ελεύθερης ναυσιπλοΐας στην Κόστα Ρίκα επί των όχθων ποταμού, προκειμένου να εξυπηρετούνται οι εμπορικές δραστηριότητες του κράτους. Εντούτοις, παρά την πλήρη παραχώρηση του ποταμού στη Νικαράγουα, αυτή προέβη σε συνεχείς παραβιάσεις και προκλήσεις. Το αποτέλεσμα ήταν, σχεδόν τριάντα χρόνια αργότερα, το Δεκέμβριο του 1886, να υπογραφεί μία δεύτερη συμφωνία μεταξύ των κρατών, με βάση την οποία η ισχύς και το κύρος του ιστορικού τίτλου, της Συνθήκης των Ορίων του 1858¹⁶⁶, καθώς και διάφορα άλλα σημεία διαμάχης και αμφισβήτησης μεταξύ των δύο χωρών, υπεβλήθησαν σε διαιτησία με Διαιτητή τον τότε Πρόεδρο των ΗΠΑ (Grover Cleveland). Ο Πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών, στην απόφαση του το 1888 επικύρωσε την ισχύ της Συνθήκης - Διμερούς Συμφωνίας του 1858 και των προβλέψεών της και οι δύο χώρες προχώρησαν αμέσως μετά στη Σύσταση δύο εθνικών επιτροπών Οριοθέτησης, με τη συμμετοχή μηχανικών. Οι δύο αυτές επιτροπές θα είχαν ευρεία αρμοδιότητα λήψης αποφάσεων, οι οποίες μάλιστα θα ήταν και οριστικές.

Μετά την ολοκλήρωση του παραπάνω έργου και την έκδοση πέντε δεσμευτικών κατά τα ανωτέρω αποφάσεων της Επιτροπής, νέες διαμάχες ανάμεσα στα δυο κράτη ξέσπασαν το 1980, σχετικά με την ακριβή έκταση του δικαιώματος ναυσιπλοΐας της Κόστα Ρίκα, όπως αυτό είχε θεσπιστεί από τη Συνθήκη Ορίων του 1858. Η συγκεκριμένη διαφορά υπεβλήθη επίσης στο Διεθνές Δικαστήριο το 2005, το οποίο τρία χρόνια αργότερα, με απόφασή του διασαφήνισε τα όρια του δικαιώματος της Κόστα Ρίκα για ναυσιπλοΐα στον ποταμό και της Νικαράγουα για την ρύθμισή της. Δύο χρόνια αργότερα, το 2010, η Νικαράγουα ξεκίνησε τα έργα επί του ποταμού Σαν Χουάν για την εκβάθυσή του και την καλύτερη διέλευση των πλοίων, αλλά και κάποια άλλα στη γύρω περιοχή, τα οποία αποτέλεσαν και το εφαλτήριο για την υποβολή της διαφοράς από τη Κόστα Ρίκα αυτή τη φορά, στο Διεθνές Δικαστήριο. Επιπλέον, η Κόστα Ρίκα ισχυρίστηκε ότι η Νικαράγουα επιχείρησε τη διάνοιξη

¹⁶⁶ Ονομάζεται Συνθήκη Cañas-Jerez Treaty και τέθηκε σε ισχύ στις 15 Απριλίου 1858, ως μοναδικός τρόπος επίλυσης των εντάσεων που είχαν δημιουργηθεί στα σύνορα Νικαράγουα- Κόστα Ρίκα. Τη Συνθήκη διαπραγματεύτηκαν ο Máximo Jerez από το κράτος της Νικαράγουα και ο José María Cañas από την Κόστα Ρίκα. Το περιεχόμενο της Συνθήκης θεμελιώνει ένα σύνορο ανάμεσα στις δύο χώρες που ξεκινούσε από το νότιο άκρο της λίμνης Νικαράγουα, προχωρούσε κατά μήκος του ποταμού Σαν Χουάν. Η εν λόγω Συνθήκη θέτει το όριο στην δεξιά πλευρά της όχθης, απονέμοντας τον ποταμό στην Νικαράγουα αλλά παρέχοντας ταυτόχρονα δικαιώματα εμπορικής ναυσιπλοΐας στη Κόστα Ρίκα. Η φύση των παραπάνω δικαιωμάτων αποτέλεσε αντικείμενο έρευνας από το Διεθνές Δικαστήριο. Περισσότερα σχετικά με τη Συνθήκη των Ορίων :Treaty of Territorial Limits between Costa Rica and Nicaragua, signed at San José, 15 April 1858 Oxford University Press, Oxford Historical Treaties.

καναλιού στο έδαφός της, όπου απέστειλε και στρατιωτικές δυνάμεις, αλλά και άλλο τεχνικό προσωπικό. Σε απάντηση η Νικαράγουα προέβαλε ότι απλώς πραγματοποίησε έργα καθαρισμού ενός ήδη υπάρχοντος καναλιού επί του δικού της εδάφους.¹⁶⁷

Η Κόστα Ρίκα, κατόπιν όλων αυτών, το 2010, όπως προαναφέρθηκε, προέβη στη διάνοιξη ενός δρόμου, κατά μήκος των συνόρων της με τη Νικαράγουα, ο οποίος κι ακολουθεί την ροή του ποταμού Σαν Χουάν. Ένα χρόνο αργότερα, κήρυξε σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης την περιοχή των συνόρων, οπότε δεν προέβη σε εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων όπως όφειλε να έχει κάνει πριν την κατασκευή του δρόμου.

Με βάση τα προπαρατεθέντα γεγονότα, έγινε αντιληπτό, ότι η Νικαράγουα είχε πραγματοποιήσει ένα πλήθος έργων στο υπό αμφισβήτηση έδαφος, ωστόσο, η κρίση για την παρανομία αυτών θα μπορούσε να επέλθει μόνο κατόπιν διαπίστωσης του κυρίαρχου κράτους στην περιοχή.

Προκειμένου, επομένως, να διευθετήσει το ζήτημα της κυριαρχίας των δύο χωρών, το Δικαστήριο ανέτρεξε στην προ διακοσίων χρόνων συναφθείσα Συνθήκη του 1858 καθώς και στην μετέπειτα ερμηνεία της από τον Πρόεδρο των ΗΠΑ και από τις Επιτροπές Οριοθέτησης. Στην προσπάθεια αξιολόγησης κι εκτίμησης των στοιχείων που είχε στη διάθεση του το Δικαστήριο, διαπίστωσε ότι οι δορυφορικές και αεροφωτογραφίες και οι χάρτες που επικαλείται η Νικαράγουα, καθώς και οι ένορκες βεβαιώσεις, είναι ανεπαρκείς για την απόδειξη των ισχυρισμών της περί καθαρισμού υπάρχοντος δικού της καναλιού. Επίσης, οι κυριαρχικές δραστηριότητές της στη περιοχή, το κριτήριο δηλαδή «effectivités», το οποίο αναλύθηκε σε προηγούμενη υπόθεση¹⁶⁸, δεν αποτελούσαν αποδεικτικό στοιχείο τέτοιου βαθμού που θα μπορούσε να εξουδετερώσει τον ιστορικό τίτλο κυριαρχίας της Κόστα Ρίκα, που είχε θεμελιωθεί με την διμερή Συνθήκη ορίων του 1858. Απέδωσε επομένως το Δικαστήριο την κυριαρχία επί του αμφισβητούμενου εδάφους στην Κόστα Ρίκα. Ενώ ακόμη, κρίθηκε ότι η εκσκαφή του καναλιού και η στρατιωτική παρουσία της Νικαράγουα σε αυτή τη περιοχή αποτέλεσαν παραβίαση της εθνικής κυριαρχίας της Κόστα Ρίκα.¹⁶⁹

¹⁶⁷ Philip Marshall Brown, *Costa Rica v. Nicaragua*, *The American Journal of International Law*, Vol. 11, No. 1, American Society of International Law, 1917 p. 156-160

¹⁶⁸ Βλ. Παραπ. σελ 17

¹⁶⁹ Serena Forlati, *The International Court of Justice: An Arbitral Tribunal or a Judicial Body?*, Springer, 23 Ιουν 2014, p.41-65

Σχετικά με το δικαίωμα ναυσιπλοΐας της Κόστα Ρίκα, το Δικαστήριο έκρινε ότι παραδεκτός και βασίμως προβλήθηκε, στηριζόμενο σε δύο από το πλήθος περιστατικών που είχαν συμβεί σε πολίτες της Κόστα Ρίκα κατά την πλεύση στις όχθες του ποταμού Σαν Χουάν, τα οποία αποτελούσαν παραβίαση της ελευθερίας που είχε χορηγηθεί με τη σύναψη της Συνθήκης του 1858.

Αφού κατέληξε στην διαπίστωση των παραβιάσεων της Νικαράγουα και στην επιβολή υποχρέωσης αποκατάστασης της ζημίας, το Δικαστήριο προχώρησε στην κρίση της αντίθετης προσφυγής της Νικαράγουα κατά της Κόστα Ρίκα για τις εργασίες κατασκευής δρόμου κατά μήκος των συνόρων και του ποταμού Σαν Χουάν. Τα επιχειρήματα της προσφεύγουσας αντλούνταν κυρίως από το Περιβαλλοντικό Δίκαιο και αφορούσαν την μη τήρηση προηγούμενης διαδικασίας (μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων) πριν τη πραγματοποίηση ενός τεράστιου έργου. Το Δικαστήριο, αφού παρέθεσε το πλήθος των υποχρεώσεων πρόληψης περιβαλλοντικών ζημιών από τα κράτη, δεν θεώρησε ότι η Κόστα Ρίκα είχε τηρήσει την υποχρέωσή της αυτή. Δεδομένου μάλιστα του μεγέθους του έργου, αλλά και της θέσης του δίπλα στο ποταμό το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η κατασκευή του δρόμου από την Κόστα Ρίκα εμπεριείχε τον κίνδυνο σημαντικών διασυνοριακών βλαβών.¹⁷⁰

Κρίθηκε επομένως, ότι η Κόστα Ρίκα ήταν υποχρεωμένη να διεξαγάγει μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων πριν από την έναρξη των κατασκευαστικών έργων αλλά και κατά τη διάρκεια τους. Η υποχρέωση αυτή δεν κάμπτεται ούτε από τη θέση της χώρας σε κατάσταση ανάγκης. Η Κόστα Ρίκα είχε παραβιάσει τις υποχρεώσεις της εκ του Διεθνούς Δικαίου, όπως αξιολόγησε το Δικαστήριο, ωστόσο, όσον αφορά την επίκληση παραβίασης και της Συνθήκης του 1858, την οποία επικαλέστηκε η Νικαράγουα, το Δικαστήριο έκρινε ότι η Συνθήκη των Ορίων δεν χορηγεί στη Νικαράγουα δικαιώματα στην επικράτεια της Κόστα Ρίκα, όπου βρίσκεται ο δρόμος. Ως εκ τούτου, δεν υπείχε η Κόστα Ρίκα υποχρέωση κοινοποίησης (προβλεπόταν στη Συνθήκη) απέναντι στη Νικαράγουα, των εργασιών κατασκευής δρόμου που διενεργούσε στο έδαφος της.¹⁷¹

Η κρίση του Δικαστηρίου στην ανωτέρω υπόθεση βασίστηκε εν πολλοίς στην ισχύ της Συνθήκης των κρατών, που συνήφθη το 1858. Η συγκεκριμένη συνθήκη

¹⁷⁰ Manuel A. Gómez, *Costa Rica v. Nicaragua (excerpts)*, Harvard Law School, H2O, 2016

¹⁷¹ Dispute regarding Navigational and Related Rights (Costa Rica v. Nicaragua), Summary of the Judgment of 13 July 2009, <http://www.icj-cij.org>,

εφαρμόστηκε έως και διακόσια χρόνια αργότερα, ερμηνευόμενη από κανόνες Διεθνούς Δικαίου του τότε και του σήμερα. Με βάση αυτή, το Διεθνές Δικαστήριο απέδωσε τον τίτλο κυριαρχίας της υπό αμφισβήτηση περιοχής στη Κόστα Ρίκα, ενώ παράλληλα έκρινε θετικά ως προς την ύπαρξη προσβολής από τη Νικαράγουα του δικαιώματος ναυσιπλοΐας της Κόστα Ρίκα επί των υδάτων του ποταμού Σαν Χουάν. Κατά την αξιολόγηση του ιστορικού αυτού τίτλου, το Δικαστήριο αντιμετώπισε μία σύγκρουση των προβλεπόμενων σε αυτόν, με την πρακτική ενός εκ των συμβαλλομένων κρατών. Προέβη ως εκ τούτου στην επιλογή επίλυσης του ζητήματος με την επίρρωση της ισχύος του τίτλου (Συνθήκη του 1858), ερμηνεύοντάς τον υπό το φώς της χρονικής εξέλιξης της υπόθεσης και όχι σύμφωνα με τον χρόνο σύναψής του, όπως προέβλεπε η πάγια νομολογιακή θέση¹⁷². Φαίνεται λοιπόν, ότι ενώ στην παραπάνω υπόθεση μεταξύ Νικαράγουα και Κολομβίας το Δικαστήριο χρησιμοποίησε για την ερμηνεία του τίτλου (Συνθήκης) στοιχεία όπως το “effectivites”, στη συγκεκριμένη περίπτωση όπου τα δύο αυτά συγκρούονταν, επέλεξε την εφαρμογή της Συνθήκης ως δεσμευτικού ιστορικού τίτλου, ολοκληρώνοντας την ερμηνεία του με βάση μεταγενέστερα ιστορικά και νομικά γεγονότα. Η παραπάνω νομολογιακή θέση (εξελικτικής ερμηνείας μίας Συνθήκης-Τίτλου) ενδέχεται σύμφωνα με τους σύγχρονους μελετητές να προκαλέσει την αναπτυξη αρκετών θεωριών και αναλύσεων επί της ορθότητας και της εφαρμογής της¹⁷³.

4.B.10. Τέλος, η πιο πρόσφατη και ίσως η πιο πολύκροτη απόφαση στο ζήτημα της χρήσης των ιστορικών τίτλων στις διεκδικήσεις των κρατών, απόφαση μάλιστα που σφράγισε τα νομολογιακά δεδομένα ενός περίπου αιώνα, δημοσιεύτηκε από το Διαιτητικό Δικαστήριο τον Ιούλιο του 2016, υπέρ των Φιλιππίνων και κατά της Κίνας.¹⁷⁴

Η Κίνα, βασιζόμενη σε έναν αυθεντικό χάρτη που για πρώτη φορά εμφανίστηκε το 1948 και απεικόνιζε την γραμμή των εννέα σημείων, διεκδίκησε μία περιοχή τη Νότιας Σινικής Θάλασσας, στην οποία μάλιστα ασκούσε αλιευτικές και άλλες

¹⁷² Ήδη από την Υπόθεση της Νήσου Πάλμας ο δικαστής Huber διατύπωσε την άποψη ότι θα πρέπει μία Συνθήκη να ερμηνεύεται υπό το φώς του δικαίου της σύναψης της και όχι του ισχύοντος κατά την υποβολή της διαφοράς στο Δικαστήριο. *Island of Palmas case (Netherlands, U.S.A.)*, United Nations, 2 Reports of International Arbitral Awards 845

¹⁷³ Yoshifumi Tanaka, *Navigational Rights on the San Juan River: A Commentary on the Costa Rica v. Nicaragua Case*, The Hague Justice Portal, 2015 p.9-10

¹⁷⁴ Jane Perlez, *Tribunal Rejects Beijing's Claims in South China Sea*, The New York Times, July 12, 2016

δραστηριότητες. Οι Φιλιππίνες αντέδρασαν, προσφεύγοντας μονομερώς στη Διαιτησία, υπό τη Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας. Επιχειρώντας να μη συμμετάσχει στη Διαιτησία αυτή, η Κίνα ισχυρίστηκε ότι το Δικαστήριο δεν είχε τη δικαιοδοσία να κρίνει την υπόθεση. Το επιχείρημα της Κίνας βασίστηκε στη διάταξη του άρθρου 298 της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας, όπου προβλέπεται ότι εξαιρούνται από τη Θαλάσσια Διαιτησία οι διαφορές που αφορούν ιστορικούς τίτλους και ιστορικά ύδατα. Ωστόσο, εν προκειμένω, σύμφωνα με τις Φιλιππίνες δεν επρόκειτο για τέτοιου είδους διαφορά αφού ο Χάρτης τον οποίο επικαλούνταν η Κίνα για την οριοθέτηση της Σινικής Θάλασσας δεν αποτελούσε ιστορικό τίτλο.¹⁷⁵

Αιτία της προσφυγής των Φιλιππίνων στο Διαιτητικό Δικαστήριο τον Ιανουάριο του 2013, αποτέλεσε η συμπεριφορά της Κίνας στη Νότια Σινική Θάλασσα. Σύμφωνα με τον εκπρόσωπο της φιλιππινέζικης κυβέρνησης οι κινεζικές αξιώσεις στη Νότια Σινική Θάλασσα παραβίαζαν τη Σύμβαση του ΟΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας, την οποία έχουν υπογράψει και οι δύο χώρες. Ο ίδιος μετά την προσφυγή δήλωσε επιπλέον ότι η χώρα του είχε εξαντλήσει «σχεδόν όλα τα πολιτικά και διπλωματικά μέσα» για την ειρηνική επίλυση των πολυετών διαφωνιών της Μανίλα με το Πεκίνο για τα ύδατα της Νότιας Σινικής Θάλασσας. Από την άλλη πλευρά, η Κίνα τον Φεβρουάριο του ίδιου έτους δήλωσε επισήμως ότι αρνείται να συμμετέχει στη Διαιτητική Διαδικασία. Ήδη από το 2006 είχε κάνει Δήλωση υπό το άρθρο 298¹⁷⁶ της

¹⁷⁵ The South China Sea Arbitration, Award of 12 July 2016, PCA,p.79-80

¹⁷⁶ Article 298 of the UNCLOS provide that: “1. When signing, ratifying or acceding to this Convention or at any time thereafter, a State may, without prejudice to the obligations arising under section 1, declare in writing that it does not accept any one or more of the procedures provided for in section 2 with respect to one or more of the following categories of disputes:

(a) (i) *disputes concerning the interpretation or application of articles 15, 74 and 83 relating to sea boundary delimitations, or those involving historic bays or titles, provided that a State having made such a declaration shall, when such a dispute arises subsequent to the entry into force of this Convention and where no agreement within a reasonable period of time is reached in negotiations between the parties, at the request of any party to the dispute, accept submission of the matter to conciliation under Annex V, section 2; and provided further that any dispute that necessarily involves the concurrent consideration of any unsettled dispute concerning sovereignty or other rights over continental or insular land territory shall be excluded from such submission;*

(ii) *after the conciliation commission has presented its report, which shall state the reasons on which it is based, the parties shall negotiate an agreement on the basis of that report; if these negotiations do not result in an agreement, the parties shall, by mutual consent, submit the question to one of the procedures provided for in section 2, unless the parties otherwise agree;*

(iii) *this subparagraph does not apply to any sea boundary dispute finally settled by an arrangement between the parties, or to any such dispute which is to be settled in accordance with a bilateral or multilateral agreement binding upon those parties;*

Διεθνούς Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας, με βάση την οποία οι διαφορές, όπως η προκείμενη, που αφορούν αμφισβήτηση κυριαρχίας, δεν δύνανται να κριθούν από το Διαιτητικό Δικαστήριο.¹⁷⁷ Περίπου ένα χρόνο αργότερα, το Διαιτητικό Δικαστήριο απέστειλε στη Κίνα επιστολή, ζητώντας να διευκρινίσει τη θέση της. Η Κίνα, επαναλαμβάνοντας συνεχώς την αρνητική της στάση απέναντι στη μονομερή προσφυγή των Φιλιππίνων, δήλωσε ότι «ούτε αποδέχεται ούτε συμμετάσχει σε αυτήν».

Όσον αφορά το ζήτημα της δικαιοδοσίας του, το Δικαστήριο βασιζόμενο στο άρθρο 288¹⁷⁸ της Συνθήκης του Δικαίου της Θάλασσας, προχώρησε στην εξέταση της

(b) *disputes concerning military activities, including military activities by government vessels and aircraft engaged in non-commercial service, and disputes concerning law enforcement activities in regard to the exercise of sovereign rights or jurisdiction excluded from the jurisdiction of a court or tribunal under article 297, paragraph 2 or 3;*

(c) *disputes in respect of which the Security Council of the United Nations is exercising the functions assigned to it by the Charter of the United Nations, unless the Security Council decides to remove the matter from its agenda or calls upon the parties to settle it by the means provided for in this Convention.*

2. *A State Party which has made a declaration under paragraph 1 may at any time withdraw it, or agree to submit a dispute excluded by such declaration to any procedure specified in this Convention.*

3. *A State Party which has made a declaration under paragraph 1 shall not be entitled to submit any dispute falling within the excepted category of disputes to any procedure in this Convention as against another State Party, without the consent of that party.*

4. *If one of the States Parties has made a declaration under paragraph 1(a), any other State Party may submit any dispute falling within an excepted category against the declarant party to the procedure specified in such declaration.*

5. *A new declaration, or the withdrawal of a declaration, does not in any way affect proceedings pending before a court or tribunal in accordance with this article, unless the parties otherwise agree.*

6. *Declarations and notices of withdrawal of declarations under this article shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations, who shall transmit copies thereof to the States Parties.”*

¹⁷⁷ *Ibid.*

¹⁷⁸ *Article 288 Jurisdiction:*

“1. *A court or tribunal referred to in article 287 shall have jurisdiction over any dispute concerning the interpretation or application of this Convention which is submitted to it in accordance with this Part.*

2. *A court or tribunal referred to in article 287 shall also have jurisdiction over any dispute concerning the interpretation or application of an international agreement related to the purposes of this Convention, which is submitted to it in accordance with the agreement.*

3. *The Seabed Disputes Chamber of the International Tribunal for the Law of the Sea established in accordance with Annex VI, and any other chamber or arbitral tribunal referred to in Part XI, section 5, shall have jurisdiction in any matter which is submitted to it in accordance therewith.*

ύπαρξής της ή μη, εκδίδοντας και τη προβλεπόμενη σχετική απόφαση. Τον Ιούλιο του 2015, προέβη στην έκδοση απόφασης επί του παραδεκτού και της δικαιοδοσίας, στην οποία έκρινε ότι είχε τη δικαιοδοσία να κρίνει τη διαφορά, κάνοντας δεκτά επτά από τα αιτήματα των Φιλιππίνων.

Σχετικά με τα ουσιαστικά θέματα της υπόθεσης το Δικαστήριο εξέτασε σε βάθος τους ισχυρισμούς της Κίνας, οι οποίοι βέβαια ουδέποτε ανεφέρθησαν ενώπιον της Διαιτητικής Διαδικασίας. Μόνο γνωστοποιήθηκαν μέσα από δηλώσεις και επιστολές εκπροσώπων της χώρας, πάντοτε υπό την επιφύλαξη της μη συμμετοχής και αποδοχής της Διαιτησίας. Ειδικότερα, η Κίνα υποστήριξε το επιχείρημα της «γραμμής με εννέα παύλες» (απεικονίζονταν επάνω σε κάποιους χάρτες της περιοχής), η οποία κατά την ίδια προσδιόριζε τα θαλάσσια σύνορα της Σινικής θάλασσας. Επίσης διεκδίκησε την ύπαρξη ιστορικών δικαιωμάτων της επί των θαλάσσιων πόρων νότια της Σινικής θάλασσας, σε περιοχή πέρα από τη θαλάσσια ζώνη της και από τα σύνορα που προβλέπονται από την εφαρμοστέα διεθνή Συνθήκη.

Ως εκ τούτου, το Διεθνές Δικαστήριο εξέτασε το ιστορικό υπόβαθρο της Συνθήκης και τις διατάξεις της σχετικά με τις θαλάσσιες ζώνες και κατέληξε ότι στόχος της ήταν να προσδιορίσει επακριβώς και ολοκληρωμένα τα δικαιώματα των κρατών σε αυτές. Κατά τις διαδικασίες διαμόρφωσης της Συνθήκης φάνηκε ότι σε πολλές περιπτώσεις, τα κράτη είχαν επιχειρήσει να διατηρήσουν προϋφιστάμενα δικαιώματα επί θαλάσσιων πόρων και αλιείας σε ζώνη πέραν της δικής τους, ωστόσο τέτοιου είδους αιτήματα είχαν απορριφθεί. Σε λίγες μόνο περιπτώσεις δόθηκε στα κράτη περιορισμένο δικαίωμα πρόσβασης για αλιεία σε αποκλειστική οικονομική ζώνη άλλου κράτους, αλλά σε καμία περίπτωση δεν δόθηκε δικαίωμα εκμετάλλευσης θαλάσσιων πόρων. Με αυτό το σκεπτικό, το Δικαστήριο απέρριψε τον ισχυρισμό της Κίνας περί ιστορικών δικαιωμάτων επί των θαλάσσιων πόρων εκτός της δικής της ζώνης ως ασύμβατο με τον προσδιορισμό των δικαιωμάτων και των ζωνών της όπως αυτές ορίζονται από τη Σύμβαση περί Δικαίου της Θάλασσας.¹⁷⁹ Κρίθηκε επιπλέον,

4. *In the event of a dispute as to whether a court or tribunal has jurisdiction, the matter shall be settled by decision of that court or tribunal*”

¹⁷⁹ Όσον αφορά την Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη και τον ορισμό της έχει υποστηριχτεί ότι: «The accommodation of conflicting uses in the exclusive economic zone often disguises the fact that the exclusive economic zone as defined in the Law of the Sea Convention does not exist. Out of 159 States that have ratified to date the Law of the Sea Convention, at least 106 have attached to their instruments of ratification a declaration of some sort: A brief look through these documents would render immediately obvious the fact that every single State claiming an EEZ – or even contemplating establishing one – has a different understanding of what is the exact extent of the zone and what are

ότι ακόμη και εάν υπήρχαν κάποια ιστορικά δικαιώματα της Κίνας στη περιοχή της Νότιας Σινικής θάλασσας, αυτά είχαν εξαφανιστεί με τη θέση σε ισχύ της Συνθήκης, κατά το μέρος βέβαια που αντιτίθεντο στις ζώνες που προσδιορίστηκαν μέσα από το διεθνές αυτό κείμενο.

Παρά την παραπάνω διαπίστωση, το Διαιτητικό Δικαστήριο προέβη περαιτέρω στην εξέταση εάν τελικά προϋπήρχαν της Συμβάσεως ιστορικά δικαιώματα της Κίνας στην επίδικη περιοχή. Ελήφθησαν για το λόγο αυτό υπ' όψη του δικαστηρίου, αποδεικτικά ότι Κινέζοι ναυτικοί και ψαράδες χρησιμοποιούσαν τα νησιά της νότιας Σινικής θάλασσας. Ωστόσο, μη έχοντας αρμοδιότητα να κρίνει περί κυριαρχίας στα νησιά αυτά, το Δικαστήριο δεν αξιολόγησε τη παραπάνω διαπίστωση για την εξαγωγή συμπεράσματος επί του καθεστώτος τους. Αντιθέτως, όσον αφορά τα ιστορικά δικαιώματα της Κίνας επί των υδάτων, το Διαιτητικό Όργανο απεφάνθη ότι κατά την εποχή πριν τη σύναψη της Σύμβασης, τα ύδατα στην επίμαχη περιοχή θεωρούνταν νομικώς ως ανοιχτή θάλασσα κι επομένως, πλοία κάθε εθνικότητας δικαιούνταν να τη διασχίζουν και να ψαρεύουν.

Ως αποτέλεσμα, το Δικαστήριο συμπέρανε ότι η άσκηση δικαιωμάτων αλιείας και ναυσιπλοΐας από τη Κίνα δεν ήταν τίποτε άλλο παρά η άσκηση της ελεύθερης χρήσης της ανοιχτής θάλασσας, χωρίς να γίνεται αντιληπτή κάποια αποκλειστικότητα της Κίνας ή κάποια προσπάθεια της παρεμπόδισης των ξένων πλοίων από την εξόρυξη φυσικών πόρων στη Νότια Σινική Θάλασσα.

Στην ουσία της υπόθεσης κρίθηκαν επιπροσθέτως και ζητήματα νομιμότητας της δράσης της Κίνας στην περιοχή των Φιλιππίνων. Αφού πρώτα διαπίστωσε ότι κάποιες αμφισβητούμενες περιοχές ανήκαν εντός της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης των Φιλιππίνων, το Διαιτητικό Δικαστήριο έκρινε ότι το σχετικό δικαίωμα της κυρίαρχης χώρας είχε παραβιαστεί από τη Κινέζικη πλευρά μέσα από τις πρακτικές της. Τέτοιες πρακτικές αποτέλεσαν α) η παρεμπόδιση της αλιείας και της εξόρυξης φυσικών πόρων από Φιλιππινέζους (με τη χρήση Κινέζικων σκαφών, τα οποία δημιούργησαν πέραν των άλλων και μεγάλο κίνδυνο σύγκρουσης με αυτά των Φιλιππινέζων), β) η δημιουργία τεχνητών νησιών επί της επίμαχης θαλάσσιας περιοχής και τέλος γ) η

the functions it allows therein.», Gavouneli M., *Functional Jurisdiction in the Law of the Sea*, , Publications on Ocean Development Volume 62, A Series of Studies on the International, Legal, Institutional and Policy Aspects of Ocean Development, 2007 p.90

έλλειψη λήψης μέτρων για τον περιορισμό των Κινέζων ψαράδων που δραστηριοποιούνται παράνομα εντός ξένης ζώνης.

Η δημιουργία τεχνητών νησιών από τις Φιλιππίνες θεωρήθηκε από το Δικαστήριο ως παραβίαση και των περιβαλλοντικών υποχρεώσεων της Κίνας. Η δημιουργία τέτοιου είδους νησιών προκάλεσε μη αναστρέψιμη ζημία στους κοραλλιογενείς ύφαλους, υποβάθμισε το θαλάσσιο οικοσύστημα ενώ δεν λήφθηκε κανένα μέτρο προφύλαξης και διατήρησης σπάνιων ειδών. Ακόμη και οι Κινέζοι ψαράδες, με τις επικίνδυνες πρακτικές ψαρέματος, συνέβαλαν στη καταστροφή του θαλάσσιου περιβάλλοντος για το οποίο υπείχαν υποχρέωση προστασίας.¹⁸⁰

Όπως σαφώς προκύπτει από όλα τα παραπάνω, το Διαιτητικό Δικαστήριο δικαίωσε την προσφεύγουσα χώρα και καταδίκασε τις ενέργειες της Κίνας, η οποία αν και μη συμμετέχουσα στη Διαδικασία, οφείλει να συμμορφωθεί προς αυτήν, καθώς έχει δεσμευτεί να τηρεί τη Διεθνή Σύμβαση της Θάλασσας με καλή πίστη, στη βάση της οποίας κρίθηκαν τα ανωτέρω.

Ως προς τους ιστορικούς τίτλους, η απόφαση Φιλιππίνες – Κίνα δίνει το έναυσμα για τον διαχωρισμό ιστορικών τίτλων και ιστορικών δικαιωμάτων. Στην υπόθεση αυτήν, η Κίνα διεκδικεί ιστορικά δικαιώματα χρήσεων, χρησιμοποιώντας παράλληλα έναν υπό αμφισβήτηση ιστορικό τίτλο (ο χάρτης με την ευθεία των εννέα διακεκομμένων γραμμών) και το Δικαστήριο ερμηνεύει και ανιχνεύει τα στοιχεία που συνθέτουν τις δύο έννοιες. Διατυπώνεται λοιπόν στο σκεπτικό της απόφασης η θέση ότι: *«Τα ιστορικά δικαιώματα είναι γενικά ως προς τη φύση τους και η έννοια τους εμπεριέχει κάθε δικαίωμα που τυχόν κατέχει ένα κράτος και το οποίο υπό φυσιολογικές συνθήκες και με βάση διεθνείς γενικές αρχές δεν θα μπορούσε να αποκτηθεί, ελλείψει των συγκεκριμένων ιστορικών περιστάσεων. Τα ιστορικά δικαιώματα μπορεί να περιλαμβάνουν ζητήματα κυριαρχίας, αλλά είναι εξίσου πιθανό να περιλαμβάνουν διεκδικήσεις πιο περιορισμένων δικαιωμάτων όπως τα δικαιώματα αλιείας και διόδου. Αντιθέτως, ο όρος «ιστορικός τίτλος» χρησιμοποιείται ειδικά για την αναφορά σε κυριαρχικές διεκδικήσεις κρατών εδάφους και θάλασσας». Ο όρος ιστορικά ύδατα είναι απλά ένας όρος που περιγράφει την ύπαρξη ιστορικού τίτλου σε υδάτινες περιοχές, που*

¹⁸⁰Nguyen Dang Thang, NASSP Issue Brief Series: *Implications of the July 2016 ,Arbitral Tribunal Ruling*, National Asian Security Studies Program Issue Brief No. 5.2, December 2016

τυπικά εκδηλώνεται είτε ως ισχυρισμός περί εσωτερικών υδάτων, είτε περί χωρικών υδάτων....».

Στηριζόμενο επομένως στη παραπάνω διάκριση, το Διαιτητικό Δικαστήριο έκρινε ότι η εξαίρεση εφαρμογής της Συνθήκης για το Δίκαιο της Θάλασσας που εισάγεται στο άρθρο 298 και την οποία επικαλέστηκε η Κίνα, εφαρμόζεται όταν πρόκειται για διαφορές που αφορούν ιστορικούς τίτλους. Στη προκείμενη περίπτωση η Κίνα δεν ισχυρίστηκε ότι κατείχε ιστορικό τίτλο επί της θαλάσσιας ζώνης της Νότιας Σινικής θάλασσας, αλλά ιστορικά δικαιώματα χωρίς την υποστήριξη κάποιου τίτλου (ο χάρτης δε θεωρήθηκε ως ιστορικός τίτλος από το Δικαστήριο).¹⁸¹

Ένα άλλο ζήτημα το οποίο έθεσε κι επέλυσε το Διεθνές Δικαστήριο υπήρξε αυτό της Σύγκρουσης ιστορικών δικαιωμάτων και διατάξεων της Συνθήκης για το Δίκαιο της Θάλασσας. Στη περίπτωση αυτή, το Διαιτητικό Δικαστήριο τόνισε ότι η Σύμβαση δεν περιλαμβάνει διατάξεις διατήρησης ή προστασίας ιστορικών δικαιωμάτων που διαφοροποιούνται από αυτά που θεμελιώνει η ίδια σύμβαση. Άλλωστε, κάτι τέτοιο θα αναιρούσε τις ίδιες τις διατάξεις μίας διεθνούς σύμβασης με μόνη την επίκληση προγενέστερων «ιστορικών» δικαιωμάτων κρατών. Αντιθέτως, σύμφωνα με την απόφαση του Διαιτητικού Δικαστηρίου, η Διεθνής Σύμβαση του Δικαίου για τη Θάλασσα υπερκαλύπτει και ξεπερνά προγενέστερα δικαιώματα και συμφωνίες σε περίπτωση ασυμβατότητάς τους με τις προβλέψεις της. Έτσι, αφού διαπιστώθηκε η ασυμβατότητα των επικαλούμενων εκ της Κίνας ιστορικών της δικαιωμάτων με τα προβλεπόμενα στη Διεθνή Συνθήκη (καταπάτηση ξένων θαλάσσιων ζωνών, επέκταση οικονομικών δραστηριοτήτων της πέραν της θαλάσσιας ζώνης της), τα δικαιώματα αυτά θεωρήθηκαν ανύπαρκτα ως απορροφημένα εκ της Συνθήκης, την οποία η Κίνα αλλά και οι Φιλιππίνες συνομολόγησαν.¹⁸²

Η παραπάνω απόφαση έδωσε σαφείς ορισμούς ως προς το καθεστώς των ιστορικών δικαιωμάτων. Διατυπώθηκε η θέση ότι ακόμη και εάν Κίνα διεθετε αποκλειστικά ιστορικά δικαιώματα επί της υδάτινης περιοχής της Νότιας Σινικής Θάλασσας (βασισμένα σε ιστορικούς τίτλους όπως οι χάρτες και σε χρόνια πρακτική), αυτά είχαν εξαλειφθεί ως αντίθετα στην θεμελίωση των αποκλειστικών ζωνών που περιλαμβάνονταν στη Διεθνή Συνθήκη, την οποία μετέπειτα η ίδια χώρα υπέγραψε.

¹⁸¹ United States Department of State Bureau of Oceans and International Environmental and Scientific Affairs Limits in the Seas No. 143 China: Maritime Claims in the South China Sea p.15-25

¹⁸² *Ibid.*

Επομένως, σε περίπτωση αντίθεσης ιστορικών δικαιωμάτων σε μεταγενέστερη Διεθνή Συνθήκη, αυτά εξαφανίζονται δίνοντας τη θέση τους στη στέρα νομική βάση που παρέχει το περιεχόμενο μίας Διεθνούς Συνθήκης. Αναφορικά με τα ιστορικά δικαιώματα που επικαλέστηκε η Κίνα βασιζόμενη στον χάρτη των εννέα γραμμών και στην επικαλούμενη και αποδεικνυόμενη άσκηση μακροχρόνιας πρακτικής αλιείας από τους Κινέζους ψαράδες, το Δικαστήριο, προσθέτοντας ένα ακόμη στοιχείο που ποτέ πριν δεν είχε τονίσει τόσο, ανέφερε ότι προκειμένου να θεμελιωθεί η αποτελεσματική εξουσία μίας περιοχής - «effectivites» - απαιτείται η άσκηση αποκλειστικής εξουσίας, την οποία η Κίνα δεν απέδειξε¹⁸³. Και ενώ η απόφαση Φιλιπίνες - Κίνα παρήγαγε επιπλέον ιδιαίτερα σημαντική περιβαλλοντική νομολογία κατά την διαδικασία της εξέτασης της περιβαλλοντικής ζημίας της Κίνας,¹⁸⁴ η εναγόμενη και ηττημένη χώρα, σχεδόν ένα χρόνο αργότερα, παρά τις διεθνείς εκκλήσεις, αρνείται να την αναγνωρίσει και να την εφαρμόσει ως δεσμευτική απόφαση¹⁸⁵. Από την άλλη πλευρά, ιδιαίτερα πολλά κράτη της διεθνούς κοινότητας έχουν λάβει θέση υπέρ των Φιλιππίνων και της ισχύος της Διαιτητικής Απόφασης, σφίγγοντας τον κλοιό για την «ασυμμόρφωτη» Κίνα.¹⁸⁶

¹⁸³ The South China Sea Arbitration, Award of 12 July 2016, PCA, p.72-74

¹⁸⁴ Clive Schofield, NASSP Issue Brief Series: *Legal and Geographical Implications of the South China Sea Arbitration*, Issue Brief No. 5, 2016, p.9-11

¹⁸⁵ Σχετικά με την επίμονη άρνηση της Κίνας να συμμορφωθεί: Harry Krejsa, NASSP Issue Brief Series: *The South China Sea: A Challenging Test of the International Order*, No 4, 2016, p.8-10

¹⁸⁶ Barack Obama (16 Feb 2016). Remarks by President Obama at U.S.-ASEAN Press Conference (Speech). California, United States.: “We discussed how any disputes between claimants in the region must be resolved peacefully, through legal means, such as the upcoming arbitration ruling under the U.N. Convention of the Law of the Seas, which the parties are obligated to respect and abide”. Romero, Alexis (4 December 2015): "Italy backs Philippines on UN arbitration over sea dispute". The Philippine Star. ,2016, Diola, Camille (1 April 2014): "Japan backs Philippines' legal move vs. China". The Philippine Star., Pakistan reiterates its support to Beijing on 'South China Sea". Ministry of Foreign Affairs. 2016,

5. Παρατηρήσεις – Συμπεράσματα

Τα ζητήματα που εξέτασε η προαναφερθείσα νομολογία υπήρξαν ποικίλα και πολυδιάστατα. Σε όλες τις παραπάνω περιπτώσεις, ένα από τα δύο ή και τα δύο εμπλεκόμενα κράτη επικαλέστηκαν ισχυρισμούς ιστορικών δικαιωμάτων, προκειμένου να υποστηρίξουν τις διεθνείς διεκδικήσεις τους, ως επί το πλείστον τις θαλάσσιες.¹⁸⁷ Σε ένα δίκαιο υπό συνεχή διαμόρφωση όπως το Διεθνές, η επίκληση στην έννοια των ιστορικών τίτλων δεν θα μπορούσε παρά να αποτελέσει το έναυσμα για ολοένα διαφορετικές νομολογιακές απόψεις και προσθήκες, ώστε να φτάσει στην σύγχρονη αντιμετώπισή της με την πιο πρόσφατη απόφαση της Νότιας Σινικής Θάλασσας. Ο θεσμός των ιστορικών τίτλων ομοιάζει κατά πολύ με την ονομαζόμενη «Χρησικτησία»¹⁸⁸ του ιδιωτικού δικαίου, ωστόσο, η απόκτηση ιστορικού δικαιώματος κυριαρχίας μέσω της διεθνούς χρησικτησίας δεν έχει ως απαραίτητη προϋπόθεση την καλή πίστη του αποκτώντος όπως στο ιδιωτικό δίκαιο¹⁸⁹.

Οι ιστορικοί τίτλοι αντιμετωπίστηκαν ήδη από το 1909 με δυσπιστία, ωστόσο ουδέποτε απορρίφθηκαν εκ των προτέρων οι ισχυρισμοί που επαφίονταν σε αυτούς, καθώς το Δικαστήριο από πολύ νωρίς είχε εντοπίσει την ύπαρξη κάποιων δικαιωμάτων, η πηγή των οποίων είχε ρίζες σε ιστορικά γεγονότα και έγγραφα. Τα δικαιώματα που προέκυψαν μέσα από τους παραπάνω τίτλους αποτέλεσαν κατά

¹⁸⁷ Μόνο 4 από τις 18 αναφερθείσες αποφάσεις αφορούν διεκδικήσεις στο έδαφος.

¹⁸⁸ Μία συγκριτική μελέτη του συσχετισμού της κτητικής παραγραφής του δημοσίου διεθνούς δικαίου, των ιστορικών τίτλων και της χρησικτησίας του ιδιωτικού δικαίου θα ήταν ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα για την κατανόηση των εννοιών και της προέλευσής τους.

¹⁸⁹ Χρησικτησία στο Διεθνές Δίκαιο βλ. Ronald Roxburgh, *International Law: A Treatise*, Part I, Lassa Oppenheim, *The Lawbook Exchange*, 1920 p.401

κύριο λόγο δικαιώματα οριοθέτησης θαλασσιών ζωνών, δικαιώματα αλιείας, κυριαρχίας ή ακόμη και διέλευσης¹⁹⁰.

6. Επίλογος

Η έννοια του Ιστορικού Τίτλου έχει λάβει πλέον έναν χαρακτήρα ιδιαίτερα απαιτητικό, προκειμένου να γίνει αποδεκτό επιχείρημα διεκδικήσεων από τα κράτη ενώπιον του Διεθνούς Δικαστηρίου. Η Διεθνής Νομολογία, έχει εδώ και αιώνες θεσπίσει πολύ αυστηρά κριτήρια για την ανίχνευσή τους, με αποτέλεσμα η απόδειξή τους να έχει καταστεί ιδιαίτερα δυσχερής. Σε κάθε περίπτωση, όπως συνάγεται και από την παρούσα μελέτη, τα κράτη δεν διστάζουν να διεκδικούν δικαιώματα βασισμένα σε ιστορικούς τίτλους (από το 1909 και έως το 2016), καθώς οι τίτλοι στο διεθνές δίκαιο, υπό συνθήκες και κριτήρια, είναι ως επί το πλείστον δυνάμενοι να χαρακτηριστούν ιστορικοί. Ως εκ τούτου, το Διεθνές Δικαστήριο θα εξακολουθεί να τα εξετάζει με γνώμονα τις Διεθνείς Αρχές και τη νομολογιακή τοποθέτηση που το ίδιο έχει καθιερώσει. Με δεδομένες λοιπόν τις διεκδικήσεις του παρελθόντος, σκόπιμο είναι η Διεθνής Κοινότητα να προετοιμάζεται για την αντιμετώπιση και στο μέλλον τέτοιων ζητημάτων. Οι Ιστορικοί Τίτλοι στο Διεθνές Δίκαιο μπορεί να είναι σπάνιοι στην αναγνώρισή τους, αλλά δεν έχουν παύσει να υπάρχουν και να εξελίσσονται μέσα από τους ισχυρισμούς δικαιωμάτων κυριαρχίας εκ μέρους των κρατών. Κρίνεται ωστόσο απαραίτητο να υπογραμμιστεί ότι τα κράτη θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτικά όταν πρόκειται για τέτοιου είδους δικαιώματα, καθώς, έχει σχεδόν πλήρως αποσαφηνιστεί πλέον η έννοια των Ιστορικών Δικαιωμάτων. Απαιτήσεις χωρίς αντίστοιχο έρεισμα, δύνανται να οδηγήσουν τα κράτη σε παραβατικές συμπεριφορές, με απώτερο (ανομολόγητο συχνά) στόχο την αργή και σταθερή σύνθεση ενός επιχειρήματος ιστορικού τίτλου και κανείς δεν μπορεί να εγγυηθεί για το νομολογιακό αποτέλεσμα μίας διαφοράς που προκύπτει με αυτήν τη μεθόδευση...

¹⁹⁰ Βλ. Υποθεση Πορτογαλία- Ινδία, σελ.24

Βιβλιογραφία

Ξένη Βιβλιογραφία

Βιβλία

1. Adrian J. Howkins, *Frozen Empires: A History of the Antarctic Sovereignty Dispute Between Britain, Argentina, and Chile, 1939—1959*,
2. Alex G Oude Elferink, *The law of maritime boundary delimitation : a case study of the Russian Federation*, Martinus Nijhoff, 1994
3. Alex G. Oude Elferink, Donald R. Rothwell, *The Law of the Sea and the Polar Regions* ,Interactions between Global and Regional Regimes, Publications on Ocean Development, 2013
4. Alexander Orakhelashvili, *The Interpretation of Acts and Rules in Public International Law*, Oxford University Press, 2008

5. Alexandre Lobato, *Fundamentos da presença de Portugal na Índia*, Lisboa: Empresa nacional de publicidade, 1954
6. Andrea Bianchi, Daniel Peat, Matthew Windsor, *Interpretation in International Law*, Oxford University Press, 2015
7. Asamoah, *The Legal Significance of the Declarations of the General Assembly of the United Nations*, Springer, 2012,
8. Ben Saul, Tim Stephens, *Antarctica in International Law*, Bloomsbury Publishing, 2015
9. Bernard H. Oxman, *Memorandum of Limits in the Seas No: 112: "United States Responses to Excessive National Maritime Claims,"* U.S. Dept. of State, Mar. 9, 1992, Digest of U.S. Practice in International Law 1973
10. Bimal N. Patel, *Frontier Dispute (Burkina Faso/Niger)*, The World Court Reference Guide and Case-Law Digest, International Law, 2014, Cambridge University Press, 2016
11. Brownlie Ian, *Principles of Public International Law*, 7th ed., Oxford University Press, 2008.
12. C. Stegemoller, *Nicaragua v. Colombia*, *Law and Business*, Review of the Americas, 2005
13. Captain J. Ashley Roach, *Basepoints and baselines in Maritime Boundary Delimitation*, (Qatar v. Bahrain, 2001 ICJ Rep., paras. 176, 280, 281) , 2011
14. Carlos Iván Fuentes, *Normative Plurality in International Law: A Theory of the Determination of Applicable Rules* , Springer, 2016
15. Christian Eckart, *Promises of States under International Law*, Bloomsbury Publishing, 2012 ,
16. Christian J. Tams, James Sloan, *The Development of International Law by the International Court of Justice*, Oxford University Press, 2013
17. Christopher C Joyner, *Antarctica and the law of the sea*, Dordrecht [u.a.] : Nijhoff, 1992.
18. Clive R Symmons, *Historic Waters in the Law of the Sea: A Modern Re-Appraisal*, Leiden/Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2008
19. David Vine, *Island of Shame: The Secret History of the U.S. Military Base on Diego Garcia*, Princeton University Press, 2011

20. Enrico Milano, *Unlawful Territorial Situations in International Law: Reconciling Effectiveness, Legality And Legitimacy* , Martinus Nijhoff Publishers, 2006
21. Enrique Amayo-Zevallos, *British policy in the war of the Pacific: Chile vs. Peru and Bolivia, 1879 - 1884: a ch. of Free Trade expansion in the Pax Britannica period*, Universidad Tecnologica de Peru ,1989
22. Giampiero Francalanci, Tullio Scovazzi, Daniela Romanò, *Lines in the Sea*, Martinus Nijhoff Publishers, 1994
23. H. Mosler, *Judicial settlement of international disputes: International Court of Justice, other courts and tribunals, arbitration and conciliation : an international symposium*, Springer, 1974
24. James A. Green, *The Persistent Objector Rule in International Law*, Oxford University Press, 2016
25. Jeremy I. Levit, *Africa: Mapping New Boundaries in International Law, Studies in international law*, Hart, 2008
26. Johnson, *Acquisitive Prescription in International Law*, 27 BRIT. YearBook. International Law, 1951
27. Johnson, *Consolidation as a Root of Title in International Law*, CAMBRIDGE, 1955
28. *Juridical Régime of Historic Waters, Including Historic Bays*, YearBook of. International Law Commission, Vol.2, United Nations, 1962
29. Karin Oellers-Frahm, Stefan Oeter, *World Court Digest, 1991-1995*, Max Planck Institute for Comparative Public Law and International Law, 1997
30. M.G. Kohen , *Possession contestée et souveraineté territoriale*, Paris 1997,
31. M.Gavouneli, *Functional Jurisdiction in the Law of the Sea*, Publications on Ocean Development Volume 62, A Series of Studies on the International, Legal, Institutional and Policy Aspects of Ocean Development, 2007
32. Malgosia Fitzmaurice, Olufemi Elias, *Contemporary Issues in the Law of Treaties*, Eleven International Publishing, 2005
33. Manuel Rodriguez Cuadros, *Maritime Delimitation with Equity: The Case of Peru Vs. Chile*, Universidad Tecnologica de Peru , 2011
34. Mariana Ospina Mayor, *Nicaragua v. Columbia: A Stalemate in the Carribean*, Asisucedio, 2013

35. Mark Weisburd, *Failings of the International Court of Justice*, Oxford University Press, 1 Δεκ 2015,
36. Nienke Grossman , *Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia)* , The American Journal of International Law, Vol. 107, No. 2, April 2013
37. Nila Torres Ugena,*Delimitación de fronteras a partir de la sucesión colonial : la demanda de revisión de la sentencia 11 de septiembre de 1992 en el asunto de la diferencia fronteriza, terrestre, insular y marítima (El Salvador c. Honduras; Nicaragua interviniente) (El Salvador c. Honduras) / Cuadernos de jurisprudencia internacional, 2005 issue 2*
38. Peter H. Sand , *The Chagos Archipelago Cases: Nature Conservation Between Human Rights and Power Politics*,2013
39. Peter Wallensteen, Anders Bjurner, *Regional Organizations and Peacemaking: Challengers to the UN?*, Routledge,2014
40. Philip C. Jessup, *The Palmas Island Arbitration , Territoriality and international law by Cheltenham*, UK, Northampton, MA, USA,Edward Elgar Publishing, 2016
41. Rebecca Metzner, *Sharing the Fish '06: Allocation Issues in Fisheries Management*, March 2006, Fremantle, Western Australia, Food and Agriculture Organization
42. René Jean Dupuy, *L'Avenir Du Droit International Dans Un Monde Multiculturel: Colloque*, Martinus Nijhoff Publishers, 1984,
43. Robert Kolb, *Case Law on Equitable Maritime Delimitation: Digest and Commentaries*, Martinus Nijhoff Publishers, 2003,
44. Robert Y. Jennings and Arthur Watts, *Oppenheim's International Law. Vol. 2. 9th ed.* Harlow, UK: Longman, 1992
45. Romero, Alexis, *Italy backs Philippines on UN arbitration over sea dispute*, The Philippine Star,2015
46. Ronald Roxburgh, *International Law: A Treatise,Part I*, Lassa Oppenheim, The Lawbook Exchange, 1920 p.401
47. Serena Forlati, *The International Court of Justice: An Arbitral Tribunal or a Judicial Body?*, Springer, 23 Ιουν 2014

48. Sergio M Carbone, Lorenzo Schiano di Pepe, States, *Fundamental Rights and Duties*, Encyclopedia entries, January 2009, Max Planck Encyclopedia of Public International Law [MPEPIL]
49. *The Grisbådarna Case, Norway v Sweden, Award, (1909) XI RIAA 155, (1910) XVII RGDIP 177, ICGJ 404 (PCA 1909)*, 23rd October 1909, Oxford Public International Law
50. *Treaty of Territorial Limits between Costa Rica and Nicaragua, signed at San José, 15 April 1858* Oxford University Press, Oxford Historical Treaties.
51. Valencia R, *The curious case of the world court's territorial rullings*, 2013,
52. Yoshifumi Tanaka, *Predictability and Flexibility in the Law of Maritime Delimitation*, Hart Publishing, Oxford and Publishing, Oxford and Portland, Oregon, 2006

Αρθρα

53. Barbara Kwiatkowska, *The Eritrea/Yemen Arbitration: Landmark Progress In The Acquisition Of Territorial Sovereignty and Equitable Maritime Boundary Delimitation*, IBRU Boundary and Security Bulletin 2000
54. Barbara Kwiatkowska, *The Qatar v. Bahrain Maritime Delimitation and Territorial Questions Case*, IBRU, 2003
55. Christian Walter, Antje von Ungern-Sternberg, Kavus Abushov, *Self-Determination and Secession in International Law*, OUP Oxford, 2014,
56. Christina Leb, *Cooperation in the Law of Transboundary Water Resources*, Cambridge University Press, 2013,
57. Christopher Rossi, Jura Novit Curia? Condominium in the Gulf of Fonseca and the “Local Illusion” of a pluri-state bay ,Houston Journal of International Law, Vol. 37:3, 2015
58. Clive Schofield, NASSP Issue Brief Series:*Legal and Geographical Implications of the South China Sea Arbitration*, Issue Brief No. 5,2016,
59. Coalter G. Lathrop, International Decisions, Maritime Delimitation in the Black Sea (Romania v. Ukraine), Vol 103,2002

60. Covey T. Oliver, *Case Concerning the Arbitral Award Made by the King of Spain on 23 December 1906, Honduras v. Nicaragua*, *The American Journal of International Law* , Vol. 55, No. 2, 1961,
61. David Anderson, *Modern Law of the Sea: Selected Essays*, Martinus Nijhoff Publishers, 2008
62. David Freestone, *Maritime boundary in the area between Greenland and Jan Mayen (Denmark v. Norway)* , *International journal of estuarine and coastal law*, 1989, vol. 4
63. David Joseph Attard, Malgosia Fitzmaurice, Norman Martinez, *The IMLI Manual on International Maritime Law: Volume I: the Law of the Sea*, Oxford University Press, 2014
64. David Miller, Sohail H. Hashmi, *Boundaries and Justice: Diverse Ethical Perspectives*, Princeton University Press, 2001
65. Diola Camille, *Japan backs Philippines' legal move vs. China*, *The Philippine Star*, 2014
66. Emmanuel Decaux , *Affaire de la délimitation maritime et des questions territoriales entre Qatar et Bahrein, fond arrêt du 16 mars 2001 (Qatar c. Bahreïn)*, *Annuaire français de droit international*
67. Eric Heinze, M. Fitzmaurice, *Landmark Cases in Public International Law*, Martinus Nijhoff Publishers, 1998,
68. G. Nesi , *Uti possidetis juris e delimitazioni maritime*, 74 *Rivista di Diritto Internazionale*, 1991
69. Glen Plant, *Maritime Delimitation and Territorial Questions between Qatar and Bahrain (Qatar v. Bahrain)*, *The American Journal of International Law*, Vol. 96, No. 1, 2002,
70. Goalter Lathrop, *Teritorial and Maritime Dispute between Nicaragua and Honduras, International Court of Justice, International Desicions*, *The American Journal of International Law*, Vol. 102, 2007
71. H Kelsen, *The Draft Declaration on Rights and Duties of States*, *AJIL* 44, 1950
72. Harry Krejsa, *NASSP Issue Brief Series: The South China Sea: A Challenging Test of the International Order*, No 4, 2016

73. Harry L. Roque Jr, *Palmas Arbitration Revisited* , Philippine law journal, 2002, vol. 77, issue 4
74. Iain Scobbie, *The ICJ and the Gulf of Fonseca: When two implies three but entails one*, Marine Policy, Volume 18, Issue 3, May 1994
75. Ilias Bantekas, The Authority of States to Use Names in International Law and the Macedonian Affair : *Unilateral Entitlements, Historic Title, and Trademark Analogies*, Leiden journal of international law, vol. 22, issue 3, 2009,
76. James Gerard Devaney, *Fact-Finding before the International Court of Justice*, Cambridge, 2016
77. Jane Perlez, Tribunal Rejects Beijing's Claims in South China Sea, The New York Times, July 12, 2016
78. Jean-Pierre Queneudec, *The Eritrea-Yemen Arbitration : Its Contribution to International Law* ,The Eritrea-Yemen arbitration awards 1998 and 1999, The Hague : T.M.C. Asser Press, 2005
79. Jens Brøsted , Territorial rights in Greenland: legal basis: view points and considerations , Nordisk Tidsskrift for international Ret : Acta Scandinavica juris gentium, vol. 54, 1985
80. John O. Wright, *Record of a Conversation between Prime Minister Harold Wilson and the Premier of Mauritius, Sir Seewoosagur Ramgoolam, at No.10 Downing Street at 10 a.m. on Thursday, September 23, 1965*, PREM 13/3320, Kew National Archives.
81. L. C. Green, *The Anglo-Norwegian Fisheries Case, 1951 (I. C. J. Reports 1951, p. 116)*, The Modern Law Review Vol. 15, No. 3 (Jul., 1952)
82. Lee Jing, *Preservation of Ecosystems of International Watercourses and the Integration of Relevant Rules: An Interpretative Mechanism to Address the Fragmentation of International Law*, Martinus Nijhoff Publishers, 2014
83. *Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons*, Advisory opinion, ICJ GL No 95, [1996] ICJ Rep 226
84. Leonardo Bernard, *The Effect of Historic Fishing Rights In Maritime Boundaries Delimitation*, Centre for International Law, National University of Singapore LOSI Conference Papers, 2012
85. LJ Bouchez, *The Regime of Bays in International Law (Leyden: Sythoff, 1964) United States Department of State, Bureau of Oceans and*

- International Environmental and Scientific Affairs, Limits in the Seas*, No 112
86. Luis S. Mericq, *Antarctica: Chile's claim*, National Defense University National Defense University, 1987
 87. Malcolm N. Shaw , *International Law*, Cambridge University Press, 2014,
 88. Michael J. Glennon , *Constitutional Diplomacy*, Princeton University Press, 1990,p.166, Obed Y.
 89. Michelle Burgis, *Boundaries of Discourse in the International Court of Justice: Mapping Arguments in Arab Territorial Disputes*, BRILL, 2009,
 90. N.Oral , *Case Concerning Maritime Delimitation in the Black Sea Romania v. Ukraine*, Judgment of 3 February 2009, The International Journal of Marine and Coastal Law, 2010
 91. Nguyen Dang Thang, NASSP Issue Brief Series:*Implications of the July 2016 ,Arbitral Tribunal Ruling*, National Asian Security Studies Program Issue Brief No. 5.2, December 2016
 92. Nienke Grossman, International Decisions: *Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia)*, *University of Baltimore Law*, Scholar Works@University of Baltimore,4/2013
 93. Oscar Svarlien, *The Eastern Greenland Case in Historical Perspective*, Vol. 21, University of Florida Press, 1964
 94. Paul Francis Diehl, *A Road Map to War Territorial Dimensions of International Conflict*, Vanderbilt University Press, 1999
 95. Philip Marshall Brown, *Costa Rica v. Nicaragua* , The American Journal of International Law, Vol. 11, No. 1, American Society of International Law, 1917
 96. Philip Marshall Brown, *The Rights of States under International Law*, The Yale Law Journal, Vol. 26, No. 2, Dec.1916
 97. Pieter Bekker and Ana Stanic ,*The ICJ Awards Sovereignty over Four Caribbean Sea Islands to Honduras and Fixes a Single Maritime Boundary between Nicaragua and Honduras*, American Society of International Law, issue 26 , volume 11, , October 17, 2007

98. R. Steenhard, *Maritime Delimitation in the Black Sea (Romania v. Ukraine)*,
On February 3 Peace Palace Library, 2009,
99. Richard Gifford & Richard P. Dunne, *A Dispossessed People: The
Depopulation of the Chagos Archipelago 1965–1973*, Population, Space and
Place 37, 2014
100. Sharan Sharojini, *From Arbitration to Judicial Settlement*,
Bookland, 1967
101. Sherri Burr, *Sum and Substance Quick Review on International Law*,
West Academic, 2008
102. Steven Haines, *A Note On The ICJ Judgement In NICARAGUA v
COLOMBIA and its relevance to International Crime and Criminal Law*, A
Contrario ICL, Reflections and Commentary on Global Justice Issues, 2013
103. Surya P Sharma, *Territorial acquisition, disputes and international
law*, Nijhoff, 1997
104. Thomas Cottier, *Equitable Principles of Maritime Boundary
Delimitation: The Quest for Distributive Justice in International Law*,
Cambridge University Press, 2015
105. Yoshifumi Tanaka, *Navigational Rights on the San Juan River: A
Commentary on the Costa Rica v. Nicaragua Case*, The Hague Justice Portal,
2015
106. Yoshifumi Tanaka, *Reflections on Maritime Delimitation in the
Nicaragua/Honduras Case*, Max-Planck-Institut für ausländisches öffentliches
Recht und Völkerrecht, 2008

Ελληνική Βιβλιογραφία

1. Εμμανουήλ Ρούκουνας, *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο*, Σειρά Δημοσίου Διεθνούς
Δικαίου, 1, Νομική Βιβλιοθήκη 2010
2. Α. Γιόκαρης, Λ.-Α. Σισιλιάνος, Φ. Παζαρτζή, Μ. Γαβουνέλη, Γ.
Κυριακόπουλος, *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο*, Κείμενα και Πρακτική, 2012

Ηλεκτρονικές Πηγές

1. [http://www.huffingtonpost.gr/2016/11/30/diethnes-tourkia-ellada-proklitikes diloseis_n_1331869](http://www.huffingtonpost.gr/2016/11/30/diethnes-tourkia-ellada-proklitikes-diloseis_n_1331869)
2. <http://www.icj-cij.org/>
3. <http://www.mofa.gov>
4. <http://www.pcacpa.org>
5. <http://www.philstar.com>
6. <http://www.worldcourts.com/pca>
7. <http://www.worldpolicy.org/>
8. <https://treaties.un.org>
9. <https://www.unric.org>
10. <https://www.whitehouse.gov>
11. <http://www.au2002.gov.za/>
12. <http://www.ignfi.fr/>

Διεθνής Νομολογία (caselaw)

1. Burkina Faso/Republic of Mali, Frontier Dispute, ICJ Rep. 1986
2. Costa Rica v. Nicaragua, Dispute regarding Navigational and Related Rights, ICJ, Summary of the Judgment of 13 July 2009

3. Denmark v. Norway, Maritime Delimitation in the Area between Greenland and Jan Mayen Summary of the Judgment of 14 June 1993,
4. El Salvador v. Honduras, Continental Shelf (Tunisia/Libya), I.C.J., 1982
5. El Salvador v. Honduras: Nicaragua intervening, Land, Island and Maritime Frontier Dispute, Summary of the Judgment of 11 September 1992
6. Mauritius v. United Kingdom, Chagos Marine Protected Area Arbitration PCA, Case number 2011-03,
7. Nicaragua v. Colombia, Territorial and Maritime Dispute Summary of the Judgment of 13 December 2007
8. Nicaragua v. Honduras, Territorial and Maritime Dispute between Nicaragua and Honduras in the Caribbean Sea Summary of the Judgment of 8 October 2007
9. Norway vs Sweden , The Grisbadarna Case, Award of the Tribunal
10. Peru v. Chile, Maritime Dispute Summary of the Judgment of 27 January 2014
11. Portugal v. India ,The Right of Passage over Indian Territory, Summary of the Judgment of 12 April 1960
12. Portugal v.India ,Case Concerning Right of Passage over Indian Territory Preliminary Objections, The American Journal of International Law, Vol. 52, No. 2,1958
13. Qatar v. Bahrain, Maritime Delimitation and Territorial Questions between Qatar and Bahrain Summary of the Judgment of 1 July 1994
14. Romania v. Ukraine, Case Concerning Maritime Delimitation in the Black Sea, Judgment, ICJ, Merits and Judgment, 3 February 2009.
15. United Kingdom v Norway, Anglo-Norwegian Fisheries Case, ICJ Rep., 1951
16. United Kingdom v. Argentina, Antarctica case : Order of March 16th, International Court of Justice, 1956
17. United Kingdom v. Chile, Antarctica case, Order of March 16th, International Court of Justice ,1956

18. United Kingdom v. Norway ,Written Submissions, International Court of Justice, December 18, 1951
19. United States of America v. The Netherlands,The island of Palmas case (or Miangas), Award of the Tribunal,1928
20. United States v. Louisiana, U.S.,1969 and United States v. California, U.S. 1965.

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή: Διαφοροποίηση Εννοιών.....	3
1.1. Δικαιώματα κατά το Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο	3
1.2. Η έννοια των τίτλων στο Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο.....	6
1.3. Ιστορικοί τίτλοι και Ιστορικά Δικαιώματα μέσα από τη Σύμβαση του Δικαίου της Θάλασσας.....	7
1.4. Στόχος της παρούσας μελέτης	9
2. Η χρήση των τίτλων όπως σκιαγραφείται μέσα από τη παράθεση της νομολογίας, τα πρώτα δείγματα.	10
2.A) Γενική θεώρηση	10
2.B) Εισαγωγή στα επιμέρους ζητήματα.....	11

2.B.1	11
2.B.2.....	13
2.B.3.....	17
2. B.4.....	20
2.B.5.....	22
2.B.6.....	24
2.B.7.....	28
3.1. «Entitlements» και κτήση Ιστορικών Δικαιωμάτων: Η Υπόθεση Ερυθραίας κατά Υεμένης, Διεθνές Διαιτητικό Δικαστήριο, 1998	33
4.Η Μετατόπιση της Νομολογίας στην αξιολόγηση των ιστορικών τίτλων	36
4.A) Γενική θεώρηση	36
4.B)Εισαγωγή στα επιμέρους ζητήματα των αποφάσεων.....	39
4.B.1.....	39
4.B.2.....	42
4.B.3.....	47
4.B.4.....	50
4.B.5.....	52
4.B.6.....	55
4.B.7.....	59
4.B.8.....	61
4.B.9.....	64
4.B.10.....	69
5. Παρατηρήσεις –Συμπεράσματα.....	77
6. Επίλογος	78
Βιβλιογραφία	79
Ξένη Βιβλιογραφία.....	79
Ελληνική Βιβλιογραφία.....	87
Ηλεκτρονικές Πηγές	88

Διεθνής Νομολογία (caselaw) 88